

Centrum vedecko-technických informácií

Marcela Bieliková, Marianna Pétiová, Mária Janková

**Názory žiakov stredných škôl na význam a činnosť
žiackej samosprávy**

Bratislava 2018

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD	4
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ	5
1.1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	5
1.1.1 Občianstvo a participácia mládeže	5
1.1.2 Žiacke školské rady ako forma participácie detí a mládeže na živote školy.....	6
1.1.3 Legislatíva žiackych školských rád.....	7
1.2 CIELE PRIESKUMU	7
1.3 METODIKA PRIESKUMU A VÝBEROVÁ VZORKA	7
1.4 MATEMATICKO-ŠTATISTICKÉ SPRACOVANIE	8
2. INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV PRIESKUMU	8
2.1 Charakteristika výberového súboru.....	8
2.2 Právne vedomie	10
2.3 Participácia žiakov na živote školy	14
2.4 Činnosť žiackej samosprávy	26
ZÁVERY	44
LITERATÚRA	53

ÚVOD

Jedným z najzákladnejších princípov demokracie je občianska participácia. Je kľúčovou rolou občanov v demokratickej spoločnosti. Nie je to len ich právom, ale aj ich povinnosťou. Občianska participácia môže mať veľa foriem, napríklad hlasovanie vo voľbách, účasť na rôznych verejných stretnutiach a diskusiách, členstvo v dobrovoľných a mimovládnych organizáciách, ale aj platenie daní, účasť na protestných akciách a podobne. Občianska participácia buduje lepšiu demokraciu.

Občianska participácia mladých ľudí sa rozvíja spolu s uznaním oprávnenosti nárokov a uspokojením ich potrieb a záujmov. Žiaci stredných škôl majú možnosť demokraticky ovplyvňovať dianie v škole a participovať na ňom prostredníctvom žiackych školských rád v gymnáziách a v stredných odborných školách. Legislatívne im to umožňuje zákon NR SR č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa ustanovenia § 25 a 26 žiacka školská rada umožňuje vyjadrovať sa k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania, spolupodieľať sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku a zastupovať žiakov vo vzťahu k vedeniu školy. Úspešné napĺňanie poslania žiackej školskej rady sa prejavuje v spokojnosti žiakov s činnosťou školy a ich samosprávneho orgánu. Žiacka školská rada tak reprezentuje záujmy žiakov a zastupuje ich nielen vo vzťahu k vedeniu školy, ale i navonok, napríklad vo vzťahu k iným mládežníckym subjektom.

Realizácia myšlienky žiackej samosprávy je zložitý proces, ktorému musí predchádzať cieľavedomá príprava. Tá obsahuje vytvorenie atmosféry dôvery a bezpečia, rešpektovanie princípov demokracie v škole a systematickú realizáciu výchovy k demokracii. Výchova by tak mala vychádzať z cieľov sformulovaných v článku 29 Dohovoru o právach dieťaťa: *Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru sa zhodujú, že výchova má smerovať k:*

- rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania, rozumových a fyzických schopností,
- výchove zameranej na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám a tiež zásadám zakotveným v Charte OSN,
- výchove zameranej na posilňovanie úcty dieťaťa k rodičom, k vlastnej kultúre, jazyku, hodnotám, k národným hodnotám krajiny,
- príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia, mieru, rovnosti pohlavia a priateľstva medzi národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu,
- výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu.

Výskumná úloha *Názory žiakov stredných škôl na význam a činnosť žiackej samosprávy* kontinuálne nadväzuje na výskumy realizované v Ústave informácií a prognóz školstva (delimitovaný v roku 2014 do CVTI SR) v rokoch 2004 až 2011 s cieľom poukázať na zmeny v školskej demokracii a občianskej participácii mládeže.

1. Teoreticko-metodologické východiská

1.1 Teoretické východiská

1.1.1 Občianstvo a participácia mládeže

Pred mladými ľuďmi stojí dôležitá úloha, veď učiť sa ako byť dobrým občanom znamená vedieť rozpoznať, či štát funguje nad úrovňou našich občianskych možností. Súčasne chcieť a vedieť, ako prejaviť svoj názor a postoj v legálnych a verejných formách (parlamentné voľby, petície, občianske zhromaždenia a hnutia) a dosiahnuť zmenu jeho pôsobenia. To všetko je začlenené do pojmu *klúčové občianske kompetencie*.

Od mladých ľudí sa očakáva, že budú vedieť v praxi využiť znalosti o svojich občianskych právach a povinnostiach, osvojiť si základné schopnosti na ich využívanie a plnenie. Proces prechodu dospelujúceho do dospelosti sa musí završiť nielen získaním praktických zážitkov a skúseností z pracovného procesu, v ktorom sa preveruje efektívnosť získaných základných kvalifikácií (ovládať cudzie jazyky, zručnosť využívať nové informačné technológie, podnikateľský duch, sociálno-komunikačné zručnosti a pod.) vo formálnom i neformálnom vzdelávacom procese, ale aj získaním znalostí o demokratickom občianstve, schopností a skúseností uplatňovať svoje občianske práva a povinnosti, čo je možné vymedziť pod pojmom *občianska gramotnosť*. Tento proces si vyžaduje rekonštrukciu *výchovy k občianstvu* v škole (inovovanie osnov niektorých učebných predmetov) a praktický život v školských žiackych samosprávnych orgánoch (žiacke školské rady a akademické senáty). V mimoškolskom čase je potrebné vytvárať neformálne združenia občanov s účasťou detí a mládeže, neformálne občianske hnutia a iniciatívy, obecné a mestské parlamenty detí a mládeže. Moderná koncepcia výchovy mládeže k občianstvu umožňuje a vyžaduje spájať vo vyššej miere vymoženosti formálneho vzdelávania v škole a neformálneho vzdelávania v štruktúrach práce s mládežou v občianskej spoločnosti, čo predpokladá, že najmä medzi mladými ľuďmi bude čo najviac aktívnych jedincov, ktorí budú participovať na miestnom, štátnom a európskom živote (Macháček, L., 2006, s. 10 – 11).

Formálne a neformálne vzdelávanie však musí rešpektovať skutočnosť, že deti a mladí ľudia sa v súčasnosti veľa učia o spoločenskom živote, o jeho reálnych hodnotách, normách a pravidlách, o tom, ako sa môžu stať úspešnými prostredníctvom informálneho vzdelávania, ktorého prvou inštitúciou sú rovesnícke skupiny a druhou prostriedky masmediálnej komunikácie. Výchova k občianstvu je zložitý proces, ktorý sa môže v podmienkach výchovy mládeže v škole obsahovo inovovať iba vo väzbe na reálne procesy nadobúdania *občianskych* (právo na osobné a súkromné vlastníctvo, sloboda prejavu, zhromažďovania...), *politických* (aktívne a pasívne volebné právo...) a *sociálnych práv* (právo na istý sociálny štandard). Tieto práva majú byť garantované fungujúcim právnym štátom a jeho nezávislými inštitúciami zodpovedajúcimi za ich dostupnosť každému občanovi v štáte (Macháček, L., 2005, s. 5 – 6).

Participácia je, podľa definície, prioritný element demokratickej stability, pretože je jedným zo základných práv a predstavuje zapojenie každého jednotlivca do verejného a rozhodovacieho procesu. Je dôležitým znakom demokraticko-politického vzdelávania a predpokladá pripravenosť, schopnosť a účasť každého jednotlivca na živote spoločnosti vo všetkých oblastiach. Ako uvádza M. Dugovičová (2007, s. 6 – 7) koncept participácie možno vzťahovať na viaceré oblasti spoločenského života. Participácia je považovaná za sociálny jav, ktorý istým spôsobom vypovedá o stave danej komunity. V kontexte politických súvislostí získava nový významový odtieň, pretože predstavuje systém participatívnej demokracie, ktorý funguje na predpoklade participujúcich občanov. Je potrebné si uvedomiť, že takýto typ občana nie je samozrejmosťou a je dôležité u občanov a zvlášť u mladých ľudí, zvýšiť záujem o veci verejné.

Ved' občianska participácia mladých ľudí sa rozvíja spolu s vyslovením a uznaním oprávnenosti nárokov a uspokojovaním ich potrieb a záujmov.

1.1.2 Žiacke školské rady ako forma participácie detí a mládeže na živote školy

Žiacka samospráva ako forma participácie žiakov na živote školy je významným prostriedkom humanizácie školy, prostriedkom výchovy k demokracii a ľudským právam. Vnáša do školského prostredia dôveru v osobnosť žiaka, vyzdvihuje jeho individualitu, vníma ho ako plnohodnotného človeka s vlastným názorom, právami, ale aj povinnosťami a poskytuje mu tak priestor pre tvorivosť, seberealizáciu a riešenie problémov. Je prejavom demokracie, ale aj výchovy k nej a k formovaniu všestrannej osobnosti.

Po roku 1989 a ešte viac v roku 2003 sa pre žiakov otvárali vhodné oblasti pre participáciu a spoluzodpovednosť tak, aby si ešte v škole mohli osvojiť praktické postupy pri uplatňovaní svojich práv a povinností. Zákon NR SR č. 596 z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve (platný od 1. 1. 2004) v ustanovení § 26 Žiacka školská rada umožňuje, aby:

- sa žiacka školská rada (ďalej len ŽŠR) vyjadrovala k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania,
- sa podieľala na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku,
- zastupovala žiakov vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy,
- volila svojich zástupcov do rady školy.

Zo spomenutého zákona vyplýva, že do agendy ŽŠR môžu patriť všetky relevantné skutočnosti, ktoré sa bezprostredne i sprostredkované týkajú žiakov a ich existencie v škole. Patria sem nielen individuálne problémy žiakov, vzájomné vzťahy a vzťahy k členom pedagogického zboru, ale i údržba a prestavba školy, problémy spojené s administráciou a dopravou, výber obsahu, metód a foriem vyučovania, tvorba a aplikácia vzdelávacích projektov, diskusie o voľbe predmetov a metódach hodnotenia žiakov. Rozhodnutia žiackej školskej rady v strednej škole, študentskej rady, či akademického senátu na vysokej škole, sa dotýkajú všetkých žiakov a študentov. Preto je potrebné, aby tieto samosprávne orgány mali podporu nielen žiakov a študentov, ale boli akceptované aj vedením školy. V tejto oblasti je veľmi dôležitý koordinátor žiackej školskej rady – pedagóg zvolený žiakmi. Jeho úlohou je uľahčovať komunikáciu žiakov s vedením školy, podporovať kreativitu žiakov a zjednocovať kolektív. Ako uvádza M. Bošňáková (2004, s. 7 – 8), žiacka školská rada je štruktúra, ktorá umožňuje žiakom získať praktické skúsenosti participatívneho alebo angažovaného demokratického občianstva v konfrontácii s deklarovanou výchovou a vzdelávaním k občianstvu vo viacerých všeobecných i špecifických vyučovacích predmetoch v škole. Úspešné napĺňanie poslania ŽŠR sa prejavuje v spokojnosti žiakov s činnosťou ich samosprávneho orgánu. Žiacka rada reprezentuje žiakov strednej školy, zastupuje ich záujmy vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy. Tvorí ju 5 až 11 žiakov školy zvolených v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou žiakov strednej školy. Zvolení členovia ŽŠR môžu zastupovať žiakov aj navonok, s ambíciou reprezentovať školu na komunálnej úrovni v príslušnom regióne a v spolupráci s ďalšími mládežníckymi subjektmi. Formou inštitucionalizácie v mestskej rade mládeže alebo v mestskom detskom a mládežníckom parlamente sa posilňujú nielen rozhodovacie kompetencie, ale aj preberanie zodpovednosti za riešenie problémov detí a mládeže v danom regióne.

Prvou činnosťou ŽŠR je príprava základných dokumentov (stanovy alebo štatút a časový harmonogram činnosti). Tieto dokumenty by mali byť prijaté vedením školy a podporované všetkými žiakmi. Definovať problémy a odstraňovať nedostatky pomáha každoročné zhodnotenie činnosti ŽŠR, pričom je veľmi dôležité zhodnotiť aj tie aktivity, ktoré pôsobili

pozitívne a splnili svoj účel. V praxi sa osvedčilo aj poskytovanie informácií o činnosti žiackej samosprávy a získanie spätnej väzby od čo najvyššieho počtu žiakov. Je dobré, ak sa vytvárajú neformálne skupiny žiakov, ktoré monitorujú potreby a problémové oblasti a spolupracujú so žiackou školskou radou v priebehu celého školského roku. Taktiež podpora účasti členov žiackej samosprávy na metodických a vzdelávacích podujatiach, výmena skúseností z činnosti ich práce a spolupráca členov samosprávneho orgánu z viacerých stredných škôl sa ukázali ako prvky výrazne posilňujúce činnosť žiackych školských rád. V súčasnosti môžu členovia ŽŠR a koordinátori získať mnoho poznatkov a dobrých rád na internetovom portáli www.ziackeskolskerady.sk alebo aj od členov regionálnych centier mládeže s garanciou MŠVVaŠ SR, ktoré sa najmä v Prešovskom a Košickom kraji aktívne podieľajú na podpore práce žiackych školských rád (Janasová, Z., 2006, s. 83 – 84).

1.1.3 Legislatíva žiackych školských rád

Žiacka školská rada zastupuje záujmy žiakov strednej školy, jej členovia sú ich zvolenými reprezentantmi vo vzťahu k vedeniu školy. ŽŠR ako sme už spomínali vznikli prijatím zákona NR SR č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, kde ich vznik a poslanie upravuje § 26. K ďalším dokumentom patria:

- **Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 230/2009 Z. z.**, ktorou sa mení vyhláška MŠ SR č. 291/2004, ktorou sa určujú podrobnosti o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, ich zložení, organizačnom a finančnom zabezpečení.
- **Zákon č. 282/2008 o podpore práce s mládežou**, ktorý upravuje podporu práce s mládežou, financovanie, akreditáciu vzdelávacích zariadení v oblasti práce s mládežou a dobrovoľnícku službu.
- **Stratégia SR pre mládež na roky 2014 – 2020**, ktorej cieľom je prispieť k zvyšovaniu kvality života mladých ľudí, najmä prostredníctvom rozvoja osobností mladých občanov a občianok SR ako kultivovaných osobností, ktoré sú pripravené pracovať v neustále sa meniacom demokratickom prostredí a využívať svoj tvorivý potenciál v praxi i v aktívnej participácii v spoločnosti. Stratégia je výsledkom aktívneho dialógu mládeže so zástupcami štátnej správy, regionálnej a miestnej samosprávy, ako aj mimovládneho sektora.
- **Programy pre mládež (2014 – 2020)** sú priamy nástroj na podporu naplnenia cieľov Stratégie.
- **Stratégia EÚ pre mládež** – Investovanie a posilňovanie postavenia mládeže.
- **Koncepcia práce s mládežou na roky 2016 – 2020** ako strategický dokument štátnej politiky, ktorý špecifikuje prioritné ciele štátu v oblasti práce s mládežou do roku 2020.

1.2 Ciele prieskumu

Cieľom prieskumu je analyzovať názory žiakov stredných škôl so zriadenou žiackou samosprávou na činnosť a význam žiackych samosprávnych orgánov v prostredí stredných škôl. Zistené výsledky sú komparované s výsledkami predchádzajúceho výskumného zisťovania v roku 2011 s cieľom poukázať na vývoj v predmetnej problematike.

1.3 Metodika prieskumu a výberová vzorka

Úloha *Názory žiakov stredných škôl na význam a činnosť žiackej samosprávy* bola realizovaná v mesiacoch apríl – september 2018. Zber empirických dát sa uskutočňoval metódou on-line dotazníka pre žiakov 1., 2. a 3. ročníka vybraných stredných škôl na celom území Slovenskej republiky, pri rovnomernom zastúpení typov škôl (G a SOŠ) a krajov SR.

1.4 Matematicko-štatistické spracovanie

Výsledky prieskumu boli spracované prostredníctvom softvéru na vyhodnotenie sociologických výskumov SPSS. Výsledky boli interpretované podľa stanovených demografických znakov. Pre matematicko-štatistickú analýzu boli použité nasledujúce štatistické metódy spracovania dát:

- prvostupňová analýza údajov,
- druhostupňová analýza údajov,
- Pearsonov koeficient, kontingenčný koeficient,
- modus, medián, priemer, odchýlka a iné.

Interpretované boli len výsledky, pri ktorých bola zistená štatisticky významná závislosť na hladine významnosti $p < 0,05$. Získané údaje sú komparované s výsledkami prieskumov z rokov 2004, 2007 a 2011.

2. Interpretácia výsledkov prieskumu

2.1 Charakteristika výberového súboru

Súbor tvorilo spolu 1 252 respondentov – žiakov stredných škôl. Dotazníky vyplnili častejšie **dievčatá** (735-58,7 %) než chlapci (517-41,3 %).

Tabuľka 1

Pohlavie	Počet	%
chlapci	517	41,3
dievčatá	735	58,7
spolu	1 252	100,0

Výskum bol realizovaný v 1., 2. a v 3. **ročníkoch stredných škôl** a zúčastnili sa ho žiaci vo veku od 15 do 18 rokov. Respondenti mali najčastejšie 16 (406/32,4 %) a 17 rokov (404/32,3 %). V nižšom počte vyplnili dotazníky aj opýtaní, ktorí už boli dospelí (18 rokov a viac: 279/22,2 %). Len 146 (11,7 %) žiakov malo 15 rokov a 17 respondentov (1,4 %) svoj vek neuviedlo.

Tabuľka 2

Vek	Počet	%
15 rokov	146	11,7
16 rokov	406	32,4
17 rokov	404	32,3
18 rokov a viac	279	22,2
neuvedené	17	1,4
spolu	1 252	100,0

Dievčatá mali najčastejšie 16 **rokov** (34,7 %, chlapci 30,8 %), pričom v skupine chlapcov prevažovali 17-roční respondenti (33,5 %, dievčatá 31,8 %). Vo vyššom počte vyplnili dotazníky dievčatá vo veku 15 rokov (13,0 %, chlapci 10,1 %), zatiaľ čo chlapci (25,6 %, dievčatá 20,5 %) mali miernu prevahu v skupine najstarších opýtaných. Do výskumu sa častejšie zapojili **gymnazisti** (739-59,0 %) než žiaci stredných odborných škôl (513-41,0 %).

Tabuľka 3

Typ strednej školy	Počet	%
gymnázium	739	59,0
stredná odborná škola	513	41,0
spolu	1 252	100,0

Dotazníky vo vyššom počte vyplnili dievčatá – gymnazistky (64,3 %, chlapci 50,7 %), v skupine žiakov stredných odborných škôl bol zaznamenaný vyšší počet chlapcov (49,3 %, dievčatá 35,7 %).

Počet respondentov vo vzťahu k ročníku štúdia bol rovnomerne rozdelený. Do prieskumu sa zapojili v približne rovnakom počte prváci (418/33,4 %), druháci (421/33,6 %) aj tretiaci (413/33,30 %).

Tabuľka 4

Ročník	Počet	%
1. ročník	418	33,4
2. ročník	421	33,6
3. ročník	413	33,0
spolu	1 252	100,0

V skupine žiakov stredných odborných škôl bol zistený najvyšší počet prvákov (G 41,7 %, SOŠ 27,6 %), zatiaľ čo u gymnazistov mali prevahu druháci (G 35,2 %, SOŠ 31,4 %) a tretiaci (G 37,2 %, SOŠ 26,9 %).

Respondenti vo veku 15 a 16 rokov patrili najmä k žiakom prvých ročníkov (15 rokov 95,2 %, 16 rokov 63,1 %, 17 rokov 2,0 %, 18 rokov a viac 2,5 %), pričom druhý ročník najčastejšie navštevovali opýtaní vo veku 17 rokov (62,6 %, 18 rokov a viac 6,8 %, 15 rokov 4,8 %, 16 rokov 36,9 %). V skupine žiakov tretích ročníkov vyplnili dotazníky v najvyššej miere respondenti, ktorí mali 18 rokov a viac (90,7 %, 17 rokov 35,4 %, 15 a 16 rokov zhodne 0).

Najvyšší počet žiakov pochádzal zo **Žilinského kraja** (251/20,0 %). V nižšom počte sa do výskumu zapojili stredoškólači žijúci v Trnavskom (203/16,2 %), Nitrianskom (186/14,9 %), Banskobystrickom (168/13,4 %), Prešovskom (161/12,9 %) a v Bratislavskom kraji (223/13,1 %). V najnižšej miere vyplnili dotazníky respondenti s trvalým bydliskom v Košickom (92/7,4 %) a v Trenčianskom kraji (84/6,7 %).

Tabuľka 5

Kraj SR	Počet	%
Bratislavský	107	8,5
Trnavský	203	16,2
Trenčiansky	84	6,7
Nitriansky	186	14,9
Žilinský	251	20,0
Banskobystrický	168	13,4
Prešovský	161	12,9
Košický	92	7,4
spolu	1 252	100,0

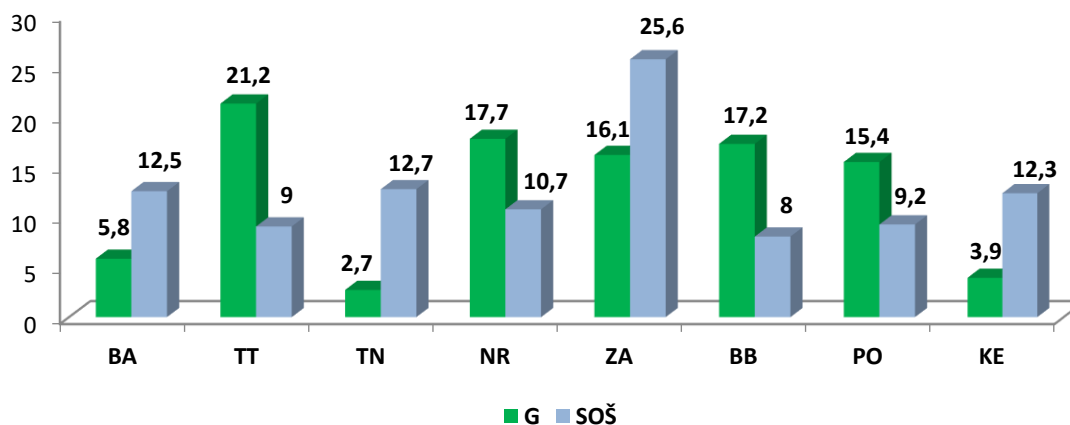
Najvyšší počet chlapcov aj dievčat pochádzal zo Žilinského kraja (chlapci 23,4 %, dievčatá 17,7 %). Chlapci častejšie žili v Trenčianskom (chlapci 10,6 %, dievčatá 3,9 %) a v Nitrianskom kraji (chlapci 18,0 %, dievčatá 12,7 %). Dievčatá mali prevahu v Bratislavskom (dievčatá 9,0 %, chlapci 7,9 %), Banskobystrickom (dievčatá 17,0 %, chlapci 8,3 %), Prešovskom (dievčatá 15,2 %, chlapci 9,5 %) a v Košickom kraji (dievčatá 8,2 %, chlapci 6,2 %). Približne rovnaký počet chlapcov (16,1 %) aj dievčat (16,2 %) vyplnil dotazníky v Trnavskom kraji.

V Bratislavskom (41,9 %), Trnavskom (33,8 %) a v Trenčianskom kraji (42,2 %, Nitriansky kraj 30,2 %, Žilinský kraj 28,6 %, Banskobystrický kraj 32,7 %, Prešovský kraj 31,4 %, Košický kraj 29,2 %) sa do výskumu najčastejšie zapojili stredoškólači vo veku 17 rokov. Šestnásťroční opýtaní pochádzali v najvyššom počte z Nitrianskeho (33,5 %), Žilinského (37,9 %), Banskobystrického (36,9 %) a z Prešovského kraja (35,2 %, Bratislavský kraj

24,8 %, Trnavský kraj 30,3 %, Trenčiansky kraj 24,1 %, Košický kraj 29,2 %). Najstarší respondenti mali bydlisko najmä v Košickom kraji (31,2 %, Bratislavský kraj 23,8 %, Trnavský kraj 27,9 %, Trenčiansky kraj 28,9 %, Nitriansky kraj 20,3 %, Žilinský kraj 19,8 %, Banskobystrický kraj 14,3 %, Prešovský kraj 23,9 %). Stredoškólači vo veku 15 rokov žili častejšie v Nitrianskom (15,9 %), Žilinskom (13,7 %) a v Banskobystrickom kraji (15,9 %, Bratislavský kraj 9,5 %, Trnavský kraj 8,0 %, Trenčiansky kraj 4,8 %, Prešovský kraj 9,4 %, Košický kraj 10,4 %).

Gymnazisti pochádzali najmä z Nitrianskeho kraja (G 17,7 %, SOŠ 10,7 %), zatiaľ čo žiaci stredných odborných škôl mali najvyššie zastúpenie v Žilinskom kraji (SOŠ 25,7 %, G 16,1 %). Žiaci študujúci na gymnáziách žili vo vyššom počte v Trnavskom (G 21,2 %, SOŠ 9,0 %), Banskobystrickom (G 17,2 %, SOŠ 8,0 %) a v Prešovskom kraji (G 15,4 %, SOŠ 9,2 %), pričom žiaci stredných odborných škôl mali prevahu v Bratislavskom (SOŠ 12,5 %, G 5,8 %), Trenčianskom (SOŠ 12,7 %, G 2,7 %) a v Košickom kraji (SOŠ 12,3 %, G 3,9 %).

Graf 1 Respondenti vo vzťahu k typu školy a ku kraju

2.2 Právne vedomie

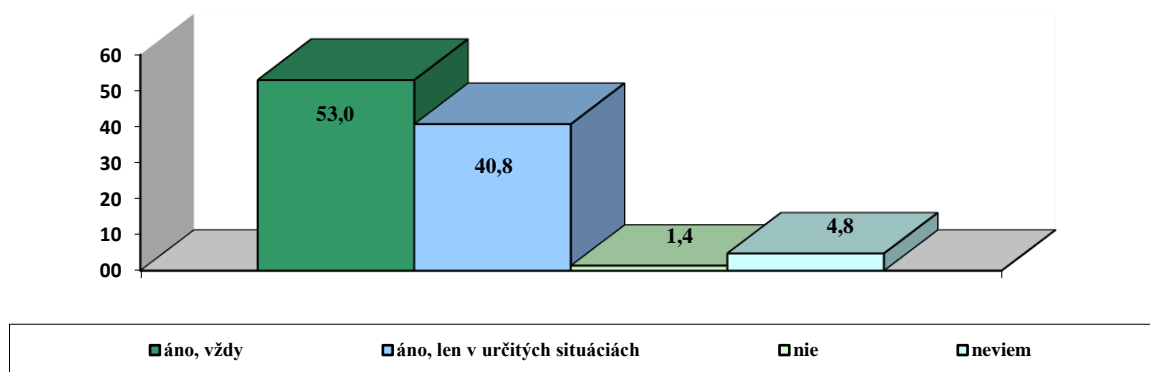
Ľudské práva sú všestranne prijateľné normy, na základe ktorých sa uzatvárajú medzinárodné normy, sú prijateľné ako univerzálne normy ľudského správania a vďaka výchove a vzdelávaniu v škole a rodine sa stávajú súčasťou osobných hodnôt jednotlivca.¹

Cieľom vzdelávania v oblasti ľudských práv, demokracii v spoločnosti a participácii občanov je zvýšiť právne vedomie žiakov. O ľudských právach, ako aj o právach špecifikovaných pre dieťa, by mali vedieť nielen dospelí, ale aj deti a mládež, aby na základe získaných informácií vedeli zhodnotiť stav demokracie v spoločnosti, uvedomiť si prípadné porušenie práv a vedeli uplatniť svoje práva, a zároveň aby sa nimi vo svojom živote aj riadili.

Jedným zo základných ľudských práv človeka je právo na zhromažďovanie, slobodu prejavu a podobne. V prieskume nás zaujímalo do akej miery je pre oslovených žiakov stredných škôl dôležité **môcť slobodne vyjadriť svoj názor a argumentovaním sa snažiť ho presadiť**. Zo súboru 1 252 oslovených žiakov stredných škôl je až 93,8 % presvedčených, že sloboda prejavu je pre život dôležitá. Pritom približne polovica (53,0 %) vníma potrebu slobodne sa vyjadriť v každom prípade, 40,8 % len v určitých situáciách. Len 17/1,4 % nepripisuje právu na zhromažďovanie a združovanie a na slobodu prejavu dôležitosť. Zarážajúce je, že až 60/4,8 % skúmaných stredoškólačkov zaujalo ľahostajný postoj – neviem.

¹ Hoffmanová, V.: Predchádzajme intolerancii výchovou k dodržiavaniu ľudských práv, MPC Prešov 2005, ISBN 80-8045-3721.

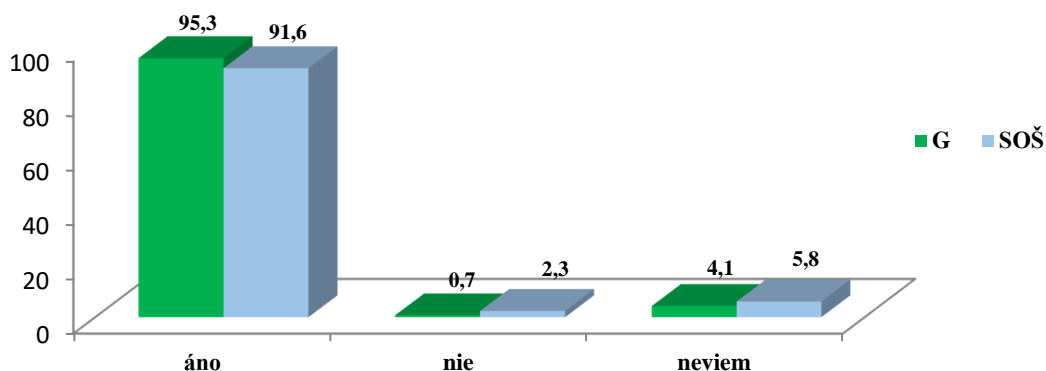
Graf 2 Dôležitosť práva na slobodu prejavu (v %)

Štatisticky významné závislosti sa potvrdili vo vzťahu k výberovým kritériám výskumnej vzorky. O tom, že právo na zhromažďovanie, združovanie a na slobodu prejavu je dôležité pre život človeka, sú najviac presvedčení žiaci **2. ročníkov** (1. ročník 92,3 %, 2. ročník 96,7 %, 3. ročník 92,5 %), ktorí zároveň v najnižšom zastúpení zo všetkých vyjadrovali ľahostajnosť (neviem: 1. ročník 5,5 %, 2. ročník 2,6 %, 3. ročník 6,3 %), ale aj popieranie dôležitosti (1. ročník 2,2 %, 2. ročník 0,7 %, 3. ročník 1,2 %). Z výsledkov tak vyplýva, že sú to najstarší oslovení, ktorí až v 6,3 % volili nezaujím. Zaujímavá je skutočnosť, že zatiaľ čo jednoznačnú dôležitosť práva v každej situácii (vždy) v najnižšom percente deklarovali najmladší respondenti, vymedzenie dôležitosti v závislosti od situácie so zvyšujúcim sa vekom rastie. Mladí ľudia tak s vyšším vekom selektujú situácie na vyjadrenie vlastného názoru a argumentáciu pri jeho presadzovaní.

Signifikantné rozdiely podľa **typu navštevovanej školy** potvrdili, že sú to predovšetkým gymnazisti, ktorí viac podčiarkujú význam práva slobodne vyjadriť svoj názor a argumentáciou sa snažiť ho presadiť (G 95,3 %, SOŠ 91,6 %). Gymnazisti tak vo vyššom percente deklarujú potrebu mať vždy možnosť sa slobodne vyjadriť (G 55,7 %, SOŠ 49,1 %). Naopak, žiaci odborných škôl síce poukazujú na dôležitosť vlastného názoru a potrebu ho aj presadiť, avšak skutočnosť viac ako gymnazisti podmieňujú konkrétnou situáciou (SOŠ 42,7 %, G 39,6 %). Títo zároveň potom aj vo vyššom zastúpení prezentujú presvedčenie, že nie je potrebné môcť sa slobodne vyjadriť (SOŠ 2,3 %, G 0,7 %), prípadne zaujali ľahostajný postoj (SOŠ 5,8 %, G 4,1 %).

Graf 3 Dôležitosť práva na slobodu prejavu podľa typu strednej školy (v %)

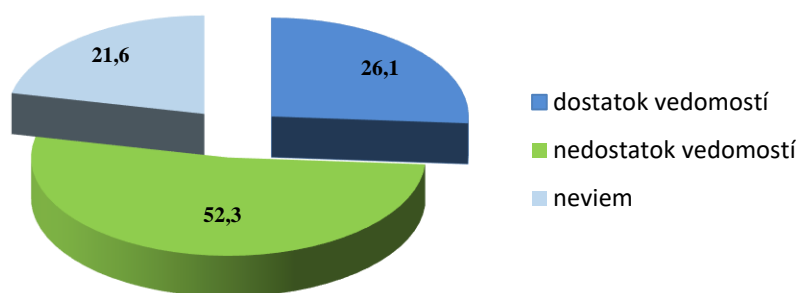

Presvedčenie o jednoznačnej dôležitosti vlastného názoru a práva presadiť si ho a to v každej situácii, prezentovali najčastejšie respondenti z Košického a Banskobystrického kraja (KE

59,8 %; TT 58,7 %) a následne z Trenčianskeho kraja (TN 57,1 %). Zaujímavý je fakt, že jednoznačnú dôležitosť práva na slobodu prejavu najmenej deklarovali a to len v necelých 45 % (44,9 %) oslovení stredoškólači z Bratislavského kraja. Títo potom až vo viac ako 50 (50,5 %) sice pripúšťali význam slobody prejavu, avšak v závislosti od konkrétnej životnej situácie. Ľahostajný prístup k problematike v najvyššom zastúpení prezentovali mladí zo škôl v Košickom kraji, kde až 12,0 % volilo možnosť neviem, neuvažoval som o tom a títo zároveň spolu so stredoškólakmi z Trnavského kraja sú presvedčení, že nie je dôležité v živote môcť sa slobodne vyjadriť a argumentovaním presadzovať svoj názor (BA 1,9 %, TT 3,0 %, TN 0,0 %, NR 0,0 %, ZA 2,0 %, BB 0,6 %, PO 0,6 %, KE 2,2 %).

Súčasne s názormi o dodržiavaní ľudských práv v spoločnosti sme analyzovali aj **presvedčenie žiakov stredných škôl o dostatku vedomostí o demokracii, participácii občanov na živote spoločnosti a štátnych zákonoch**. Zo súboru 1 252 respondentov, žiakov vybraných stredných škôl v SR, prevažná väčšina deklarovala nízke právne vedomie, nedostatok vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti. Uvedenú skutočnosť potvrdil viac ako každý druhý oslovený žiak (52,3 %), pričom výsledky sú ešte horšie ako pri predchádzajúcom zisťovaní v roku 2011 (rok 2011: 47,8 %) a 26,1 % je so svojou úrovňou vedomostí v predmetnej problematike spokojných. Približne pätina (21,6 %) však nevedela alebo nechcela k otázke zaujať stanovisko.

Graf 4 Hodnotenie vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii (v %)

Porovnaním údajov za jednotlivé roky skúmania sa zistil celkovo negatívny trend. Neustále rastie u skúmaných stredoškólakov presvedčenie o nedostatku vedomostí o demokracii v spoločnosti, participácii občanov, zákonoch a parlamente. Mladí ľudia tak pociťujú medzery vo vedomostiach a sú toho názoru, že poznatky neprináša ani výučba v škole, ani médiá. Zároveň oproti predchádzajúceho zisťovaniu klesol aj počet tých, ktorí vedomosti vnímajú ako dostatočné (rok 2011: 27,6 %, rok 2018: 26,1 %). Pozitívum možno vidieť len v skutočnosti, že v súčasnosti malo menej oslovených k problematike ľahostajný postoj, neviem nezaujíma ma to. I tak, štvrtina oslovených stredoškólakov s uvedeným postojom je alarmujúci výsledok.

Tabuľka 6 Hodnotenie vedomostí o demokracii a občianskej participácii – porovnanie údajov (v %)

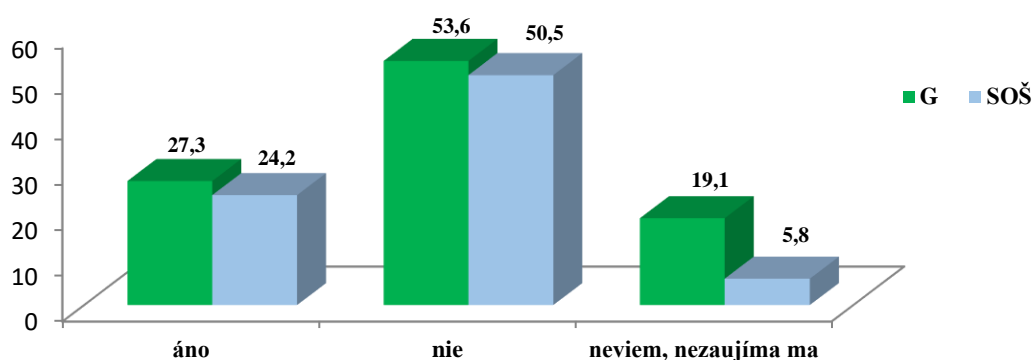
	%	
	2011	2018
dostatok vedomostí	27,6	26,1
nedostatok vedomostí	47,8	52,3
neviem	24,5	21,6

Štatisticky významné rozdiely v hodnotení vedomostí sa potvrdili vo vzťahu k **pohlaviu**, typu navštevovanej školy a ročníku štúdia, ale aj vzhľadom na kraj bydliska. Výsledky dokumentujú, že zatiaľ čo dievčatá vo výrazne vyššej miere prezentovali nespokojnosť so šírkou vedomostí z oblasti občianskej participácie (dievčatá 56,5 %; chlapci 46,4 %), chlapci sú v tomto smere menej kritickí a sú viac presvedčení, že ich majú dostatok (dievčatá 21,5 %; chlapci 32,5 %).

Približne rovnaké percento chlapcov a dievčat na otázku neodpovedalo (dievčatá 22,0 %; chlapci 21,1 %). Výsledky sú takmer identické ako pri skúmaní javu v roku 2011.

Rozdiely v hodnotení vedomostí sa prejavili aj vzhľadom na **typ navštevovanej strednej školy**. Je len logické, že väčšiu mieru spokojnosti deklarovali žiaci gymnázií, kde vzdelanie má širší všeobecný charakter ako v stredných odborných školách (G 27,3 %; SOŠ 24,2 %), aj keď rozdiel nie je výrazný. Je teda zrejme, že vedomosti o demokracii, spoločenských zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti mladí ľudia získavajú nielen v škole, ale aj v rodine a v každodennom živote. V tejto súvislosti je zarážajúce, že až viac ako polovica oslovených respondentov oboch typov stredných škôl zhodnotila svoje vedomosti ako nedostatočné (G 53,6 %; SOŠ 50,5 %), pričom opäť dominujú gymnazisti. Títo potom vo výrazne nižšej miere prezentovali nezáujem (SOŠ 25,3 %, G 19,1 %). Údaje sú znázornené v *grafe 5*.

Graf 5 Hodnotenie vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii podľa typu strednej školy (v %)

Pozitívne hodnotenie vedomostí z oblasti občianskej a politickej participácie, demokracie a zákonov sa priamoúmerne zvyšuje s výškou navštevovaného **ročníka** štúdia, teda s vekom respondentov. A tak zatiaľ čo v 1. ročníku pozitívne hodnotilo vedomosti z predmetnej oblasti 24,2 % oslovených, v 2. ročníku len 21,9 %, v treťom už každý tretí oslovený a to 32,2 %. Na druhej strane so zvyšujúcim sa ročníkom štúdia, a teda aj s vekom respondentov mierne klesá percento tých, ktorí vnímajú vedomosti z oblasti demokracie a občianskej participácie ako nedostatočné (1. ročník 50,7 %, 2. ročník 56,3 %, 3. ročník 49,9 %) a zároveň aj percento stredoškolákov s ľahostajným prístupom k otázke (1. ročník 25,1 %, 2. ročník 21,9 %, 3. ročník 19,9 %). Všeobecne možno konštatovať, že u mladých ľudí prevažujú pocity nedostatočných vedomostí z demokracie a občianskej participácie a to bez rozdielu navštevovaného ročníka štúdia strednej školy.

Signifikantné rozdiely v odpovediach sa ukázali aj vo vzťahu k **lokalite bydliska** žiakov. S vedomosťami sú najmenej spokojní žiaci na východe Slovenska v Košickom kraji (KE 15,2 %), naopak, najspokojnejší sú stredoškoláci zo škôl v Trenčianskom kraji, kde dostatok vedomostí deklarovalo až 38 % (TN 38,1 %) oslovených. V ostatných krajoch SR sa odpovede pohybujú v intervale od 30 % v Trnavskom kraji po 19,6 % v Bratislavskom kraji. Práve v Bratislavskom kraji takmer 65 % opýtaných je presvedčených, že nedisponujú dostatočným objemom vedomostí a poznatkov z oblasti demokracie, občianskej participácie, zákonov a parlamentu potrebných pre život. Ľahostajnosť demonštrovali v najvyššom percente žiaci stredných škôl z Košického kraja (KE 27,2 %), najmenej bratislavskí stredoškoláci (BA 15,9 %). Hoci celkovo pätina oslovených zaujala k otázke ľahostajný postoj vyjadrený možnosťou neviem, nezaujíma ma to, práve stredoškoláci z Bratislavského kraja vo svojich odpovediach prezentovali záujem o politiku, dianie v spoločnosti a o princípy demokracie

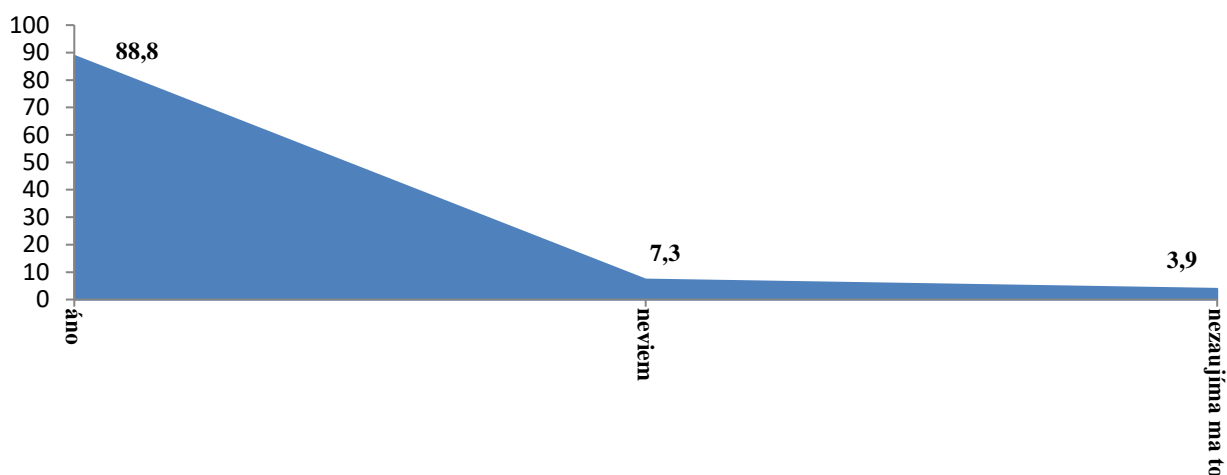
v spoločnosti. Sú v najvyššej miere presvedčení, že sa im ako mladým ľuďom nedostáva dostatok vedomostí a poznatkov z fungovania spoločnosti a ľudských práv.

2.3 Participácia žiakov na živote školy

Súčasne s analýzou právneho vedomia oslovených žiakov vybraných stredných škôl sme prieskumom zisťovali aj úroveň pripravenosti, záujmu, aktivity a spolupráce žiakov stredných škôl pri uplatňovaní občianskej demokracie a konkrétny spôsob a rozsah presadzovania záujmov žiakov vo vzťahu k vedeniu školy, ktorú navštevujú.

Zo súboru oslovených respondentov 1 252/88,8 % potvrdilo, že v škole je **ustanovený žiacký samosprávny orgán** a približne 11 % (11,2 %) prezentovalo nevedomosť či nezáujem. A tak 91/7,3 % stredoškôľakov sa k problému nevedelo vyjadriť a 3,9 % deklarovalo ľahostajnosť, nezáujem. Podrobné údaje znázorňuje *graf 6*.

Graf 6 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu (v %)

Z porovnaní údajov s výsledkami zisťovania v roku 2011 je zrejmé, že vnímanie existencie žiackej samosprávy v stredných školách zaznamenáva nárast. Tak zatiaľ čo v roku 2011 vnímalo činnosť a fungovanie žiackej samosprávy v škole 78,5 %, pri súčasnom zisťovaní je to už 88,8 %, pričom pokles nastal pri odpovediach neviem a aj nezaujímam na to (neviem – rok 2011: 78,5 %, rok 2018: 88,8 %, nezaujímam na to – rok 2011: 6,3 %, rok 2018: 3,9 %). Aj to svedčí o celkovom náraste záujmu žiakov o činnosť školy a spolupodieľaní sa na riešení problémov.

Tabuľka 7 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu – porovnanie údajov (v %)

	%	
	2011	2018
áno	78,5	88,8
neviem	15,2	7,3
nezaujímam na to	6,3	3,9

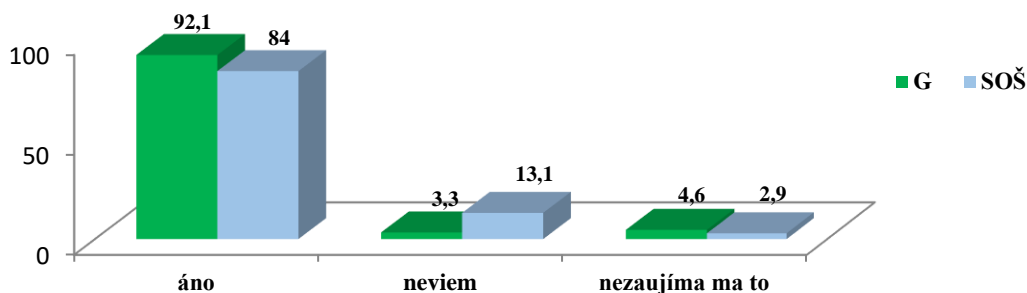
Štatisticky významné rozdiely javu sa potvrdili vo vzťahu k niektorým výberovým kritériám výskumnej vzorky. Možno konštatovať, že sú to **dievčatá**, ktoré častejšie ako **chlapci** potvrdili existenciu žiackej samosprávy (dievčatá 92,0 %; chlapci 84,3 %). Je teda zrejmé, že dievčatá sa viac zaujímajú o chod a činnosť školy. Chlapci vo vyššom percente volili možnosť neviem, prípadne sa vyjadrili, že ich problém nezaujímam (neviem – dievčatá 4,8 %, chlapci 10,8 %; nezaujímam na to – dievčatá 3,3 %, chlapci 4,8 %).

Signifikantné rozdiely v odpovediach **podľa typu navštevovanej strednej školy** ukázali, že vedomosti o fungovaní žiackej školskej rady vykazovali vo vyššej miere žiaci gymnázií ako z

odborných škôl. Uvedenú skutočnosť potvrdilo 92,1 % gymnazistov a 84,0 % žiakov stredných odborných škôl. Pritom však až 13,1 % žiakov odborných škôl a len 3,3 % gymnazistov k otázke nevedelo zaujať stanovisko, nevedeli, či v ich škole pracuje žiacka samospráva. Zaujímavé je, že nezáujem o problematiku, ľahostajnosť prezentovali vo vyššom zastúpení žiaci gymnázií (G 4,6 %, SOŠ 2,9 %). A tak gymnazisti sa na jednej strane zaujímajú o dianie v škole, sledujú možnosti participovať na živote školy, na strane druhej v mnohých prípadoch deklarujú ľahostajný postoj a celkový nezáujem o školu a jej činnosti.

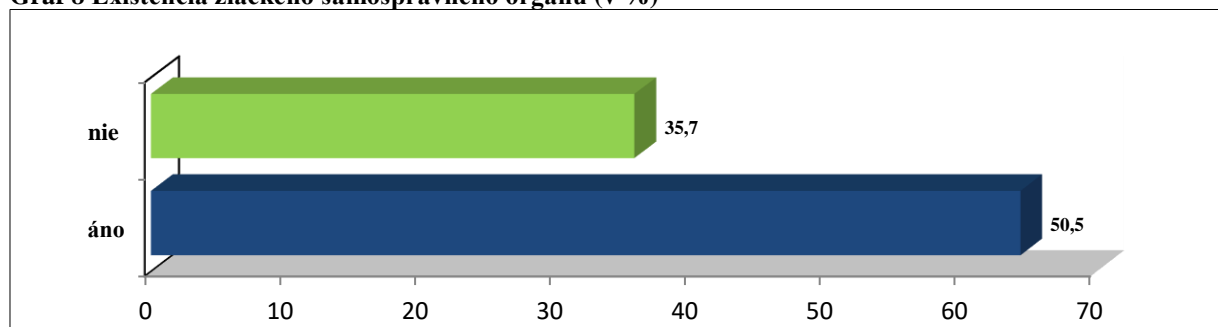
Graf 7 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu podľa typu strednej školy (v %)

Štatisticky významná závislosť javu sa potvrdila aj vzhľadom na **kraj** lokality školy. Podľa vyjadrení oslovených žiakov stredných škôl so žiackou samosprávou, vedomosti o existencii a činnosti žiackej školskej rady v prostredí školy vykazovali v najvyššom percente žiaci stredných škôl v Prešovskom kraji – až 95,0 %. Nasledujú stredoškóľáci zo Žilinského a Bratislavského kraja (ZA 92,8 %, BA 91,6 %), pričom najnižšiu hodnotu dosahuje v odpovediach žiakov Košického kraja (KE 79,3 %). Práve títo potom najviac zo všetkých vyjadrujú ľahostajný prístup k problematike (BA 2,8 %, TT 5,9 %, TN 1,2 %, NR 1,6 %, ZA 2,4 %, BB 4,2 %, PO 2,5 %, KE 14,1 %). Nevedomosť vyjadrená odpoveďou neviem dominuje u stredoškóľakov v Nitrianskom a Trenčianskom kraji, kde takýto postoj mal viac ako každý desiaty oslovený a v Nitrianskom kraji dokonca takmer každý piaty (NR 17,7 %, TN 10,7 %). V ostatných krajoch sa uvedené vyjadrenie pohybuje v intervale od 6,5 % po 2,5 % (KE 6,5 %, TT 5,9 %, BA 5,6 %, BB 5,4 %, ZA 4,8 %, PO 2,5 %).

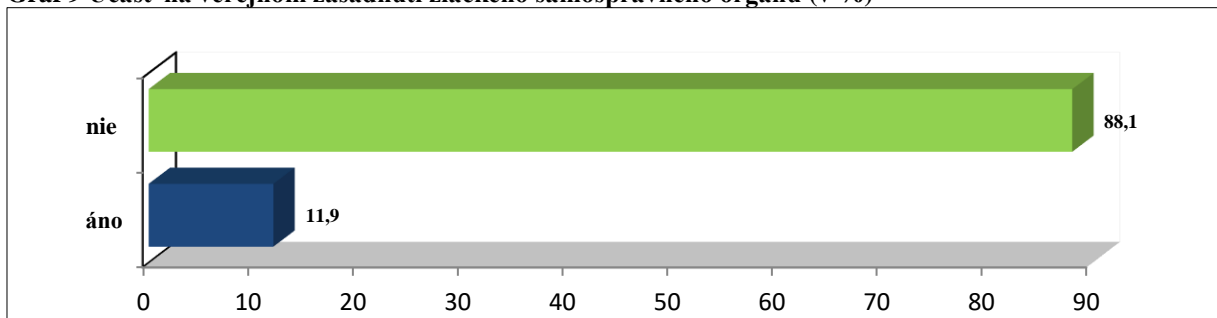
Súčasne so zisťovaním existencie žiackych školských rád vo vybraných stredných školách nás zaujímalo, či sú **žiaci informovaní o činnosti žiackej samosprávy v škole, či sa zúčastňujú verejného zasadnutia orgánu a volieb a či niekedy kandidovali za člena žiackej školskej rady**. Na základe získaných výsledkov možno konštatovať, že len necelých 65 % (64,3 %) oslovených žiakov stredných škôl je informovaná o činnosti žiackej samosprávy v škole a tretina (35,7 %) sa vyjadrila, že informácie nemá.

Graf 8 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu (v %)

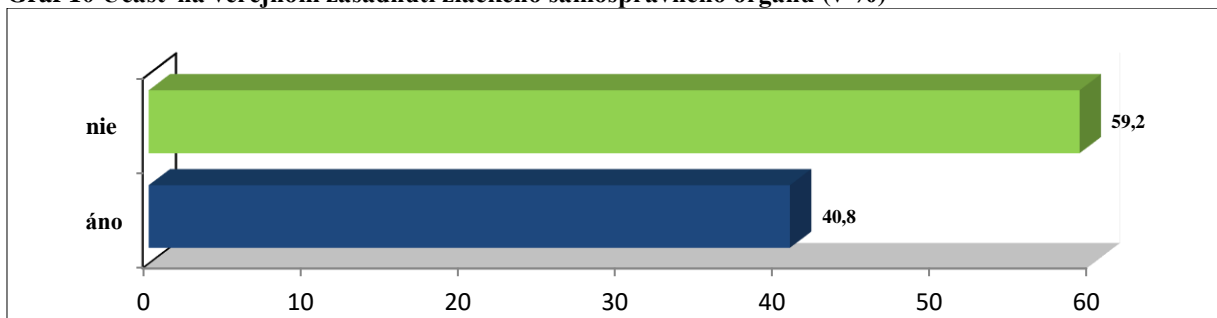
Na verejných zasadnutiach žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 11,9 % oslovených stredoškóľakov, pričom 88,16 % uvedenú skutočnosť poprelo.

Graf 9 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v %)

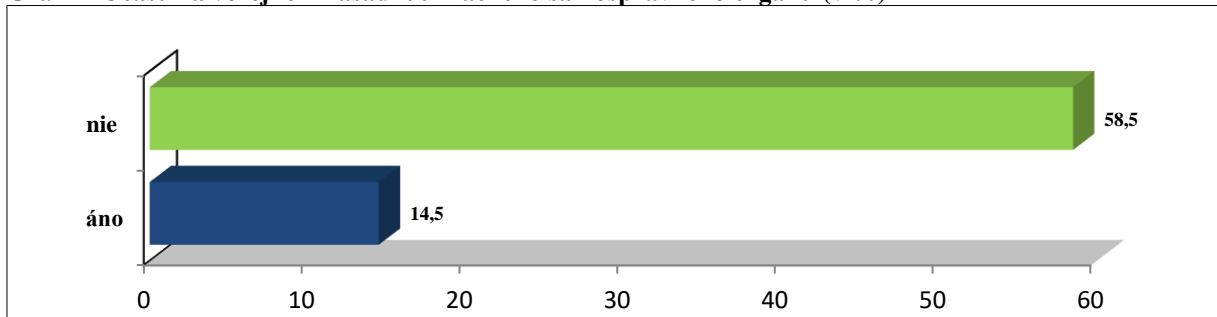
Na voľbách do žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 40,8 % oslovených žiakov stredných škôl, 59,2 % sa na voľbách nezúčastnilo.

Graf 10 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v %)

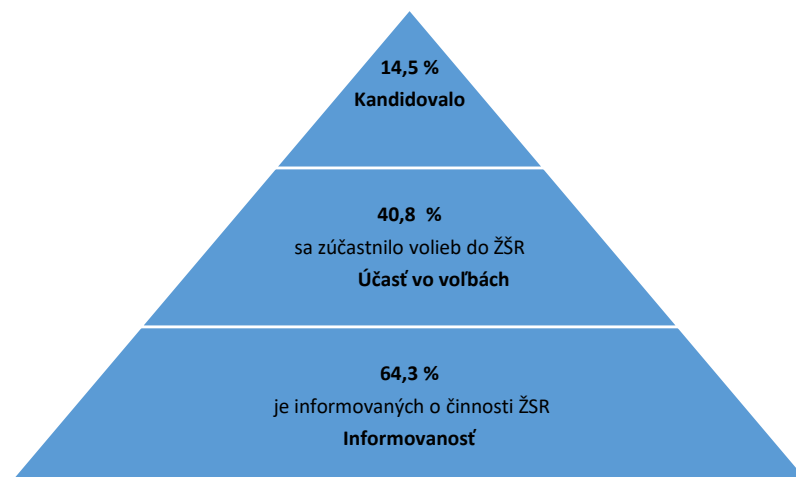
Kandidovanie za člena žiackeho samosprávneho orgánu potvrdilo približne 15 % (14,5 %) oslovených stredoškolákov.

Graf 11 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v %)

Na základe získaných výsledkov tak možno údaje zhrnúť do participačnej pyramídy (graf 12).

Graf 12 Participácia žiakov (v %)

Porovnaním výsledkov za roky 2011 a 2018 sa zistil pozitívny trend, ktorý korešponduje s celkovým zvyšovaním participácie žiakov na živote školy, s neustálym zvyšovaním počtu žiackych samosprávnych orgánov v stredných školách. Oproti zisteniu v roku 2011 sa tak výraznejšie zvýšila informovanosť žiakov o činnosti žiackej samosprávy v škole (rok 2011: 53,7 %, rok 2018: 64,3 %), aj účasť vo voľbách (rok 2011: 28,8 %, rok 2018: 40,8 %) a kandidatúra oslovených stredoškôľakov za člena žiackej školskej rady (rok 2011: 10,6 %, rok 2018: 14,5 %). Mladí ľudia si tak stále viac uvedomujú, že vlastnou aktivitou a občianskou participáciou sa môžu podieľať na zlepšení podmienok života, či už v škole, tak aj v spoločnosti.

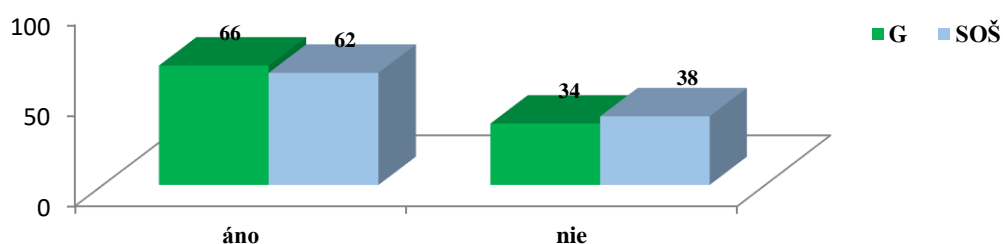
Tabuľka 8 Otázky o participácii – porovnanie údajov (v %)

	%	
	2011	2018
informovanosť o činnosti ŽŠR	53,7	64,3
účasť vo voľbách	28,8	40,8
kandidatúra do ŽŠR	10,6	14,5

Signifikantné rozdiely vzhľadom na demografické znaky výskumného súboru sa potvrdili vo všetkých sledovaných oblastiach. V prípade **informovanosti o existencii a činnosti žiackej školskej rady** sme zistili rozdiely vo vzťahu k **pohlaviu, ročníku a typu strednej školy**:

- **dievčatá – stredoškôľčky** (69,6 %) sú vo väčšej miere informované o existencii a činnosti ŽŠR ako chlapci (56,9 %), pričom uvedené percenta sú vyššie ako pri predchádzajúcom skúmaní (rok 2011: dievčatá 54,4 %, chlapci 46,1 %).
- s vyšším **ročníkom** stúpa percento stredoškôľakov s poznatkami a informáciami o činnosti žiackej školskej rady, pričom najvyššie percento vykazovali žiaci posledného sledovaného ročníka štúdia na strednej škole (1. ročník 63,5 %, 2. ročník 62,5 %, 3. ročník 67,1 %),
- vyššiu mieru informovanosti o činnosti žiackej samosprávy vykazovali **gymnazisti** (G 66,0 %, SOŠ 62,0 %).

Graf 13 Informovanosť žiakov o činnosti žiackej samosprávy podľa typu školy (v %)

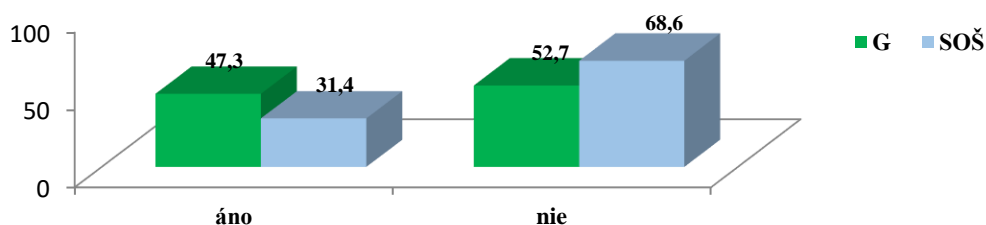
Podobne ako v prípade informovanosti o činnosti žiackej samosprávy, tak aj v prípade **účasti vo voľbách do ŽŠR** a na verejných zasadnutiach sa zistili niektoré štatisticky významné rozdiely medzi stredoškôľkami vo vzťahu k **veku, typu navštevovanej strednej školy a ku kraju SR**:

- so zvyšovaním **veku** respondentov, a teda aj ročníkom ich štúdia zvyšuje sa počet žiakov, ktorí potvrdili účasť vo voľbách do samosprávneho orgánu školy (14-15 rokov 24,8 %, 16 rokov 37,2 %, 17 rokov 43,1 %, 18 a viac rokov 52,0 %). Podobná situácia je aj v prípade účasti na verejných zasadaniach žiackej samosprávy (14-15 rokov 5,5 %, 16 rokov 11,1 %, 17 rokov 11,6 %, 18 a viac rokov 16,5 %), kde je však účasť nižšia.

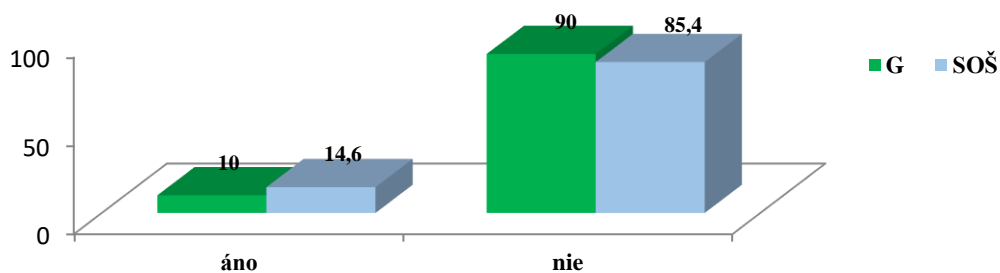
Z výsledkov tak vyplýva, že na verejných zasadnutiach a vo voľbách do orgánov žiackej školskej rady sa zúčastňujú viac starší žiaci, žiaci, ktorí sú zžití so školou a viac dokážu posúdiť potreby školy a záujmy žiakov a aktivizovať sa;

- najvyššia účasť vo voľbách do samosprávy bola u skúmaných žiakov stredných škôl zaznamenaná v **Prešovskom kraji** (PO 52,8 %) a následne v Trnavskom, Nitrianskom a Košickom kraji (TT 42,9 %, NR 42,5 % a KE 42,4 %), najnižšia v Bratislavskom kraji len 33,6 %. Uvedený jav je identický ako pri predchádzajúcom zisťovaní. Je zarážajúce, že práve v stredných školách v Bratislavskom kraji stredoškoláci najmenej deklarovali vlastnú účasť vo voľbách do žiackej samosprávy;
- rozdiely podľa **typu strednej školy** dokumentujú vyššiu účasť žiakov gymnázií vo voľbách do orgánov samosprávy školy (G 47,3 %, SOŠ 31,4 %), naopak, vyššiu účasť žiakov odborných škôl na verejných zasadnutiach žiackej školskej rady (SOŠ 14,6 %, G 10,0 %).

Graf 14 Účasť vo voľbách do ŽSR podľa typu školy (v %)

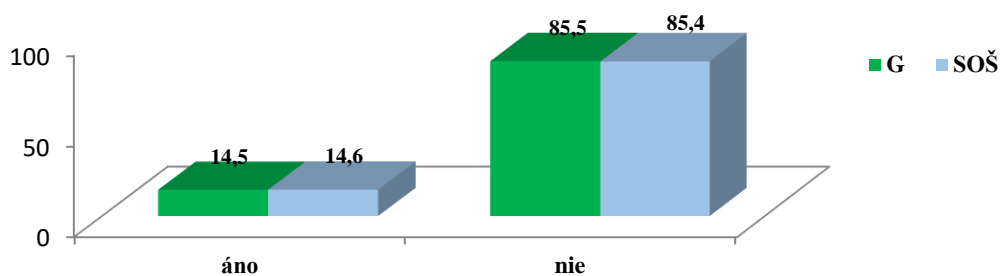
Graf 15 Účasť na verejných zasadnutiach ŽSR podľa typu školy (v %)

V prípade **kandidovania za člena ŽŠR** sme medzi stredoškolákmi zaznamenali štatisticky významný rozdiel len vo vzťahu k **ročníku štúdia**. Výsledky dokumentujú, že najčastejšie za člena žiackej samosprávy kandidovali najstarší respondenti, žiaci 3. ročníka (1. ročník 13,4 %, 2. ročník 12,4 %, 3. ročník 17,9 %), ktorí často v činnosti pokračujú už z nižších ročníkov. Zaujímavé je, že vo vyššom percente potvrdili kandidatúru najmladší žiaci ako žiaci 2. ročníkov. Je teda zrejme, že školy sa popri využívaní skúseností starších žiakov zameriavajú na zapájanie najmladších žiakov do života školy a podporujú v nich záujem o participáciu a angažovanosť.

Rozdiely v názoroch podľa typu strednej školy sa nepotvrdili. Oslovení žiaci oboch typov stredných škôl približne v 15 % (G 14,5 %, SOŠ 14,6 %) potvrdili vlastnú kandidatúru za člena školskej samosprávy.

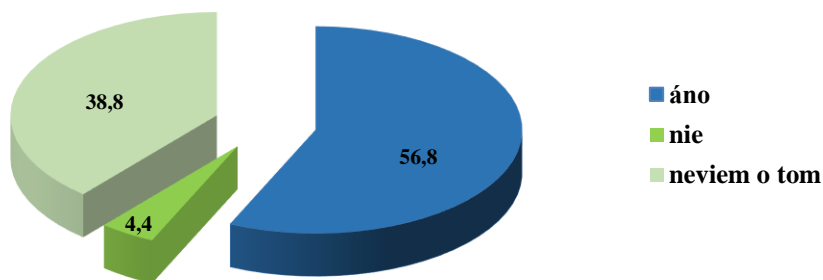
Graf 16 Kandidovanie za člena ŽSR podľa typu školy (v %)

Z predchádzajúcich skúmaní vyplynulo, že dôležitú úlohu pri činnosti žiackych školských rád v stredných školách zohráva funkcia koordinátora. Zákon č. 596/2003, resp. § 26 legislatívne upravuje ustanovenie a fungovanie žiackej školskej rady. Úloha, resp. funkcia koordinátora nie je zákonom upravená, napriek tomu, ako vyplynulo z našich zistení, väčšina žiackych školských samospráv spolupracuje s koordinátorom. Väčšinou funkciu koordinátora zastáva jeden z pedagógov školy, výchovný poradca a podobne. Koordinátor pomáha v aktivitách žiackej samosprávy, uľahčuje komunikáciu s členmi pedagogického zboru a vedením školy v škole, aj mimo nej. V prieskume nás zaujímalo koľko z oslovených stredoškolákov vníma **existenciu a pôsobenie koordinátora žiackej školskej rady** na pôde školy.

Zo zistení vyplynulo, že väčšina oslovených žiakov stredných škôl je informovaná o ustanovení funkcie koordinátora v škole (56,8 %). Len necelých 5 % (4,4 %) poprelo existenciu koordinátora žiackej školskej rady ako zástupcu z radov učiteľov. Približne tretina (38,8 %) však na otázku nevedela odpovedať.

Graf 17 Ustanovenie funkcie koordinátora žiackej školskej rady (v %)

Na základe porovnania zistení z rokov 2011 a 2018 možno konštatovať, že dochádza k nárastu škôl so zriadenou funkciou koordinátora žiackej školskej rady. Zatiaľ čo v roku 2011 v školách s ustanovenou žiackou samosprávou potvrdilo funkciu koordinátora samosprávy ako zástupcu z radov učiteľov 40 % (rok 2011: 40,1 %), pri súčasnom zisťovaní je to viac ako polovica (rok 2018: 56,8 %). Je teda zrejmé, že funkcia koordinátora žiackeho samosprávneho orgánu v škole, aj keď nie je právne zakotvená v zákone, si nachádza stále významnejšie miesto v činnosti školy. Má nezastupiteľnú úlohu už pri samotnom ustanovení žiackej samosprávy, pomáha pri komunikácii samosprávy s vedením školy, ale aj s ostatnými pedagógmi a zároveň pomáha žiackej samospráve pri presadzovaní a uplatňovaní záujmov žiakov a organizovaní aktivít školy. Zarážajúci sa pritom javí výsledok, podľa ktorého vysoké percento oslovených sa k otázke nevedelo vyjadriť. Aj tu však zaznamenávame pozitívny trend. Podrobné údaje uvádza *tabuľka 9*.

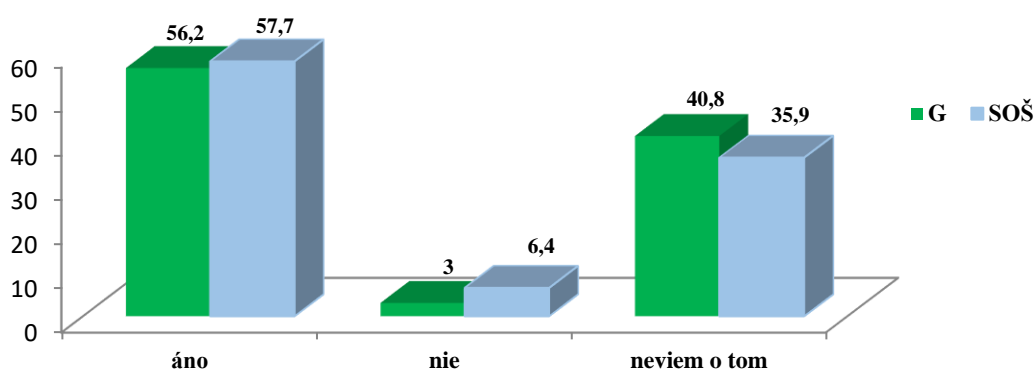
Tabuľka 9 Ustanovenie funkcie koordinátora žiackej školskej rady – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
áno, máme koordinátora ŽSR	40,1	56,8
nie, nemáme	6,2	4,4
neviem	53,7	38,8

Informovanosť o pôsobení koordinátora žiackej školskej rady významne ovplyvňuje **pohlavie respondenta, vek a ročník štúdia, typ strednej školy a kraj SR** a tiež súvisí s tým, či respondenti sú informovaní o samotnej existencii a činnosti žiackej školskej rady v škole. O pôsobnosti koordinátora žiackej samosprávy v škole vedia o niečo viac **dievčatá ako chlapci** (dievčatá 58,9 %, chlapci 54,0 %). Títo potom častejšie prezentovali absenciu uvedenej funkcie (chlapci 7,4 %, dievčatá 2,3 %). Opäť sa potvrdilo, že približne tretina skúmaných dievčat aj chlapcov vyjadrovala nevedomosť (dievčatá 38,8 %, chlapci 38,7 %). Hoci zaznamenávame oproti predchádzajúcim zisteniam pozitívny posun, stále približne každý tretí oslovený stredoškôľák, bez ohľadu na pohlavie nevedel na otázku odpovedať. Funkcia koordinátora žiackej samosprávy by sa mala viac dostať do povedomia žiakov, a to či už informovanosťou o činnosti, tak aj konkrétnymi činmi.

Štatisticky významné rozdiely sa potvrdili aj vo vzťahu k **ročníku štúdia**. Možno konštatovať, že informovanosť je priamoúmerná zvyšovaniu ročníka. Najviac respondentov potvrdzujúcich funkciu koordinátora žiackej školskej rady v škole navštevuje najvyšší ročník, avšak najmenej 2. ročník strednej školy (1. ročník 55,2 %, 2. ročník 49,4 %; 3. ročník 66,1 %). Uvedené výsledky korešponujú s výsledkami podľa veku respondentov. So zvyšujúcim sa vekom žiakov rastie aj ich informovanosť o existencii funkcie koordinátora žiackej školskej rady v škole, pričom však najnižšiu hodnotu dosahuje u stredoškôľakov vo veku 17 rokov (14-15 rokov 56,6 %, 16 rokov 54,9 %, 17 rokov 52,7 %, 18 a viac rokov 65,6 %).

Signifikantné rozdiely sa prejavili aj vzhľadom na **typ strednej školy**. O tom, že v škole pôsobí koordinátor žiackej samosprávy ako zástupca z radov učiteľov potvrdili o niečo viac žiaci odborných škôl (SOŠ 57,7 %, G 56,2 %). Títo však zároveň vo vyššom percente deklarovali aj absenciu uvedenej funkcie (SOŠ 6,4 %, G 3,0 %), na druhej strane menej ako gymnazisti volili možnosť neviem (G 35,9 %, SOŠ 40,8 %). Údaje uvádza *graf 18*.

Graf 18 Ustanovenie funkcie koordinátora ŽSR podľa typu školy (v %)

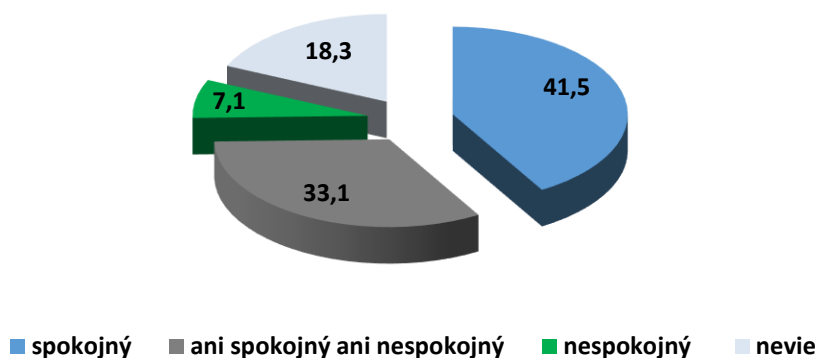
Informácie o pôsobení koordinátora žiackej školskej rady v škole potvrdilo najviac respondentov, žiakov stredných škôl **Žilinského a Prešovského kraja**, a to necelých 63 % (ZA 62,9 %, PO 62,7 %). Za nimi nasledujú stredoškôľáci z Trenčianskeho a Nitrianskeho kraja (TN 60,7 %, NR 59,1 %). Funkciu koordinátora najmenej prezentovali oslovení zo škôl v Banskobystrickom kraji, a to necelých 48 % (BB 47,9 %). Celoslovenskú priemernú hodnotu

(56,7 %) nedosiahli ani žiaci z Bratislavského, Trnavského a Košického kraja (BA 52,3 %, TT 52,7 %, KE 52,2 %). Práve stredoškóiaci z Košického kraja v najvyššom percente demonštrovali absenciu koordinátora žiackej samosprávy v škole (BA 3,7 %, TT 6,4 %, TN 3,6 %, NR 5,9 %, ZA 3,2 %, BB 3,0 %, PO 1,9 %, KE 8,7 %).

Zároveň nie je prekvapením, že vedomie o pôsobení koordinátora v škole súvisí so samotným **povedomím** respondentov o **existencii žiackej samosprávy**. Stredoškóiaci, ktorí potvrdili informovanosť o existencii a činnosti žiackeho samosprávneho orgánu v škole, vo väčšej miere ako ostatní poznali funkciu a činnosť aj koordinátora.

Spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady vyjadrila necelá polovica (41,5 %) opýtaných, pričom 33,1 % stredoškóiacov prejavilo iba čiastočnú spokojnosť. S kvalitou práce žiackeho samosprávneho orgánu nebolo spokojných len 7,1 % respondentov, avšak necelá pätina (18,3 %) oslovených stredoškóiacov nevedela na danú otázku odpovedať.

Graf 19 Spokojnosť respondentov s činnosťou žiackej školskej rady (v %)

Dievčatá vo vyššom počte vyjadrili celkovú aj čiastočnú spokojnosť. Chlapci boli kritickejší a omnoho častejšie ohodnotili kvalitu činnosti žiackej školskej rady negatívne. K danej otázke nevedelo zaujať stanovisko 22,1 % chlapcov a 15,6 % dievčat. Zistené údaje ukázali, že s prácou členov žiackej samosprávy boli spokojnejšie dievčatá než chlapci.

Tabuľka 10 Spokojnosť žiakov s činnosťou ŽŠR podľa pohlavia (v %)

	Dievčatá	Chlapci
spokojný	45,4	36,0
ani spokojný, ani nespokojný	34,6	31,1
nespokojný	4,4	10,8
nevie	15,6	22,1

Činnosť žiackej školskej rady ocenili najmä respondenti vo veku 16 rokov, pričom 17-roční opýtaní vyjadrili vo vyššej miere než ostatní len čiastočnú spokojnosť. K nespokojným patrili predovšetkým najstarší stredoškóiaci. Možno konštatovať, že výhrady voči kvalite jej činnosti sa zvyšovali zároveň so stúpajúcim vekom respondentov. Na otázku nevedeli najčastejšie odpovedať opýtaní vo veku 15 a 16 rokov. Z prezentovaných údajov vyplynulo, že prácu členov žiackej samosprávy najpozitívnejšie hodnotili 17-roční respondenti, pričom k najmenej spokojným patrili najstarší opýtaní.

Tabuľka 11 Spokojnosť žiakov s činnosťou ŽŠR podľa veku (v %)

	15 rokov	16 rokov	17 rokov	18 rokov a viac
spokojný	40,4	43,6	41,6	38,4
ani spokojný, ani nespokojný	33,6	28,3	38,1	34,8
nespokojný	4,1	5,7	6,7	10,3
nevie	21,9	22,4	13,6	16,5

Prváci a druháci boli častejšie než ostatní s činnosťou žiackej samosprávy spokojní. Žiaci tretích ročníkov vo vyššom počte deklarovali nielen čiastočnú spokojnosť, ale aj nespokojnosť. Aktivity žiackeho samosprávneho orgánu nedokázala ohodnotiť viac než pätina prvákov, zatiaľ čo vo vyšších ročníkoch rovnako odpovedalo omnoho menej opýtaných.

Z prezentovaných údajov je zrejmé, že s činnosťou žiackej školskej rady boli najspokojnejší druháci, pričom najkritickejšie sa vyjadrili tretiaci. Informácie chýbali najčastejšie prvákom, ktorí sú v škole najkratší čas a ešte asi nemali dostatok možností podrobnejšie sa oboznámiť s činnosťou žiackej školskej rady. V lepšej orientácii by im veľmi pomohla väčšia propagácia aktivít, ako aj podrobnejšie informovanie o práci členov žiackej samosprávy na triednických hodinách alebo na nástenke.

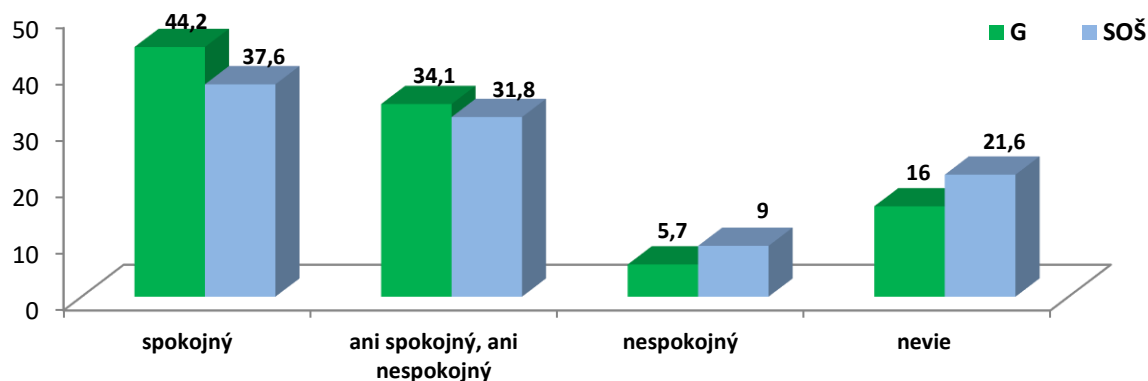
Tabuľka 12 Spokojnosť žiakov s činnosťou ŽŠR podľa ročníka štúdia (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
spokojný	43,6	42,5	38,6
ani spokojný, ani nespokojný	28,2	33,7	37,5
nespokojný	5,5	6,2	9,4
nevie	22,7	17,6	14,5

Gymnazisti vo vyššom počte hodnotili činnosť žiackej školskej rady pozitívne a častejšie prejavili aj čiastočnú spokojnosť. Žiaci stredných odborných škôl vo vyššej miere hodnotili jej činnosť kriticky. Na otázku nevedelo odpovedať 21,6 % žiakov stredných odborných škôl a 16,0 % gymnazistov.

Zistené výsledky ukázali, že gymnazisti boli s prácou členov žiackej samosprávy spokojnejší, pričom žiaci stredných odborných škôl sa k ich činnosti stavali viac kriticky. Opäť považujeme za potrebné, aby žiaci stredných škôl prejavili viac záujmu o činnosť žiackeho samosprávneho orgánu a spoločne sa snažili prípadné nedostatky odstrániť.

Graf 20 Spokojnosť s činnosťou ŽŠR podľa typu strednej školy (v %)

Činnosť žiackeho samosprávneho orgánu pozitívne hodnotili najmä opýtaní pochádzajúci z Nitrianskeho, Žilinského, Banskobystrického a z Prešovského kraja. Čiastočnú spokojnosť prezentovala až necelá polovica respondentov žijúcich v Bratislavskom kraji. Najpočetnejšia skupina žiakov stredných škôl, ktorí hodnotili pôsobenie žiackej samosprávy negatívne, mala trvalé bydlisko v Bratislavskom a v Trenčianskom kraji. Posúdiť kvalitu práce členov žiackej školskej rady nedokázala až štvrtina respondentov v Nitrianskom kraji, zatiaľ čo v Prešovskom kraji rovnako odpovedalo iba 10,6 % oslovených stredoškôľakov. Z uvedeného je zrejmé, že činnosť žiackych samosprávnych orgánov najviac ocenili respondenti žijúci v Banskobystrickom a v Prešovskom kraji, pričom eliminovať nedostatky a viac skvalitniť svoju prácu by mali členovia žiackych samospráv v Bratislavskom kraji. V Nitrianskom kraji

by sa mala zvýšiť informovanosť a propagácia aktivít, ktoré členovia žiackej samosprávy organizujú.

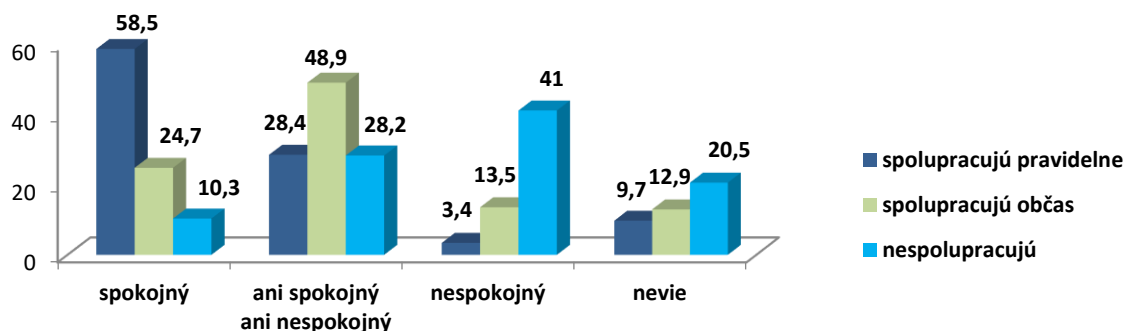
Tabuľka 13 Spokojnosť žiakov s činnosťou ŽŠR podľa kraja SR (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
spokojný	22,4	30,0	40,5	46,8	46,2	51,8	46,6	39,1
ani spokojný, ani nespokojný	41,1	38,9	28,6	26,3	31,5	29,2	39,8	29,3
nespokojný	14,1	12,9	14,2	2,7	2,8	4,1	3,0	12,0
nevie	22,4	18,2	16,7	24,2	19,5	14,9	10,6	19,6

K spokojným patrili vo väčšej miere aj respondenti, ktorí považovali žiacku školskú radu za potrebnú (51,9 %, nie je potrebná 12,9 %). Opýtaní, ktorí existenciu žiackej samosprávy odmietli, častejšie boli s jej činnosťou spokojní len čiastočne (nie je potrebná 36,8 %, je potrebná 31,3 %), neboli spokojní (nie je potrebná 15,3 %, je potrebná 6,1 %) alebo nevedeli na otázku odpovedať (nie je potrebná 34,9 %, je potrebná 10,7 %).

Spokojnosť respondentov s činnosťou žiackej samosprávy ovplyvnila aj kvalita spolupráce s vedením školy. Spokojnosť vyjadrila viac než polovica opýtaných, ktorí prezentovali, že táto spolupráca je pravidelná (spokojný 58,5 %, ani spokojný, ani nespokojný 28,4 %, nespokojný 3,4 %), pričom v skupine opýtaných, ktorí spoluprácu hodnotili ako príležitostnú, mali prevahu žiaci stredných škôl, ktorí boli spokojní len čiastočne (48,9 %, spokojný 24,7 %, nespokojný 1,3 %). Až 41,0 % nespokojných respondentov sa domnievalo, že vedenie školy a žiacka samospráva nespokojujú vôbec (ani spokojný, ani nespokojný 28,2 %, spokojný 10,3 %).

Graf 21 Spokojnosť respondentov s činnosťou ŽŠR a jej spolupráca s vedením školy v (%)

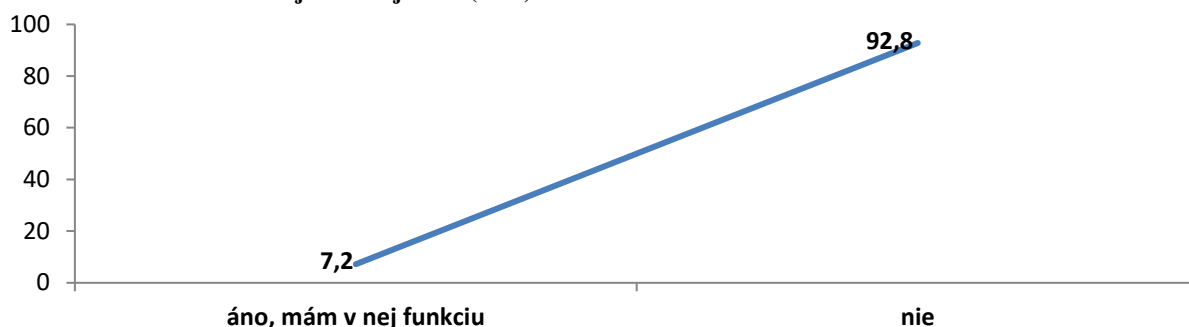
Zo zistených dát vyplynulo, že oproti zisteniam z roku 2011 stúpol počet opýtaných, ktorí činnosť žiackej školskej rady hodnotili pozitívne (2011: 31,4 %, 2018: 41,5 %). Zvýšil sa aj počet respondentov, ktorí mali voči tejto práci určité výhrady (2011: 23,3 %, 2018: 33,1 %), pričom počet nespokojných stredoškôľakov sa za sledované obdobie nezmenil (2011: 6,8 %, 2018: 7,1 %). Výrazne však klesol počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli odpovedať (2011: 38,5 %, 2018: 18,3 %). Uvedené zistenia dokumentujú vyššiu spokojnosť žiakov s činnosťou členov žiackej samosprávy, ako aj mierne zvýšený počet osôb, ktoré v tejto oblasti videli ešte určité rezervy. Pozitívne je hodnotený výrazný pokles počtu opýtaných, ktorí nevedeli na otázku odpovedať, pretože je zrejmé, že žiaci stredných škôl sú s prácou žiackej samosprávy v súčasnosti viac oboznámení a vyhovuje im lepšie než v roku 2011.

Tabuľka 14 Spokojnosť žiakov s činnosťou žiackej školskej rady –porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
spokojný	31,4	41,5
ani spokojný, ani nespokojný	23,3	33,1
nespokojný	6,8	7,1
nevie	38,5	18,3

Aktívnu prácu v žiackom samosprávnom orgáne školy deklarovalo 7,2 % oslovených žiakov, pričom toto percento je vyššie ako pri predchádzajúcom zisťovaní (rok 2011: 6,2 %, rok 2018: 7,2 %). Aj to potvrdzuje už naznačený pozitívny trend v participácii žiakov.

Graf 22 Členstvo v žiackej školskej rade (v %)

Porovnaním údajov za sledované roky 2011 a 2018 sa opätovne potvrdil zvyšujúci sa záujem o celkové dianie v škole. A tak oproti výsledkom z roku 2011 stúpol počet stredoškolákov, ktorí prezentovali funkciu v žiackom samosprávnom orgáne školy a klesol počet tých, ktorí deklarovali, že nie sú členmi žiackej školskej rady. Hoci rozdiely sú nie veľké, aj tak výsledky považujeme za pozitívny prvok k zvýšeniu občianskej participácie mladých ľudí. Ved' aktívna participácia žiakov na živote školy je prvým krokom k aktivizácii sa v živote spoločnosti.

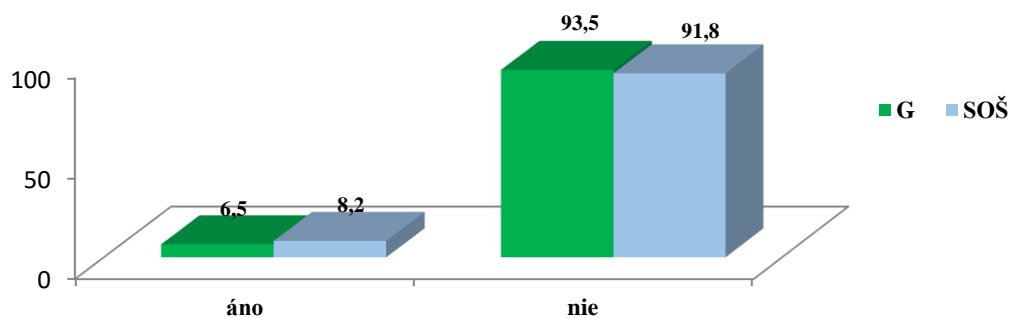
Tabuľka 15 Členstvo v žiackej školskej rade - porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
áno, mám v nej funkciu	6,2	7,2
nie	93,8	92,8

Štatisticky významné závislosti javu sa potvrdili vo vzťahu k výberovým kritériám – **pohlavie** respondentov, **typ** a **ročník** navštevovanej strednej školy i **lokalite** bydliska. Členmi žiackej samosprávy sú v našom súbore žiakov stredných škôl viac dievčatá ako chlapci (dievčatá 7,8 %, chlapci 6,4 %), žiaci najvyšších skúmaných ročníkov (1. ročník 6,5 %, 2. ročník 6,4 %, 3. ročník 8,7 %). Sú to najčastejšie žiaci zo škôl v **Trnavskom** a **Košickom kraji**, najmenej z Bratislavského a Nitrianskeho kraja (BA 3,7 %, TT 9,9 %, TN 9,5 %, NR3,8 %, ZA 6,8 %, BB 7,2 %, PO 8,1 %, KE 9,8 %).

Na základe rozdielov v odpovediach podľa **typu navštevovanej školy** možno konštatovať, že členstvo v žiackej samospráve výraznejšie deklarovali stredoškoláci z odborných škôl (SOŠ 8,2 %, G 6,5 %).

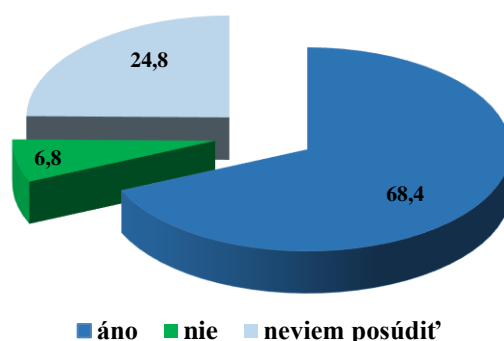
Graf 23 Členstvo v žiackej samospráve školy podľa typu školy (v %)

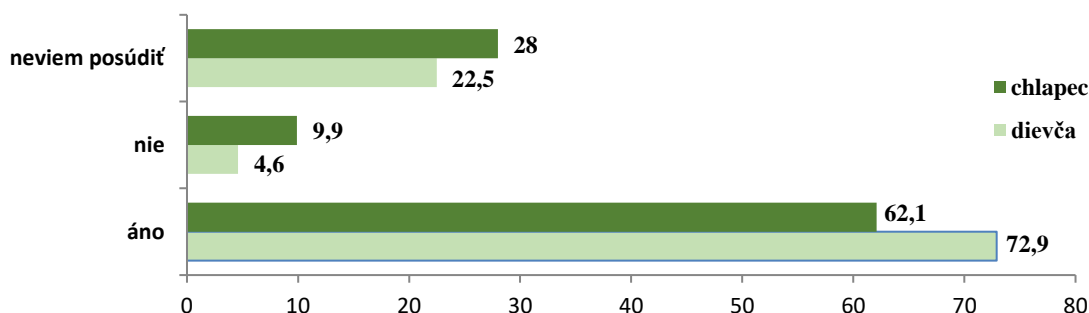
Súčasne s monitoringom významu a činnosti žiackej samosprávy a analýzou členstva oslovených stredoškóľakov v uvedenom orgáne sme prieskumom zisťovali aj názory respondentov na **opodstatnenosť žiackej školskej rady v prostredí stredných škôl**. Z výpovedí skúmaných žiakov vyplýva, že stredoškóľáci (68,4 %) sú presvedčení, že žiacka samospráva je podľa ich názoru potrebná pre žiakov a pre celkový život v škole. Veď mladí ľudia sa zapájaním do chodu školy stávajú zodpovednejší, žiaci sú informovaní o dôležitých veciach školy, sú celkovo aktívnejší v škole tak aj v mimoškolských aktivitách poriadaných školou, zlepšujú sa vzťahy medzi žiakmi a pedagógmi školy a aj iniciatívou žiackej samosprávy sa v škole zlepšujú a formuje sa tak pozitívnejší vzťah žiakov k škole. Aktivita v samospráve školy sa tak, ako už bolo konštatované, stáva prvým krokom pre aktívne občianstvo. Len necelých 7 % (6,8 %) nevidí v žiackej samospráve školy opodstatnenosť a nevníma ju ako podstatnú pre žiakov. Až každý štvrtý oslovený žiak sa k problému nevyjadril a volil možnosť neviem.

Graf 24 Potreba žiackej samosprávy pre žiakov školy (v %)

Signifikantné rozdiely vo vzťahu k výberovým kritériám vzorky sa potvrdili vzhľadom na **pohlavie a vek respondentov, ale aj lokalitu pôsobnosti školy**. Opodstatnenosť žiackeho samosprávneho orgánu v strednej škole pre žiakov školy vidia výrazne viac oslovené **dievčatá** (dievčatá 72,9 %, chlapci 62,1 %). Na druhej strane sú to chlapci, ktorí vo svojich vyjadreniach častejšie ako dievčatá popierajú význam a potrebu žiackej školskej rady, prípadne sa k problému nevedia vyjadriť (nie: chlapci 9,9 %, dievčatá 4,6 %, neviem posúdiť: chlapci 28,0 %, dievčatá 22,5 %). Údaje zobrazuje graf 25.

Graf 25 Potreba žiackej samosprávy pre žiakov školy podľa pohlavia (v %)

Významné rozdiely v odpovediach podľa **veku** respondentov dokumentujú, že sú to predovšetkým 16-roční žiaci stredných škôl, ktorí spolu so 17-ročnými v najvyššom percente vnímajú opodstatnenosť samosprávneho orgánu v škole pre žiakov. Naopak, najstarší oslovení, takmer 10 % poukazujú na nepotrebnosť takéhoto orgánu (14 – 15-roční 4,1 %, 16-roční 3,9 %, 17-roční 10,0 %).

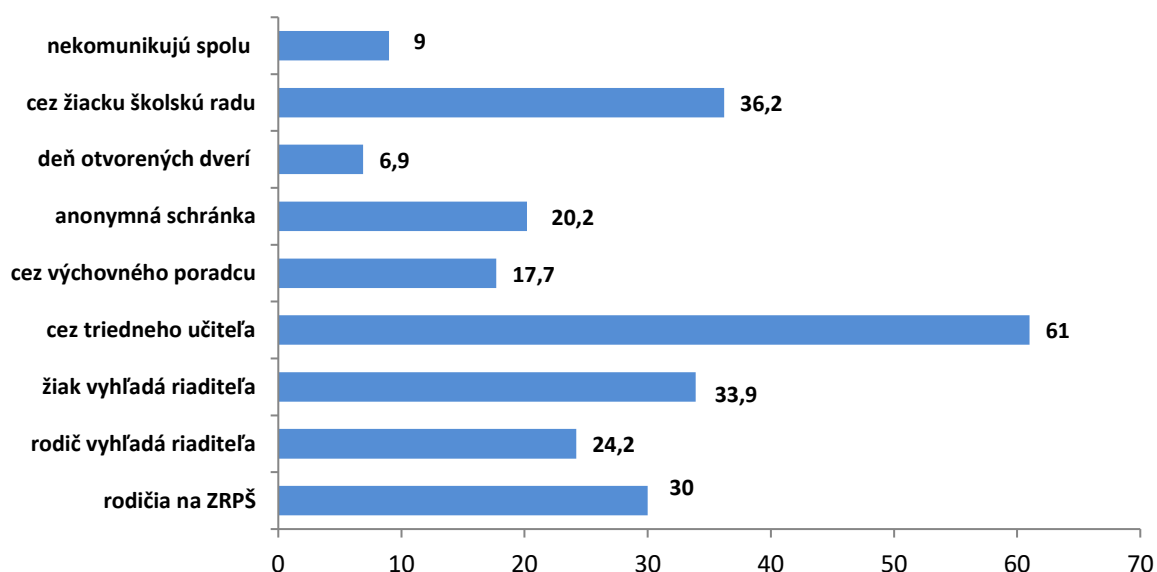
17-roční 7,9 %, 18 a viacroční 9,3 %). Približne každý tretí (31,0 %) najmladší skúmaný žiak stredných škôl sa k problému nevedel vyjadriť. Aj v ostatných vekových kategóriách má uvedená skutočnosť významné miesto a dosahuje hodnoty nad 20 % (16-roční 24,6 %, 17-roční 21,5 %, 18 a viacroční 25,4 %).

Diferenciácie podľa **kraja** pôsobnosti skúmanej strednej školy ukazujú, že opodstatnenosť, teda aj potrebu žiackej školskej rady pre žiakov školy vnímajú v najvyššom zastúpení stredoškooláci z Trenčianskeho a Banskobystrického kraja a čo je zaujímavé najmenej žiaci zo škôl v Bratislavskom kraji (BA 57,9 %, TT 62,6 %, TN 78,6 %, NR 61,3 %, ZA 68,1 %, BB 78,4 %, PO 77,6 %, KE 65,2 %). I napriek uvedeným rozdielom vo všetkých krajoch SR prevažuje v odpovediach oslovených stredoškoolákov presvedčenie, že žiacka samospráva má svoje opodstatnenie v živote školy a je pre žiakov potrebná. Negatívny postoj k skutočnosti malo najviac žiakov z Košického kraja (14,1 %) a následne z Trnavského kraja 11,3 %. V ostatných krajoch SR sa pohybuje v intervale od 8,4 % u žiakov zo škôl v Bratislavskom kraji po 3,0 % u žiakov Banskobystrického kraja. Aj v tomto prípade pomerne vysoké percento nevedelo k problému zaujať stanovisko. Najmarkantnejšie sa to prejavilo u žiakov stredných škôl v Bratislavskom a Nitrianskom kraji a najmenej v školách Trenčianskeho kraja (BA 33,6 %, TT 26,1 %, TN 16,7 %, NR 32,8 %, ZA 25,9 %, BB 18,6 %, PO 19,3 %, KE 20,7 %).

2.4 Činnosť žiackej samosprávy

Medzi najdôležitejšie úlohy žiackych samospráv patrí **skvalitnenie komunikácie** medzi pedagógmi a žiakmi. Až 61,0 % respondentov prezentovalo svoje názory prostredníctvom triednych učiteľov. Nižší počet opýtaných uviedol, že komunikáciu s vedením školy zabezpečili členovia žiackej školskej rady (36,2 %), žiaci vyhľadali individuálne riaditeľa (33,9 %), rodičia sa rozprávali s učiteľom na rodičovských združeniach (30,0 %), dohodli si s riaditeľom individuálnu konzultáciu (24,2 %), žiaci vložili svoje podnety do anonymnej schránky (20,2 %) alebo so svojimi názormi oboznámili výchovného poradcu, prípadne koordinátora žiackej školskej rady (17,7 %). Len malý počet respondentov využil na tieto účely deň otvorených dverí v riaditeľni (6,9 %) a 9,0 % opýtaných priznalo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec. Zistené údaje ukázali, že žiaci najčastejšie oboznamovali so svojimi postojmi triednych učiteľov, prípadne komunikovali s vedením školy prostredníctvom členov žiackej školskej rady. Ich názory často tlmočili rodičia na triednych schôdkach alebo v priamom rozhovore s vedením školy.

Graf 26 Možnosti komunikácie žiakov s vedením školy (v %)

Obidve skupiny opýtaných (dievčatá 62,0 %, chlapci 59,6 %) najčastejšie prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom triedneho učiteľa. Dievčatá vo vyššej miere uvádzali, že ich podnety vyjadrili členovia žiackej školskej rady (dievčatá 39,6 %, chlapci 31,3 %), komunikáciu s vedením školy zabezpečovali rodičia na triednických schôdkach (dievčatá 31,2 %, chlapci 28,2 %) a v prípade potreby vyhľadali aj riaditeľa školy (dievčatá 25,9 %, chlapci 23,2 %). Chlapci sa skôr individuálne rozprávali s výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackeho samosprávneho orgánu (chlapci 19,7 %, dievčatá 16,2 %), prípadne navštívili riaditeľa školy počas dňa otvorených dverí (chlapci 9,3 %, dievčatá 5,3 %). Približne rovnaký počet respondentov uviedol, že žiaci individuálne konzultovali svoje problémy s vedením školy (chlapci 33,5 %, dievčatá 33,3 %) alebo využili anonymnú schránku na žiacke podnety (chlapci 19,7 %, dievčatá 20,5 %). Názor, že žiaci a vedenie školy navzájom nekomunikujú vôbec, prezentovali výrazne častejšie chlapci (13,0 %) než dievčatá (6,3 %).

Tabuľka 16 Možnosti komunikácie žiakov s vedením školy podľa pohlavia (v %)

	Dievčatá	Chlapci
prostredníctvom rodičov na ZRPŠ	31,2	28,2
rodič vyhľadá riaditeľa školy	25,9	23,2
žiak vyhľadá riaditeľa školy	33,3	33,5
žiak osloví triedneho učiteľa	62,0	59,6
žiak osloví výchovného poradcu alebo koordinátora	16,2	19,7
v škole je umiestnená anonymná schránka na podnety	20,5	19,7
riaditeľ má deň otvorených dverí	5,3	9,3
názory prezentujú členovia žiackej školskej rady	39,6	31,3
nekomunikujú spolu vôbec	6,3	13,0

Všetci opýtaní označili za najčastejší spôsob komunikácie s vedením školy prezentovanie názorov prostredníctvom triednych učiteľov, pričom túto možnosť preferovali najmä prváci (64,6 %, 2. ročník 61,3 %, 3. ročník 57,1 %). Žiaci prvých ročníkov sa častejšie než ostatní domnievali, že rozhovory s vedením školy zabezpečili rodičia, či už na triednických združeniach (1. ročník 35,6 %, 2. ročník 26,6 %, 3. ročník 27,6 %) alebo individuálnou návštevou u riaditeľa školy (1. ročník 27,5 %, 2. ročník 21,1 %, 3. ročník 24,0 %). Okrem toho prváci uprednostnili individuálny rozhovor konaný počas dňa otvorených dverí (1. ročník: 9,1 %, 2. ročník 6,9 %, 3. ročník 4,8 %).

Žiaci druhých ročníkov považovali za vhodný spôsob na prezentovanie názorov anonymnú schránku (2. ročník 22,6 %, 1. ročník 20,8 %, 3. ročník 17,2 %).

Tretiaci častejšie než ostatní zastávali názor, že žiakov vo vzťahu k vedeniu školy zastupovali členovia žiackej školskej rady (3. ročník 39,5 %, 2. ročník 37,1 %, 1. ročník 32,1 %), preferovali individuálny rozhovor s výchovným poradcom, koordinátorom žiackej školskej rady (3. ročník 21,5 %, 2. ročník 15,0 %, 1. ročník 16,5 %) alebo s riaditeľom školy (3. ročník 41,2 %, 2. ročník 30,9 %, 1. ročník 29,9 %). Približne každý desiaty druhák (10,0 %) alebo tretiak (9,4 %, 1. ročník 7,7 %) sa domnieval, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec.

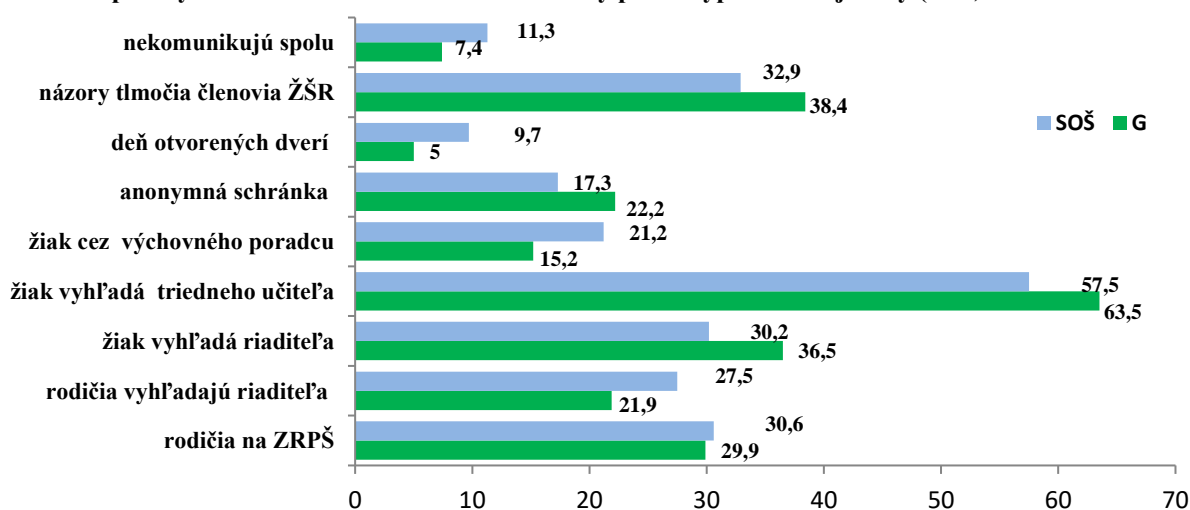
Z uvedeného je zrejmé, že najmenej skúseností s možnosťami komunikácie žiakov a vedenia školy mali prváci, ktorí sa najčastejšie rozprávali s triednym učiteľom alebo ich názory prezentovali pedagógom rodičia. Druháci preferovali anonymnú schránku umiestnenú v škole. Tretiakom najviac vyhovoval osobný individuálny rozhovor, či už s riaditeľom školy, výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackej samosprávy, prípadne ich názory prezentovali vedeniu školy členovia žiackej školskej rady.

Tabuľka 17 Možnosti komunikácie s vedením školy (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
prostredníctvom rodičov na ZRPŠ	35,6	26,6	27,6
rodič vyhľadá riaditeľa školy	27,5	21,1	24,0
žiak vyhľadá riaditeľa školy	29,9	30,9	41,2
žiak osloví triedneho učiteľa	64,6	61,3	57,1
cez výchovného poradcu, koordinátora	16,5	15,0	21,5
anonymná schránka na podnety	20,8	22,6	17,2
riaditeľ má deň otvorených dverí	9,1	6,9	4,8
názory prezentujú členovia ŽŠR	32,1	37,1	39,5
nekomunikujú spolu vôbec	7,7	10,0	9,4

Všetci opýtaní, avšak častejšie gymnazisti (56,4 %, SOŠ 57,5 %) považovali na najlepší spôsob spolupráce žiakov a vedenia školy prezentovanie ich názorov prostredníctvom triednych učiteľov. Približne tretina opýtaných v oboch typoch stredných škôl uprednostnila komunikáciu rodičov na triednych schôdkach (G 29,9 %, SOŠ 30,6 %). Gymnazisti vo vyššej miere preferovali riešenie problémov prostredníctvom členov žiackej školskej rady (G 38,4 %; SOŠ 32,9 %), priamy rozhovor žiakov s riaditeľom školy (G 36,5 %, SOŠ 30,2 %) a viac ocenili aj anonymnú schránku určenú na žiacke podnety (G 22,2 %, SOŠ 17,3 %). Žiaci stredných odborných škôl preferovali komunikáciu rodičov s vedením školy (SOŠ 27,5 %, G 21,9 %), individuálny rozhovor žiakov s výchovným poradcom, prípadne koordinátorom žiackej školskej rady (SOŠ 21,2 %, G 15,2 %) alebo návštevu u riaditeľa počas dňa otvorených dverí (SOŠ 9,7 %; G 5,3 %). Až 11,3 % žiakov stredných odborných škôl a 7,4 % gymnazistov priznalo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec.

Graf 27 Spôsoby komunikácie žiakov s vedením školy podľa typu strednej školy (v %)

Respondenti žijúci v Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji označili za najfrekvencovanejší spôsob komunikácie s vedením školy prezentovanie názorov prostredníctvom triednych učiteľov, pričom opýtaní pochádzajúci z Košického kraja pripisovali prioritu komunikácii vedenia školy a členov žiackej školskej rady. Stredoškóľáci pochádzajúci z Prešovského kraja sa častejšie než ostatní domnievali, že spoluprácu s vedením školy zabezpečili rodičia na triednických združeniach a za vhodný spôsob považovali aj anonymnú schránku. Individuálny pohovor rodičov s riaditeľom školy uprednostnili opýtaní žijúci v Trnavskom a v Banskobystrickom kraji. Stredoškóľáci s trvalým bydliskom v Bratislavskom kraji sa domnievali, že žiaci by si mali riešiť problémy stretnutím s vedením školy. Individuálnu debatu s výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackej školskej rady preferovali respondenti žijúci v Trenčianskom kraji. Stredoškóľáci

pochádzajúci z Košického a zo Žilinského kraja pripisovali význam individuálnemu rozhovoru s riaditeľom počas dňa otvorených dverí. Názor, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec, prezentovali najmä opýtaní s trvalým bydliskom v Trnavskom, Trenčianskom a Košickom kraji.

Tabuľka 18 Spôsoby komunikácie žiakov a vedenia školy podľa kraju SR (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
prostredníctvom rodičov na ZRPŠ	20,6	33,5	22,6	33,9	31,1	31,5	36,0	15,2
rodič vyhľadá riaditeľa	19,6	31,0	13,1	26,3	19,9	30,4	27,3	15,2
žiak vyhľadá riaditeľa	46,7	37,9	22,6	38,2	22,3	41,7	39,8	19,6
žiak osloví triedneho učiteľa	56,1	65,0	67,9	61,3	61,8	70,2	54,0	44,6
cez výchovného poradcu	14,0	13,3	38,1	14,5	21,5	8,9	22,4	16,3
cez anonymnú schránku	5,6	8,9	32,1	23,1	28,1	4,8	44,7	12,0
deň otvorených dverí	6,5	6,4	6,0	7,5	8,2	6,0	3,7	9,8
cez členov žiackej školskej rady	39,3	29,1	27,4	28,0	42,6	40,5	35,4	48,9
nekomunikujú spolu vôbec	3,7	12,8	10,7	8,6	8,8	6,5	9,3	10,9

Porovnaním údajov za roky 2011 a 2018 sa zistilo, že stúpol počet opýtaných, ktorí zastávali názor, že žiaci prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa (2011: 53,9 %, 2018: 61,0 %) a výrazne sa zvýšil počet respondentov, ktorí sa domnievali, že podnety žiakov predložili vedeniu školy členovia žiackej školskej rady (2011: 15,2 %, 2018: 36,2 %) alebo boli na tento účel v školách umiestnené anonymné schránky (2011: 9,5 %, 2018: 20,2 %). Zvýšil sa aj počet stredoškolákov, ktorí sa domnievali, že žiaci vyhľadali riaditeľa školy (2011: 28,0 %, 2018: 33,9 %), výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej samosprávy (2011: 14,0 %, 2018: 17,7 %), na rozhovor s vedením školy využili deň otvorených dverí (2011: 3,9 %, 2018: 6,9 %), prípadne túto komunikáciu zabezpečovali ich otcovia a matky individuálnym pohovorom s riaditeľom (2011: 21,6 %, 2018: 24,2 %). Na rovnakej úrovni zostal počet opýtaných, ktorí tvrdili, že s vedením školy nekomunikovali vôbec (2011: 9,1 %, 2018: 9,0 %). Znížil sa iba počet respondentov, ktorí sa vyjadrili, že postoje žiakov tlmočili triednemu učiteľovi rodičia na rodičovských združeniach.

Tieto zistenia poukázali na skutočnosť, že v súčasnosti komunikáciu žiakov s vedením školy zabezpečili najmä členovia žiackej školskej rady, žiaci individuálne vyhľadali riaditeľa školy, triedneho učiteľa, výchovného poradcu, využili anonymnú schránku na podnety, deň otvorených dverí a pod.

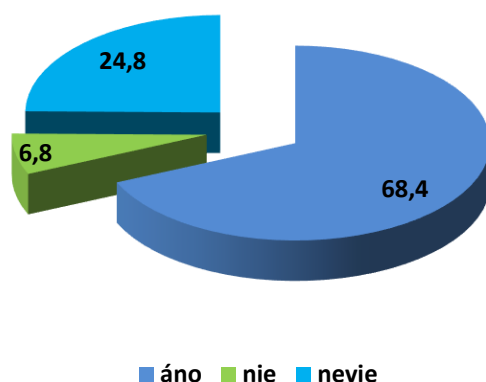
Positívny je fakt, že stredoškoláci sa menej spoliehali na svojich rodičov, ktorí riešili tieto problémy na rodičovských združeniach a stagnoval aj počet opýtaných, ktorí tvrdili, že vedenie školy a žiaci navzájom vôbec nekomunikovali.

Tabuľka 19 Možnosti komunikácie žiakov s vedením školy – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
prostredníctvom rodičov na ZRPŠ	39,1	30,0
rodič vyhľadá riaditeľa školy	21,6	24,2
žiak vyhľadá riaditeľa školy	28,0	33,9
žiak osloví triedneho učiteľa	53,9	61,0
žiak osloví výchovného poradcu alebo koordinátora	14,0	17,7
v škole je umiestnená anonymná schránka na podnety	9,5	20,2
riaditeľ má deň otvorených dverí	3,9	6,9
názory prezentujú členovia žiackej školskej rady	15,2	36,2
nekomunikujú spolu vôbec	9,1	9,0
nevie odpovedať	5,2	0

V prieskume nás zaujímalo, či respondenti **považujú žiacku školskú radu za potrebnú**. Na túto otázku odpovedalo kladne až 68,4 % opýtaných. Približne štvrtina (24,8 %) stredoškolákov neprípisovala existencii žiackej samosprávy žiadnu dôležitosť a 6,8 % respondentov nemalo na potrebu žiackeho samosprávneho orgánu vytvorený vlastný názor. Prezentované zistenia ukázali, že hoci väčšina oslovených žiakov stredných škôl považovala žiacku školskú radu za potrebnú, približne každý štvrtý oslovený respondent jej neprípisoval žiadnu dôležitosť. Považujeme za dôležité, aby si žiaci stredných škôl uvedomili, že žiacku samosprávu potrebujú predovšetkým na to, aby mohli s vedením školy začať hovoriť o problémoch, ktoré negatívne ovplyvňujú ich život v škole.

Graf 28 Dôležitosť existencie žiackej školskej rady (v %)

Žiacku školskú radu za dôležitú označilo až 72,9 % dievčat a iba 62,1 % chlapcov. Chlapci vo vyššej miere uvádzali, že žiacka samospráva v školách nie je dôležitá a častejšie než dievčatá nemali na tento problém vytvorený vlastný názor.

Tabuľka 20 Potreba žiackej školskej rady podľa pohlavia (v %)

	Dievčatá	Chlapci
áno	72,9	62,1
nie	4,6	9,9
neviem	22,5	28,0

O tom, že žiacka samospráva je dôležitou súčasťou školy boli presvedčení najmä žiaci druhých ročníkov. Názor, že nie je vôbec potrebná, prezentovali v najvyššom počte tretiaci, pričom žiaci prvých ročníkov najčastejšie nevedeli danú situáciu posúdiť. Tieto zistenia sú veľmi zaujímavé, pretože sme predpokladali, že potrebu žiackej školskej rady budú presadzovať najmä tretiaci, ktorí študujú najdlhšie, a teda mali najviac času spoznať pomoc, ktorú im žiacka samospráva poskytuje pri presadzovaní ich záujmov vo vzťahu k vedeniu školy.

Tabuľka 21 Potreba žiackej školskej rady podľa ročníka štúdia (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
áno	67,1	70,3	67,8
nie	5,8	5,2	9,4
neviem	27,1	24,5	22,8

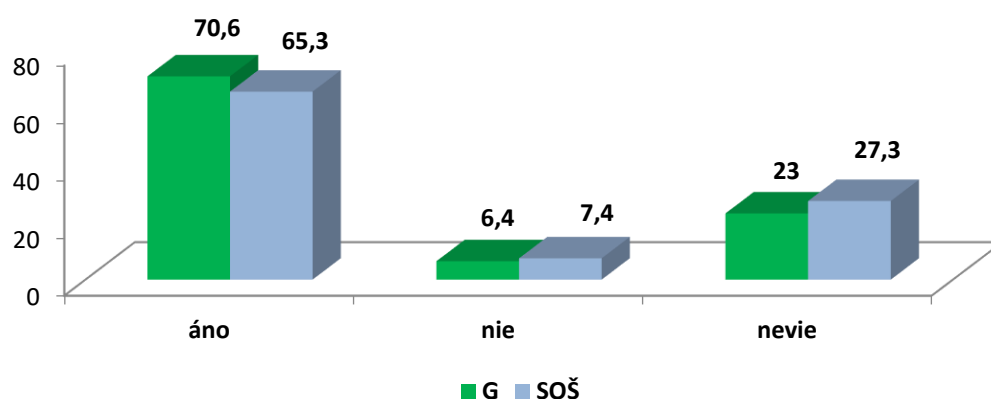
Názor, že existencia žiackej školskej rady je pre žiakov dôležitá, prezentovali najčastejšie respondenti vo veku 16 a 17 rokov. Na danú otázku záporne odpovedali najstarší opýtaní. Svoj názor nevedeli vyjadriť najmä najmladší žiaci, ktorí študujú v strednej škole len prvý rok. Z uvedeného je zrejmé, že žiacku školskú radu za potrebnú považovali žiaci vo veku 16 a 17 rokov. Opäť sa potvrdilo, že najstarší respondenti jej význam podcenili, pričom potrebné skúsenosti chýbali najmä najmladším opýtaným.

Tabuľka 22 Potreba žiackej školskej rady podľa veku (v %)

	15 rokov	16 rokov	17 rokov	18 rokov
áno	64,9	71,5	70,6	65,3
nie	4,1	3,9	7,9	9,3
neviem	31,0	24,6	21,5	25,4

Prezentované zistenia ukázali, že o potrebe žiackej školskej rady boli častejšie presvedčení gymnazisti (70,6 %) než žiaci stredných odborných škôl (65,3 %), ktorí častejšie nevedeli na otázku odpovedať (SOŠ 27,3 %, G 23,0 %). Dôležitosť žiackej samosprávy pre žiakov podcenilo 6,4 % gymnazistov a 7,4 % žiakov stredných odborných škôl.

Z výsledkov výskumu vyplynulo, že potrebu žiackej samosprávy častejšie deklarovali gymnazisti než žiaci stredných odborných škôl, ktorí prácu samosprávneho orgánu nielen podcenili, ale ani sa o jej činnosť nezaujímali.

Graf 29 Potreba žiackej školskej rady podľa typu školy (v %)

Potrebu existencie žiackej samosprávy deklarovali viac než tri štvrtiny opýtaných žijúcich v Trenčianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji, pričom v Bratislavskom kraji rovnako odpovedala len viac než polovica respondentov. Jej pomoc pre žiakov najčastejšie neocenili stredoškooláci pochádzajúci z Košického a z Trnavského kraja. O danú problematiku sa nezaujímali najmä mladí obyvatelia Bratislavského a Nitrianskeho kraja. Z uvedených dát je zrejmé, že potreba a opodstatnenosť existencie žiackej samosprávy najviac ocenili stredoškooláci žijúci v Trenčianskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji. Najhoršia situácia bola zistená v Bratislavskom a v Košickom kraji.

Tabuľka 23 Potreba žiackej školskej rady podľa kraja (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno	57,9	62,6	78,6	61,3	68,1	78,4	77,6	65,2
nie	8,5	11,3	4,7	5,9	6,0	3,0	3,1	14,1
neviem	33,6	26,1	16,7	32,8	25,9	18,6	19,3	20,7

Prezentované údaje ukázali, že oproti zisteniam z roku 2011 stúpol počet opýtaných, ktorí považovali žiacku školskú radu za potrebnú (2011 50,5 %, 2018 68,4 %) a výraznejšie klesol počet respondentov, ktorí na túto problematiku nemali vytvorený vlastný názor (2011 43,4 %, 2018 24,8 %). Za sledované obdobie sa nezmenil počet stredoškoolákov, ktorí označili žiacku samosprávu za zbytočnú (2011 6,1 %, 2018 6,8 %).

Zo zistených dát je zrejmé, že od roku 2011 výrazne klesol počet žiakov stredných škôl, ktorí nevedeli vyjadriť vlastný názor a zvýšil sa počet opýtaných, akceptovali činnosť žiackej školskej rady a v súčasnosti ju považujú za dôležitú najmä pre participáciu žiakov na živote školy.

Tabuľka 24 Potreba žiackej školskej rady – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
áno	50,5	68,4
nie	6,1	6,8
neviem	43,4	24,8

Ako je v zákone upravujúceho fungovanie žiackej samosprávy uvedené, žiacka školská rada sa vyjadruje k podstatným otázkam výchovy a vzdelávania, podieľa sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku, zastupuje žiakov vo vzťahu k vedeniu školy, predkladá im svoje stanoviská a návrhy, zastupuje žiakov aj navonok, volí a odvoláva zástupcu žiakov do rady školy. Preto nás vo výskume zaujímalo, aké ďalšie **očakávania majú žiaci stredných škôl spájajúce sa s činnosťou žiackej samosprávy**. Na základe prvostupňovej analýzy odpovedí („rozhodne áno“ a „skôr áno“) oslovených stredoškolákov o konkrétnych úlohách a aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu v škole, možno načrtnúť poradie jednotlivých očakávaných činností:

Tabuľka 25 Názory žiakov na úlohy žiackej samosprávy (v %)

Poradie aktivít	%
Vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity	85,4
Iniciovať vznik a fungovanie služieb pre žiakov (bufet, automaty na nápoje, skrinky, xerox a pod.)	84,3
Pôsobiť na vybavenie tried a učebni modernou didaktickou technikou, vybavenie školskej knižnice	76,5
Predkladať návrhy žiakov na zmeny v rozvrhu, školskom poriadku alebo vyučovacom procese	74,0
Vytvoriť (zlepšiť) žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť žiakov o dianí v škole	71,7
Upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota	71,1
Podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov	67,1
Organizovať v prospech školy finančné zbierky na rozličné potrebné veci	66,3
Zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie)	63,8
Prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy v mestskom zastupiteľstve	60,0
Podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi	57,6
Spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste	56,2
Aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis)	48,0

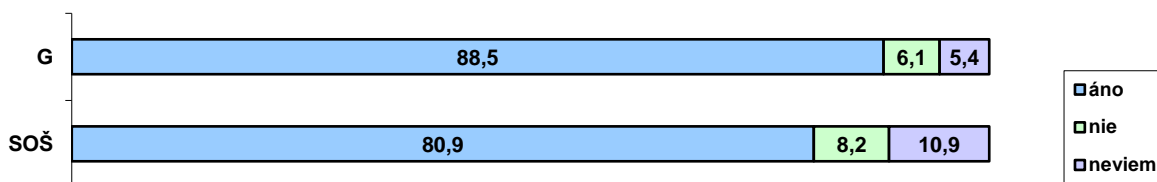
Poznámka: Údaje v tabuľke udávajú súčet číselnej hodnoty kategórií „rozhodne áno“ a „skôr áno“.

Z výsledkov vyplýva, že činnosť a úlohy žiackej samosprávy na pôde školy spájajú stredoškoláci najmä s aktivitami zameranými na vytváranie a zlepšenie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť a na iniciovanie vzniku a fungovania služieb pre žiakov. Je teda zrejmé, že žiaci majú záujem venovať sa aktívnej záujmovej činnosti aj v podmienkach školy. Veľký dôraz kladú oslovení žiaci aj na vybavenie tried a učebni modernou didaktickou technikou, vybavenie knižnice. Viac ako 70 % oslovených považuje za dôležitú úlohu žiackej samosprávy predkladanie návrhov na zmeny v rozvrhu, v školskom poriadku alebo vyučovacom procese, zlepšovaní školskej webovej stránky z dôvodu väčšej informovanosti žiakov o dianí v škole a upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok a čistotu. Významnú úlohu žiackej samosprávy vidia stredoškoláci v podpore stredoškolskej odbornej činnosti, organizovaní finančných zbierok pre potreby školy, zapájanie žiakov do riešenia problémov školy ako aj prezentovaní záujmov školy navonok. Je zaujímavé, že podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov školy ako jednu z úloh samosprávy žiakov podporilo len 57,6 % žiakov, pričom 22,0 % respondentov aktivitu nepovažuje za potrebnú a pätina sa k problému nevedela alebo nechcela vyjadriť. Viac ako polovica opýtaných považuje za dôležitú spoluprácu žiackej samosprávy s inými samosprávnymi orgánmi v meste. Na poslednom mieste v očakávaných aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu v stredných školách je aktivizácia služby pre krátkodobé pracovné príležitosti. Štatisticky významné

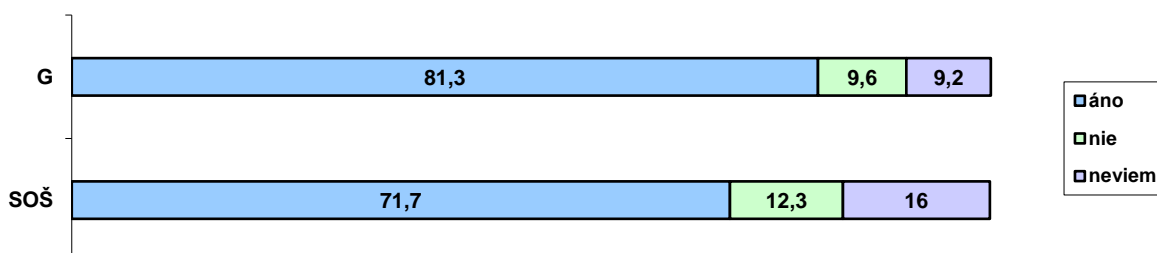

rozdiely podľa **pohlavia** sa potvrdili v prípade aktivít zameraných na zlepšenie podmienok pre mimoškolské záujmové aktivity, zmeny v rozvrhu, v školskom poriadku alebo vyučovacom procese a na vybavenie tried a učební modernou didaktickou technikou, vybavenie školskej knižnice. Sú to dievčatá, ktoré vo svojich odpovediach častejšie ako chlapci uvádzali potrebu presadzovania uvedených úloh v činnosti žiackej školskej rady. Rozdiely podľa **typu strednej školy** preukázali, že signifikantné rozdiely sa prejavili pri vytváraní a zlepšovaní podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť žiakov; pri potrebe upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadku, čistoty; iniciovaní vzniku a fungovaní služieb pre žiakov a pri spolupráci s inými samosprávnymi orgánmi v meste. Ako vyplýva z nasledujúcich grafov, zlepšovanie podmienok pre mimoškolskú činnosť a podporu služieb pre žiakov výraznejšie presadzujú žiaci gymnázií i stredných odborných škôl a naopak, žiaci stredných odborných škôl kladú o niečo väčší význam na organizovanie finančných zbierok pre školu a prekvapujúco aj na spoluprácu s inými samosprávnymi orgánmi v meste.

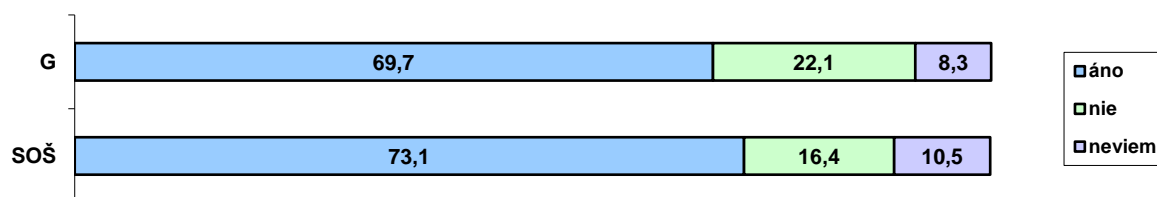
Graf 30 Úloha ŽSR: Vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolskú činnosť žiakov podľa typu strednej školy (v %)

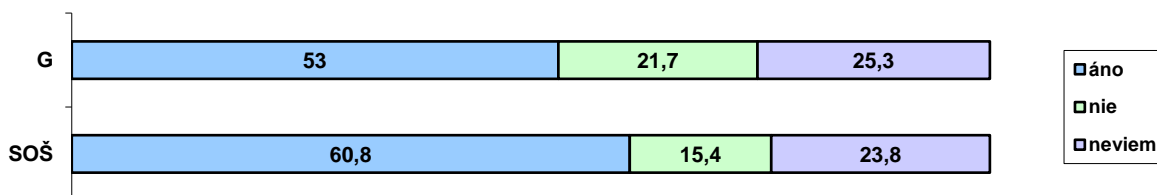
Graf 31 Úloha ŽSR: Iniciovať a podporovať vznik a zlepšenie služieb pre žiakov (bufet, automat na nápoje, xerox, skrinky a pod.) podľa typu strednej školy (v %)

Graf 32 Úloha ŽSR: Upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota podľa typu strednej školy (v %)

Graf 33 Úloha ŽSR: Spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste podľa typu strednej školy (v %)

Rozdiely v názoroch podľa typu školy v ostatných úlohách žiackej samosprávy uvádza *tabuľka 26*.

Tabuľka 26 Názory žiakov na úlohy žiackej samosprávy podľa typu strednej školy (v %)

Aktivity	G			SOŠ		
	áno	nie	neviem	áno	nie	neviem
Organizovať v prospech školy finančné zbierky na potrebné veci	67,0	21,4	11,6	65,3	19,3	15,4
Vytvoriť (zlepšiť) žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť žiakov o dianí v škole	71,6	17,6	10,8	71,9	17,9	10,1
Predkladať návrhy žiakov na zmeny v rozvrhu, školskom poriadku alebo výučbe	74,0	16,4	9,6	74,1	15,4	10,5
Zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie)	65,0	22,3	12,7	62,2	24,4	13,5
Aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis)	48,1	27,8	24,1	47,8	28,5	23,8
Prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy v mestskom zastupiteľstve	57,6	20,6	21,8	63,4	15,6	21,1
Pôsobiť na vybavenie tried a odborných učební modernou didaktickou technikou, vybavenie školskej knižnice	76,7	13,7	9,6	76,2	11,9	11,9
Podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi	55,4	23,8	20,7	60,8	19,3	19,9
Podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov	65,1	19,5	15,4	70,0	14,2	15,8

Signifikantné rozdiely sa prejavili aj vzhľadom na **ročník** štúdia respondentov pri dvoch úlohách – vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity a vytvoriť, prípadne zlepšiť webovú stránku školy pre zvýšenie informovanosti žiakov. Z výsledkov vyplýva, že dôraz na mimoškolské záujmové aktivity pre žiakov častejšie kladú tretiaci (88,4 %) než žiaci prvých (84,0) a druhých ročníkov (83,8 %). Organizovanie finančných zbierok pre školu považujú vo väčšej miere za dôležité žiaci druhých (69,6 %) a prvých ročníkov (67,2 %) než tretiaci (62,0 %).

Najčastejšie sa štatisticky významné rozdiely v názoroch na úlohy žiackej samosprávy prejavili vo vzťahu ku **kraju**. To, z akého kraja pochádzajú stredoškólači, diferencuje názory na väčšinu sledovaných úloh žiackej školskej rady. Signifikantné rozdiely ilustruje *tabuľka 27*.

Tabuľka 27 Názory žiakov na úlohy žiackej samosprávy podľa kraja (v %)

Aktivity	BA		TT		TN		NR		ZA		BB		PO		KE	
	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie
A	80,4	10,3	84,7	9,9	81,0	8,3	85,5	5,4	88,4	4,4	88,7	4,2	92,5	3,1	69,6	17,4
B	70,1	13,1	58,1	28,1	67,9	21,4	69,4	16,1	60,6	24,3	76,8	11,9	68,9	24,8	64,1	18,5
C	62,6	22,4	57,6	29,1	83,3	13,1	74,7	14,5	71,7	18,3	80,4	11,3	78,9	9,9	68,5	21,7
D	48,6	38,3	64,0	20,2	77,4	15,5	65,1	19,9	61,8	26,3	64,9	23,2	64,0	24,8	69,6	14,1
E	42,1	30,8	52,7	24,1	61,9	22,6	41,4	29,0	44,2	34,3	56,3	20,4	44,7	29,2	45,7	31,5
F	86,0	5,6	81,3	9,9	86,9	8,3	90,3	3,8	84,5	8,8	82,1	8,3	88,2	7,5	71,7	16,3
G	53,3	19,6	52,7	22,7	69,0	19,0	60,2	16,1	59,0	23,5	63,1	14,3	62,7	17,4	67,4	8,7
H	60,7	20,6	55,7	29,1	78,6	14,3	69,4	13,4	70,1	13,9	73,2	10,7	60,9	22,4	76,1	10,9
I	53,3	24,3	50,2	25,6	69,0	16,7	52,2	15,1	52,2	22,7	61,9	17,3	57,8	16,1	67,4	7,6

Poznámka: A: Vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity

B: Organizovať v prospech školy finančné zbierky na rozličné potrebné veci

C: Vytvoriť(zlepšiť) žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť žiakov o dianí v škole

D: Zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie)

E: Aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis)

F: Iniciovať vznik a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov

G: Prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy v mestskom zastupiteľstve

H: Podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov

I: Spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste

Rozdiel do 100 % predstavuje možnosť „neviem“.

Názor, že úlohou členov ŽŠR je vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity, bol najviac zastúpený v Prešovskom a najmenej v Košickom kraji. Organizovanie

finančných zbierok pre potreby školy najčastejšie uvádzali žiaci z Banskobystrického kraja a naopak, najmenej v Trnavskom kraji. Zlepšenie webovej stránky pre lepšiu informovanosť žiakov uvádzala prevažná väčšina stredoškôľakov v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji, v Bratislavskom a Trnavskom kraji to bolo výrazne menej. Pravdepodobne žiaci v Trenčianskom kraji najvýraznejšie pociťujú problémy v škole spojené s ubytovaním, stravovaním, naopak v Bratislavskom kraji bola táto úloha ŽŠR najmenej zastúpená v porovnaní s ostatnými kraji. Častejšie zdôrazňovali potrebu vytvorenia služby pre krátkodobé pracovné príležitosti žiaci z Trenčianskeho, Banskobystrického a Trnavského kraja v porovnaní s ostatnými kraji, kde tento názor zdieľala menej ako polovica opýtaných.

Iniciovanie a fungovanie služieb ako bufet, automaty na nápoje, skrinky, xerox a pod. bolo zastúpené u väčšiny žiakov, okrem Košického kraja, kde ho požadovalo výrazne menej opýtaných. Presadzovanie záujmov školy aj navonok, napríklad na pôde mesta bolo najvýraznejšie v Trenčianskom a Košickom kraji, najmenej v Trnavskom a Bratislavskom kraji, kde ich požadovala iba viac ako polovica opýtaných. V Trenčianskom, Košickom a Banskobystrickom kraji určili v najväčšej miere podporu a iniciovanie stredoškolskej odbornej činnosti za úlohu, ktorou by sa mala zaoberať žiacka samospráva, najmenej to bolo u žiakov Trnavského kraja. Spoluprácu s inými samosprávnymi orgánmi v meste medzi úlohy ŽŠR uviedla väčšina stredoškôľakov v Trenčianskom, Košickom a Banskobystrickom kraji, v ostatných krajoch ju považuje za dôležitú vyše polovica opýtaných.

Porovnanie údajov za roky 2011 a 2018 ukazuje, že materiálne podmienky v škole, špeciálne služby pre žiakov, napríklad bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a podobne a vytváranie a zlepšovanie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť, boli v oboch rokoch dominujúcimi očakávaniami, ktoré stredoškôľáci spájajú s činnosťou žiackej samosprávy. Najvýraznejšie sa zvýšil význam podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť, ale aj presadzovanie záujmov školy na pôde mesta, spolupráca s inými samosprávnymi orgánmi v meste a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov. Mierne sa zvýšil záujem aj o podporu stredoškolskej odbornej činnosti žiakov a problémy spojené s údržbou školy. Prekvapujúco aktivizovanie pracovného servisu pre žiakov a tvorba webovej stránky školy pre lepšiu informovanosť zaznamenáva klesajúcu tendenciu. Menej žiakov tak uvedené aktivity považuje za potrebné presadzovať v činnosti samosprávneho orgánu školy. Význam ostatných úloh žiackej samosprávy sa výraznejšie nezmenil. Podrobné údaje za roky 2011 a 2018 za kategóriu „rozhodne áno“ dokumentuje *tabuľka 28*.

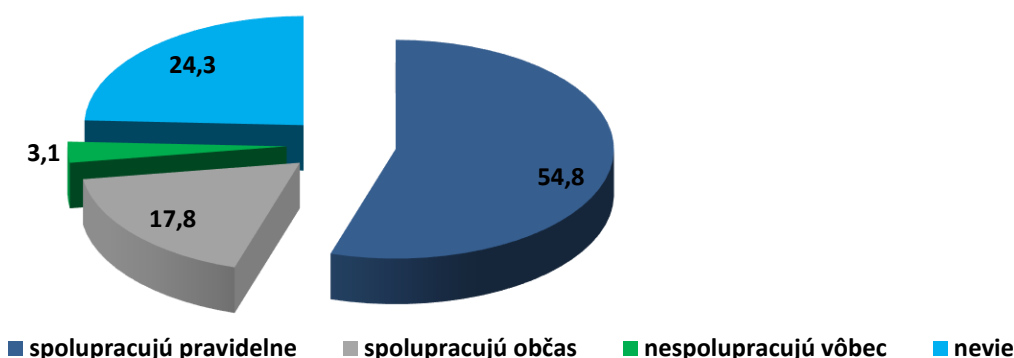
Tabuľka 28 Porovnanie názorov žiakov na úlohy žiackej samosprávy v rokoch 2011 a 2018 (v %)

Aktivity	%		Rozdiel
	2011	2018	
Vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity	44,4	53,2	+8,8
Organizovať v prospech školy finančné zbierky na rozličné potrebné veci	24,6	24,7	+0,1
Vytvoriť(zlepšiť) žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť o dianí v škole	40,9	38,1	-2,8
Predkladať návrhy žiakov na zmeny v rozvrhu, školskom poriadku alebo výučbe	42,1	43,1	+1
Zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie)	32,1	32,4	+0,3
Upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota	31,6	34,9	+3,3
Aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis)	24,6	20,1	-4,5
Iniciovať vznik a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov (bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a pod.)	51,2	55,4	+4,2
Prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy v mestskom zastupiteľstve	18,9	25,7	+6,8
Pôsobiť na vybavenie tried a odborných učebni modernou didaktickou technikou, vybavenie školskej knižnice	41,2	43,1	+1,9
Podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi	24,8	25,5	+0,7
Podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov	26,7	30,5	+3,8
Spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste	20,6	25,3	+4,7

Poznámka: Údaje v tabuľke udávajú číselnú hodnotu kategórie „rozhodne áno“.

Kvalita spolupráce členov žiackej školskej rady a vedenia školy ovplyvňuje nielen možnosti participácie žiakov na živote školy, ale aj funkčnosť žiackej samosprávy a vzťahy žiakov s pedagógmi. Viac než polovica opýtaných hodnotila spoluprácu vedenia a členov žiackej školskej rady pozitívne, pretože pravidelne spolupracujú. Necelá pätina stredoškólkov uviedla, že spolupráca je iba príležitostná. Len 3,1 % respondentov uviedlo negatívnu odpoveď a asi každý štvrtý oslovený žiak strednej školy nevedel mieru spolupráce ohodnotiť. I keď najvyšší počet opýtaných potvrdil pravidelnú spoluprácu, považujeme počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli odpovedať za príliš vysoký. Vzniknutú situáciu by bolo možné riešiť lepšou informovanosťou žiakov o činnosti žiackej samosprávy a zvýšením záujmu o problémy, ktoré musia jej členovia riešiť. Všetci stredoškólcovia by si mali uvedomiť, že centrom činnosti žiackej školskej rady je práve skvalitnenie ich života v školskom prostredí.

Graf 34 Spolupráca vedenia školy a členov žiackej školskej rady (v %)

Dievčatá častejšie uvádzali, že vedenie školy a členovia žiackych školských rád spolupracujú pri riešení problémov pravidelne. Chlapci vo vyššej miere odpovedali na otázku záporne alebo nevedeli vyjadriť svoj názor. Približne rovnaký počet opýtaných v oboch skupinách sa domnieval, že táto spolupráca je iba príležitostná. Zistené údaje ukázali, že dievčatá boli lepšie oboznámené s mierou spolupráce členov žiackej samosprávy a vedenia školy.

Tabuľka 29 Spolupráca ŽSR a vedenia školy podľa pohlavia (v %)

	Chlapci	Dievčatá
pravidelne	48,5	59,3
príležitostne	18,0	17,7
vôbec	4,3	2,3
nevie	29,2	20,7

Viac než polovica opýtaných z každej vekovej skupiny, najmä respondenti vo veku 17 rokov označili spoluprácu vedenia školy a členov žiackej samosprávy za pravidelnú. Najstarší stredoškólcovia ju vo vyššom počte než ostatní považovali za príležitostnú alebo žiadnu. Na otázku nevedela odpovedať až tretina 15-ročných respondentov, pričom v skupine 18-ročných stredoškólkov sa rovnako vyjadrilo len 18,3 % opýtaných. Zo zistených údajov vyplynulo, že najviac informácií, ale aj najnegatívnejší pohľad na spoluprácu žiackej samosprávy a vedenia školy prezentovali najstarší opýtaní. Najpozitívnejšie ju hodnotili 17-roční respondenti, pričom najmenej poznatkov mali žiaci vo veku 15 rokov.

Tabuľka 30 Spolupráca ŽSR a vedenia školy podľa veku (v %)

	15 rokov	16 rokov	17 rokov	18 rokov
pravidelná	51,0	53,0	58,7	55,2
príležitostná	15,9	16,2	17,0	22,6
žiadna	2,8	2,7	3,0	3,9
nevie	30,3	28,1	21,3	18,3

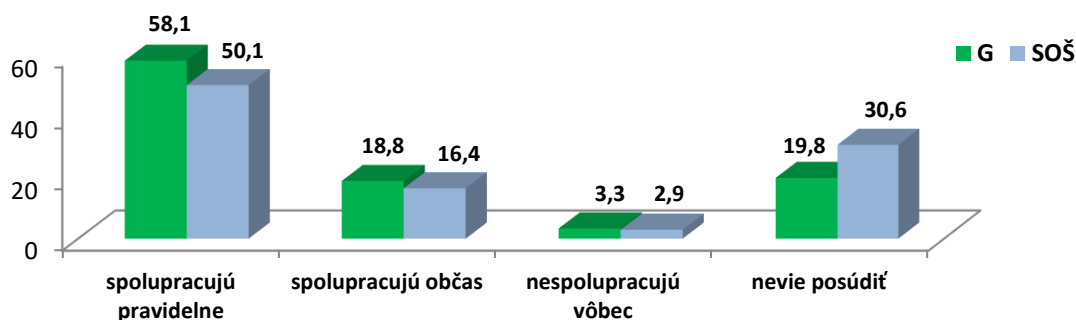
Spoluprácu členov žiackych samosprávnych orgánov s vedením školy označili za pravidelnú najmä žiaci tretích ročníkov. Druháci ju vo vyššej miere než ostatní označili za príležitostnú a tretiaci najčastejšie prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec. Na otázku nevedeli odpovedať najmä prváci, avšak zároveň so zvyšujúcou sa dĺžkou štúdia klesal počet respondentov, ktorí nemali vytvorený vlastný názor. Prezentované údaje potvrdili, že spoluprácu žiackej samosprávy a vedenia školy najlepšie hodnotili tretiaci, ktorí zároveň častejšie než ostatní prezentovali názor, že v ich škole táto spolupráca neexistuje. Informácie chýbali najmä najmladším respondentom, pričom druháci sa prikláňali k názoru, že spolupráca členov žiackej samosprávy a vedenia školy je len príležitostná.

Tabuľka 31 Spolupráca ŽSR a vedenia školy podľa ročníka štúdia (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
pravidelne	51,3	51,8	61,5
príležitostne	16,1	18,5	16,9
vôbec	2,4	3,1	3,9
nevie	30,2	26,6	17,7

Zistená štatisticky významná závislosť vo vzťahu k typu strednej školy ukázala, že gymnazisti častejšie označili spoluprácu členov žiackej školskej rady s vedením za pravidelnú (G 58,1 %; SOŠ 50,1 %) aj príležitostnú (G 18,8 %; SOŠ 16,4 %). Približne rovnaký počet opýtaných v oboch typoch stredných škôl poprel spoluprácu žiackej samosprávy a vedenia školy (G 3,3 %, SOŠ 2,9 %), pričom na túto otázku v omnoho vyššom počte nevedeli odpovedať žiaci stredných odborných škôl (30,6 %; G 19,8 %). Z uvedeného je zrejmé, že v gymnáziách, existuje pravidelnejšia a lepšia spolupráca žiackej samosprávy a vedenia školy, pričom žiaci stredných odborných škôl by potrebovali v podstatnej vyššej miere získať poznatky o tom, ako vlastne komunikácia týchto dvoch subjektov prebieha. Situáciu by pomohlo zlepšiť pravidelné informovanie žiackou samosprávou, napr. na triednických hodinách, nástenkách, kde by boli ostatní žiaci oboznámení s prácou žiackej školskej rady, čím by sa zvýšila nielen ich informovanosť, ale aj záujem o riešenie niektorých problémov a skvalitnenie života v škole.

Graf 35 Spolupráca členov žiackej školskej rady a vedenia podľa typu školy (v %)

Názor, že spolupráca vedenia školy a členov žiackeho samosprávneho orgánu je pravidelná, prezentovali najmä respondenti žijúci v Prešovskom, Banskobystrickom a v Žilinskom kraji. Za občasnú ju najčastejšie označili opýtaní pochádzajúci z Trnavského kraja. Respondenti s trvalým bydliskom v Trnavskom a v Trenčianskom kraji častejšie než ostatní priznali, že tieto dva dôležité subjekty navzájom vôbec nespolupracujú. Situáciu nedokázala posúdiť viac než tretina mladých obyvateľov Nitrianskeho kraja, pričom v Prešovskom kraji nemala potrebné poznatky len necelá pätina oslovených žiakov stredných škôl.

Z prezentovaných zistení vyplynulo, že spoluprácu žiackej samosprávy a vedenia školy najlepšie hodnotili stredoškóľaci v Prešovskom kraji, pričom najhoršia situácia bola zistená

v Trnavskom a v Trenčianskom kraji. V Nitrianskom kraji bola zaznamenaná pomerne slabá informovanosť žiakov o spolupráci žiackej samosprávy s vedením školy.

Tabuľka 32 Spolupráca ŽSR a vedenia školy podľa kraja (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
pravidelne	46,7	44,3	52,4	53,2	58,2	58,0	67,8	55,4
príležitostne	20,6	27,6	21,4	9,7	16,7	18,0	13,0	17,4
vôbec	2,8	5,4	4,8	1,6	2,0	2,4	3,7	3,3
nevie	29,9	22,7	21,4	35,5	23,1	21,6	15,5	23,9

Komparácia dát potvrdila, že oproti zisteniam z roku 2011 výraznejšie stúpol počet opýtaných, ktorí označili spoluprácu žiackeho samosprávneho orgánu s vedením školy za pravidelnú (2011: 38,7 %, 2018: 54,8 %) a mierne sa zvýšil aj počet respondentov, ktorí ju považovali za príležitostnú (2011: 18,4 %, 2018: 17,8 %). Nezmenil sa počet žiakov stredných škôl, ktorí prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec (2011: 3,2 %, 2018: 3,1 %) a klesol počet stredoškolákov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť (2011: 39,7 %, 2018: 24,3 %).

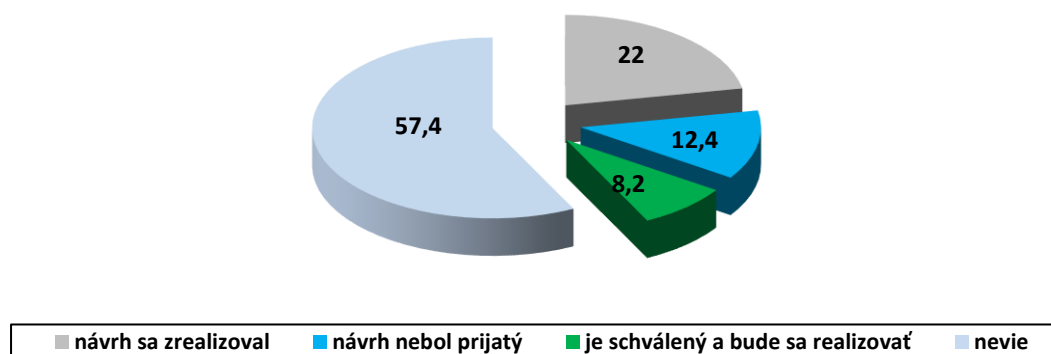
Tieto zistenia sú považované za pozitívne, pretože je zrejmé, že sa zvýšila informovanosť žiakov stredných škôl o činnosti žiackej samosprávy. Možno konštatovať, že v mnohých stredných školách vedenie školy začalo členov žiackej školskej rady akceptovať ako partnerov, ktorí im pomáhajú riešiť rôzne problémy a v niektorých školách, kde ešte nebola rozvinutá spolupráca, už začali subjekty navzájom komunikovať.

Tabuľka 33 Spolupráca ŽSR a vedenia školy – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
pravidelne	38,7	54,8
príležitostne	18,4	17,8
vôbec	3,2	3,1
nevie	39,7	24,3

Jednou z ťažiskových úloh členov žiackych školských rád je **iniciovanie zmien, ktoré by skvalitnili život žiakov a ich presadenie vo vzťahu k vedeniu školy**. Úspešnú realizáciu návrhu žiackej školskej samosprávy uviedlo len 22,0 % opýtaných. Asi 8,2 % respondentov sa vyjadrilo, že tento podnet bol prijatý a teraz sa čaká na jeho realizáciu a 12,4 % žiakov stredných škôl priznalo, že predložené návrhy neboli vedením školy prijaté. Najviac, až 57,4 % opýtaných nemalo žiadne poznatky o tom, že by členovia ich žiackeho samosprávneho orgánu vedeniu školy navrhovali nejaké podnety. Zistené údaje potvrdili pomerne nízke percento úspešnosti v presadzovaní zmien iniciovaných žiackym samosprávnym orgánom a opäť sa ukázalo, že mnohí žiaci neboli o činnosti žiackej samosprávy vôbec informovaní.

Graf 36 Iniciovanie zmien zo strany žiackych školských rád (v %)

Chlapci mali viac informácií o zrealizovaných návrhoch žiackej samosprávy, pričom dievčatá boli vo vyššej miere informované o nápadoch, ktoré boli vedením školy zamietnuté. Názor, že iniciatíva žiackej školskej rady čaká na realizáciu, prezentovali skôr chlapci. Až 58,0 % dievčat a 56,7 % chlapcov nemalo žiadne poznatky o podnetoch, ktoré predložila žiacka školská rada vedeniu školy. Z uvedeného je zrejmé, že chlapci mali o zmenách, ktoré navrhli členovia žiackych samosprávnych orgánov viac informácií než dievčatá.

Tabuľka 34 Návrh predložený žiackou školskou radou podľa pohlavia (v %)

	Chlapci	Dievčatá
sa už zrealizoval	22,6	21,5
bol odmietnutý vedením školy	9,9	14,1
je schválený a čaká sa na jeho realizáciu	10,8	6,4
nevie	56,7	58,0

Najstarší respondenti mali najviac informácií o tom, či sa návrh predložený žiackou školskou radou už zrealizoval, bol vedením školy zamietnutý, prípadne či bol schválený a teraz sa čaká na jeho uskutočnenie. Na otázku nevedeli odpovedať najmä stredoškooláci vo veku 15 a 16 rokov. Zo zistení vyplynulo, že o návrhoch, ktoré predložila žiacka školská rada vedeniu školy boli najlepšie informovaní najstarší respondenti, pričom potrebné poznatky chýbali najmä respondentom vo veku 15 a 16 rokov. Je zrejmé, že respondenti, ktorí študujú vo vyšších ročníkoch, majú viac vedomostí o činnosti žiackej školskej rady.

Tabuľka 35 Návrh predložený žiackou školskou radou podľa pohlavia (v %)

	15 rokov	16 rokov	17 rokov	18 rokov a viac
sa už zrealizoval	13,0	19,7	24,8	26,2
bol odmietnutý vedením školy	15,8	9,9	11,1	16,8
čaká sa na jeho realizáciu	6,8	6,4	8,9	10,0
nevie	64,4	64,0	55,2	47,0

Najviac informácií o zrealizovaných návrhoch mali tretiaci, ktorí častejšie než ostatní vedeli aj o tom, že tieto podnety žiackych samosprávnych orgánov vedenie školy neakceptovalo. Druháci v najvyššej miere uvádzali, že návrhy žiackych samosprávnych orgánov sú síce schválené, ale ešte čakajú na zavedenie do praxe. Na otázku nevedelo odpovedať až 66,0 % prvákov a viac ako polovica druhákov, pričom v skupine žiakov tretích ročníkov nemalo potrebné poznatky 48,7 % opýtaných. So zvyšujúcim sa ročníkom sa zvyšoval aj počet opýtaných, ktorí vedeli o tom, ktorý návrh žiackej samosprávy bol zrealizovaný a ktorý vedenie školy odmietlo. Situáciu teda najlepšie poznali tretiaci, poznatky chýbali najčastejšie prvákom.

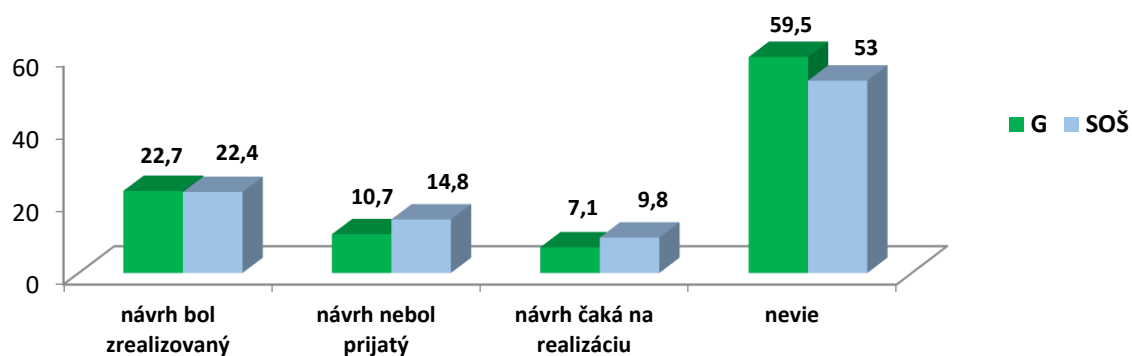
Tabuľka 36 Návrh predložený žiackou školskou radou podľa ročníka štúdia (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
sa už zrealizoval	16,0	21,9	28,1
bol odmietnutý vedením školy	10,8	11,4	15,0
je schválený a čaká sa na jeho realizáciu	7,2	9,2	8,2
nevie	66,0	57,5	48,7

Približne rovnaký počet opýtaných v oboch typoch stredných škôl (G 22,7 %, SOŠ 22,4 %) vedel o návrhoch, ktoré iniciovala žiacka školská rada a ktoré už boli zrealizované. Žiaci stredných odborných škôl mali častejšie poznatky o tom, ktorý podnet vedenie školy zamietlo (SOŠ 14,8 %, G 10,7 %) a ktorý sa bude v blízkej budúcnosti realizovať (SOŠ 9,8 %, G 7,1 %). Gymnazisti (59,5 %, SOŠ 53,0 %) vo vyššej miere nemali žiadne informácie o tom, že by ich žiacky samosprávny orgán predložil vedeniu školy nejaké návrhy.

Zistené dáta potvrdili, že žiaci stredných odborných škôl boli o zmenách, ktoré iniciovala žiacka samospráva lepšie informovaní než gymnazisti, ktorým vo vyššej miere potrebné poznatky chýbali.

Graf 37 Zmeny iniciované žiackou školskou radou vo vzťahu k typu školy (v %)

Skutočnosť, že podnety iniciované žiackou školskou radou už boli zrealizované, uviedla asi tretina opýtaných žijúcich v Prešovskom kraji. V Bratislavskom kraji rovnako odpovedalo iba 15,0 % opýtaných. Vedenie školy odmietlo akceptovať tieto zmeny najmä v Prešovskom a v Bratislavskom kraji. Opýtaní z Trenčianskeho a z Trnavského kraja častejšie než ostatní uvádzali, že návrhy žiackych samosprávnych orgánov vedenie školy prijalo, ale stále sa čaká na ich zavedenie do praxe. Na túto otázku nevedelo odpovedať až 67,7 % žiakov stredných škôl pochádzajúcich z Nitrianskeho kraja, pričom v Košickom kraji rovnako odpovedala iba necelá polovica respondentov. Najlepšia situácia bola zistená v Košickom kraji, pričom najmenej zrealizovaných a zároveň aj odmietnutých návrhov bolo evidovaných v Bratislavskom kraji. Najvyšší počet opýtaných, ktorí potrebné poznatky nemali, pochádzal z Nitrianskeho kraja.

Tabuľka 37 Návrh predložený žiackou školskou radou podľa kraja (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
sa už zrealizoval	15,0	21,2	23,8	19,9	23,5	23,2	21,1	29,3
bol odmietnutý vedením školy	17,8	13,3	11,9	8,1	11,6	7,1	18,7	14,1
je schválený a čaká na realizáciu	10,2	12,8	14,3	4,3	5,5	9,6	4,3	9,9
nevie	57,0	52,7	50,0	67,7	59,4	60,1	55,9	46,7

Porovnanie údajov za roky 2011 a 2018 ukázalo, že oproti zisteniam z roku 2011 sa výrazne zvýšil počet opýtaných, ktorí uviedli, že návrh iniciovaný ŽŠR bol už zrealizovaný (2011: 10,3 %, 2018: 22,0 %). Rovnaký zostal počet respondentov, ktorí uviedli, že vedenie školy podnet iniciovaný žiackou samosprávou odmietlo (2011: 12,3 %, 2018: 12,4 %). Mierne klesol počet stredoškôľakov, ktorí sa vyjadrili, že návrh bol vedením školy akceptovaný a čaká sa na jeho zavedenie do praxe (2011: 9,4 %, 2018: 8,2 %) a výrazne sa znížil počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli odpovedať (2011: 68,0 %, 2018: 57,4 %). Uvedené zistenia dokumentujú nielen výraznejší vzostup iniciatívnosti členov žiackych samosprávnych orgánov, ale i vyššiu informovanosť žiakov stredných škôl o zmenách, ktoré navrhli vedeniu školy členovia ŽŠR.

Tabuľka 38 Návrh predložený žiackou školskou radou – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
sa už zrealizoval	10,3	22,0
bol odmietnutý vedením školy	12,3	12,4
je schválený a čaká sa na jeho realizáciu	9,4	8,2
nevie odpovedať	68,0	57,4

Z výsledkov výskumu je zrejmé, že v oblasti podnetov a návrhov, ktoré v školách iniciovali členovia žiackej samosprávy sa vyskytlo mnoho problémov a ťažkostí. Je zrejmé, že v niektorých prípadoch ich realizácia stroskotala na nedostatku financií alebo na nezaujme vedenia školy meniť veci, na ktoré si všetci už zvykli. Na otázku, akých oblastí sa podnety, ktoré iniciovala žiacka školská rada týkali, odpovedalo len 162 respondentov (12,9 %).

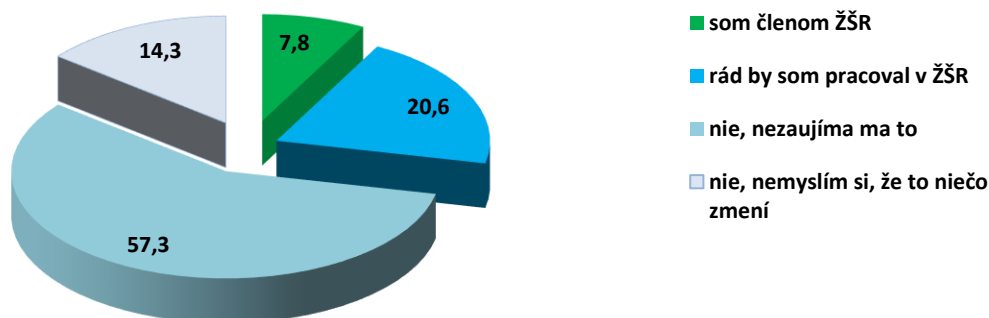
Ukázalo sa, že **zrealizované návrhy žiackych samosprávnych orgánov boli najčastejšie zamerané na stravovanie** (kvalita stravy v jedálni, vybudovanie školského bufetu, zakúpenie automatov na nápoje), úpravy školského interiéru (hygienické potreby na toaletách, nové zrkadlá, vymaľovanie tried, inštalovanie anonymnej schránky na žiacke podnety, doplnenie publikácií do knižnice, vytvorenie študovní a školských knižníc, úprava relaxačnej zóny, zmeny v telocvični), skrášlenie okolia školy (úprava školského ihriska, skrášlenie okolia školy), organizovanie podujatí pre žiakov (športové aktivity, futbalový turnaj, valentínska veselica, mikulášsky bazár, noc v škole, vianočný punč, deň ovocia a zeleniny, imatrikulácia), počúvanie hudby počas prestávok, riešenie vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi, vydávanie školského časopisu a tvorbu rozhlasového vysielania, ale i zmien v organizácii vyučovania (dlhšie prestávky, úprava začiatku vyučovania, prispôsobenie sa dochádzajúcim žiakom, zamykanie školy v určitom čase), úprav školského poriadku a zavedenia zmien vo výchovno-vzdelávacom procese (výučba druhého cudzieho jazyka, väčší počet zahraničných lektorov, viac hodín odbornej praxe) a iné (logo školy) a pod.

Tabuľka 39 Návrhy predložené žiackou školskou radou

	Počet	%
stravovanie	22	13,6
úprava školského interiéru	43	26,5
úprava okolia školy	30	18,6
organizovanie školských aktivít	15	9,2
počúvanie hudby počas prestávok	3	1,9
riešenie vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi	4	2,5
tvorba školského časopisu a rozhlasového vysielania	6	3,7
organizácia vyučovania	13	8,0
zmeny vo výchovno-vzdelávacom procese	23	14,1
iné	3	1,9
spolu	162	12,9

Záujem o aktívnu činnosť v žiackom samosprávnom orgáne školy prejavila necelá tretina oslovených stredoškolákov. V tejto skupine 7,7 % respondentov patrilo k členom žiackej samosprávy a 20,6 % opýtaných uvažovalo o možnosti aktívne sa zapojiť do jej činnosti. Až 71,6 % žiakov stredných škôl nemalo záujem o aktívnu prácu v školskej rade. Viac než polovica respondentov v tomto podsúbore sa o činnosť žiackej samosprávy nezaujímal a 14,3 % opýtaných neverilo, že aktívna participácia žiakov na živote školy prinesie pozitívne zmeny. V podstate možno konštatovať, že len 7,7 % opýtaných patrilo k aktívnym členom žiackej samosprávy a asi pätina respondentov by sa rada do tejto práce zapojila. Až 71,6 % stredoškolákov sa o činnosť žiackej školskej rady nezaujímal.

Graf 38 Záujem o aktívnu prácu v žiackej školskej rade (v %)

Asi 8,1 % dievčat a 7,1 % chlapcov patrilo k členom žiackej samosprávy. Dievčatá mali väčšiu snahu pracovať v ŽŠR, pričom až 73,9 % chlapcov a 70,1 % dievčat neprejavilo o túto činnosť žiadny záujem.

Tabuľka 40 Záujem o prácu v ŽŠR podľa pohlavia (v %)

	Dievčatá	Chlapci
áno, som členom ŽŠR	8,1	7,1
áno, rád by som v nej pracoval	21,8	19,0
nie, nemám záujem	70,1	73,9

Členstvo v samospráve školy prezentovali najmä tretiaci, snahu participovať vyjadrovali najčastejšie druháci. Prváci v najvyššom počte vyjadrili celkový nezáujem o túto činnosť. Údaje potvrdili, že k členom ŽŠR patrili najmä tretiaci, pričom záujem prejavili druháci. Prvákov táto činnosť zatiaľ vôbec neoslovila.

Tabuľka 41 Záujem o prácu v ŽŠR podľa ročníka štúdia (v %)

	1. ročník	2. ročník	3. ročník
áno, som členom ŽŠR	7,2	7,0	9,2
áno, rád by som v nej pracoval	19,4	22,1	18,1
nie, nemám záujem	73,4	70,9	72,7

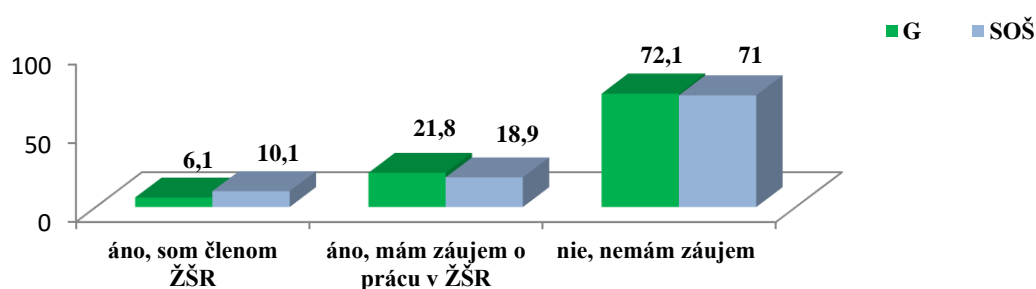
Členmi žiackej školskej rady boli najmä najstarší respondenti. Ochotu pridať sa v budúcnosti k týmto mladým ľuďom deklarovali najčastejšie 16 a 17-roční opýtaní. Nezáujem o prácu prezentovali viac než tri štvrtiny najmladších žiakov stredných škôl, pričom v ostatných vekových skupinách sa rovnako vyjadrilo viac než 70,0 % respondentov. Zo zistených dát vyplynulo, že najstarší respondenti, ktorí zároveň navštevujú strednú školu najdlhšie, patrili najčastejšie k členom žiackej samosprávy. Záujem o prácu prejavili najmä opýtaní vo veku 16 a 17 rokov pričom najmladší respondenti sa o činnosť žiackej samosprávy vôbec nezaujímal. Bolo by dobré, aby práve týchto dokázali starší spolužiaci osloviť a zaujať natoľko, že po ich odchode zo školy prevezmú funkcie v žiackej školskej rade a budú ich svedomito vykonávať.

Tabuľka 42 Záujem o prácu v ŽŠR podľa ročníka štúdia (v %)

	15 rokov	16 rokov	17 rokov	18 rokov a viac
áno, som členom ŽŠR	4,8	7,1	6,2	12,2
áno, rád by som v nej pracoval	19,9	21,2	22,3	17,6
nie, nemám záujem	75,3	71,7	71,5	70,2

Záujem o činnosť v žiackej samospráve častejšie deklarovali žiaci stredných odborných škôl (10,1 %) než gymnazisti (6,1 %), ktorí skôr prejavili ochotu zapojiť sa do tejto činnosti v budúcnosti. Nezáujem participovať vyjadrilo 72,1 % gymnazistov a 71,0 % žiakov stredných odborných škôl. Zo zistených dát vyplynulo, že žiaci stredných odborných škôl vo vyššom počte patrili k členom ŽŠR, pričom snahu zapojiť sa do tejto činnosti deklarovali častejšie gymnazisti. Nezáujem prejavilo viac než 70,0 % opýtaných v oboch typoch stredných škôl.

Graf 39 Záujem o činnosť v ŽŠR podľa typu školy (v %)

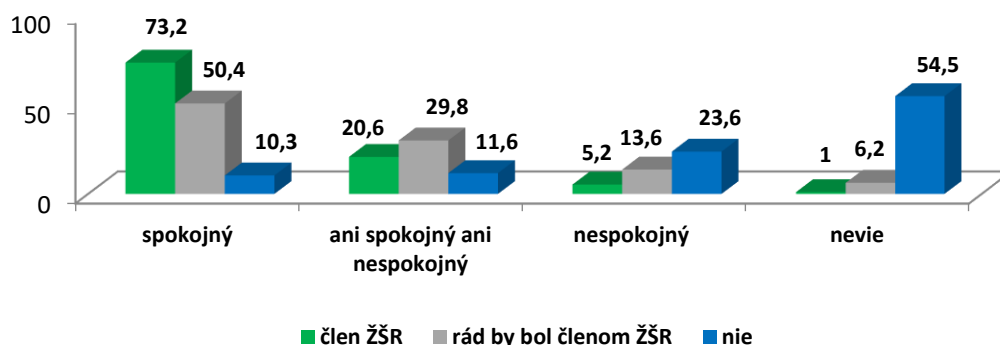
Členstvo v žiackom samosprávnom orgáne najčastejšie uvádzali stredoškólači z Košického a z Trnavského kraja. Snahu zapojiť sa do činnosti žiackej školskej rady prejavili najmä opýtaní pochádzajúci z Trnavského, Trenčianskeho a z Prešovského kraja. Celkový nezáujem o prácu v žiackej školskej rade vyjadriло až 83,9 % žiakov stredných škôl v Nitrianskom kraji, zatiaľ čo v Košickom a v Trnavskom kraji rovnako odpovedalo asi 66,0 % opýtaných. Zo zistených údajov vyplynulo, že k členstvu v žiackej školskej rade sa hlásili najmä respondenti pochádzajúci z Košického a Trnavského kraja. Ochotu zapojiť sa do tejto práce deklarovali v najvyššej miere žiaci stredných škôl v Trenčianskom, Prešovskom a v Trnavskom kraji, pričom v Nitrianskom kraji bol zaznamenaný najvyšší počet opýtaných, ktorí o činnosť žiackej samosprávy nejavili žiadny záujem.

Tabuľka 43 Záujem o prácu v ŽŠR podľa kraja (v %)

	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
áno, som členom ŽSR	5,6	11,3	8,3	2,7	7,6	7,2	8,1	13,1
áno, rád by som v nej pracoval	20,6	22,7	23,8	13,4	20,7	21,4	23,0	21,7
nie, nemám záujem	73,8	66,0	67,9	83,9	71,7	71,4	68,9	65,2

Zistené údaje zároveň ukázali, že oslovení žiaci stredných škôl mali len veľmi malé ambície zapojiť sa do činnosti žiackej samosprávy. V skupine respondentov, ktorí na začiatku dotazníka uviedli, že v ich škole žiacka samospráva funguje, patrilo k jej členom len 7,6 % opýtaných, avšak viac než pätina respondentov by v nej rada pracovala. Až 70,4 % respondentov nemalo snahu pripojiť sa k tejto skupine žiakov a pomôcť im zlepšiť život žiakov v školskom prostredí. Členovia žiackej školskej rady boli výrazne častejšie spokojní s jej prácou (73,2 %, ani spokojný ani nespokojný 20,6 %, nespokojný 5,2 %, nevie 1,0 %), pričom v skupine opýtaných, ktorí by v žiackej samospráve radi pracovali, sa rovnako vyjadriла len polovica stredoškólačkov (spokojný 50,4 %, ani spokojný ani nespokojný 29,8 %, nespokojný 13,6 %, nevie 6,2 %). V skupine respondentov, ktorí o prácu v žiackej samospráve nemali záujem, bol zistený najvyšší počet nespokojných žiakov (23,6 %, ani spokojný ani nespokojný 11,6 %, nevie 54,5 %), pričom v tomto podsúbore bol zaznamenaný najnižší počet opýtaných, ktorí činnosť žiackej samosprávy hodnotili pozitívne (10,3 %). Z uvedeného je zrejmé, že k najkritickejšim patrili žiaci stredných škôl, ktorí sa zároveň o prácu žiackej samosprávy nezaujímal. Situáciu by mohlo vyriešiť podrobnejšie sa zoznámenie s činnosťou žiackej samosprávy, ako aj snaha pomôcť spolužiakom pri organizovaní niektorých aktivít.

Graf 40 Spokojnosť s činnosťou ŽŠR a participácia žiakov na jej práci

Komparácia zistení potvrdila zvyšujúci sa záujem žiakov stredných škôl o celkové dianie v tomto prostredí. Oproti výsledkom z roku 2011 mierne stúpol počet členov žiackej samosprávy (2011: 6,5 %, 2018: 7,8 %) a výraznejšie sa zvýšil počet opýtaných, ktorí o túto činnosť mali v budúcnosti záujem (2011: 12,4 %, 2018: 20,6 %). Klesol počet stredoškólačkov vyjadrujúcich nechotu zapojiť sa do činnosti žiackej školskej rady (2011: 81,1 %, 2018: 71,6 %). V tejto skupine respondentov stúpol počet tých, ktorí deklarovali nezáujem a výrazne sa znížil

počet opýtaných, ktorí sa o činnosť žiackej samosprávy nezaujímal z presvedčenia, že v škole sa aj tak nič nezmení.

Tabuľka 44 Záujem o prácu v ŽŠR – porovnanie údajov (v %)

	2011	2018
áno, som člen ŽSR	6,5	7,8
áno, uvažoval som o tom a rád by som v nej pracoval	12,4	20,6
nie, nemám záujem	52,5	57,3
nie, nemyslím si, že činnosť ŽŠR niečo zmení	28,6	14,3

Záver

- Jedným zo základných ľudských práv človeka je právo na zhromažďovanie, slobodu prejavu a podobne. V prieskume nás zaujímalo do akej miery je pre oslovených žiakov stredných škôl dôležité **môcť slobodne vyjadriť svoj názor a argumentovaním sa snažiť ho presadiť**. Zo súboru 1 252 oslovených žiakov stredných škôl je až 93,8 % presvedčených, že sloboda prejavu je dôležitá pre život. Pritom približne polovica vníma potrebu slobodne sa vyjadriť v každom prípade, približne 40 % len v určitých situáciách. Len 17/1,4 % neprípíše právu na zhromažďovanie a združovanie sa a na slobodu prejavu dôležitosť. Zarážajúce je, že až takmer 5 % skúmaných stredoškôľakov malo ľahostajný postoj – neviem.
- Zaujímavá je skutočnosť, že zatiaľ čo jednoznačnú dôležitosť práva v každej situácii v najnižšom percente deklarovali najmladší respondenti, vymedzenie dôležitosti v závislosti od situácie so zvyšujúcim sa vekom rastie. Mladí ľudia tak s vyšším vekom selektujú situácie na vyjadrenie vlastného názoru a argumentáciu pri jeho presadzovaní.
- Významné rozdiely podľa typu navštevovanej školy potvrdili, že sú to predovšetkým žiaci gymnázií, ktorí viac podčiarkujú význam práva slobodne vyjadriť svoj názor a argumentáciou sa snažiť ho presadiť. Gymnazisti tak vo vyššom percente deklarujú potrebu vždy mať možnosť sa slobodne vyjadriť. Naopak, žiaci odborných škôl síce poukazujú na dôležitosť vlastného názoru a potrebu ho aj presadiť, avšak skutočnosť viac ako gymnazisti podmieňujú konkrétnou situáciou. Títo zároveň potom aj vo vyššom zastúpení prezentujú aj presvedčenie, že nie je potrebné môcť sa slobodne vyjadriť, prípadne zaujali ľahostajný postoj.
- Súčasne s názormi o dodržiavaní ľudských práv v spoločnosti sme analyzovali aj **presvedčenie žiakov stredných škôl o dostatku vedomostí o demokracii, participácii občanov na živote spoločnosti a štátnych zákonoch**. Prevažná väčšina oslovených stredoškôľakov deklarovala nízke právne vedomie, nedostatok vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti. Uvedenú skutočnosť potvrdil viac ako každý druhý oslovený žiak, pričom výsledky sú ešte horšie ako pri predchádzajúcom zisťovaní v roku 2011.
- Porovnaním údajov za jednotlivé roky skúmania sa zistil celkovo negatívny trend. Neustále rastie u skúmaných stredoškôľakov presvedčenie o nedostatku vedomostí o demokracii v spoločnosti, participácii občanov, zákonoch a parlamente. Mladí ľudia tak pociťujú medzery vo vedomostiach a sú toho názoru, že poznatky neprináša ani výučba v škole, ani médiá. Zároveň oproti predchádzajúcemu zisťovaniu klesol aj počet tých, ktorí vedomosti vnímajú ako dostatočné. Pozitívum možno vidieť len v skutočnosti, že v súčasnosti menej

oslovených zaujalo k problematike ľahostajný postoj, neviem nezaujíma ma to. I tak však štvrtina oslovených stredoškólkov s uvedeným postojom je alarmujúci výsledok.

- Dievčatá vo výrazne vyššej miere prezentovali nespokojnosť so šírkou vedomostí z oblasti občianskej participácie, chlapci sú v tomto smere menej kritickí a sú viac presvedčení, že ich majú dostatok.
- Spokojnosť s vedomosťami deklarovali viac žiaci gymnázií, kde vzdelanie má širší všeobecný charakter ako v stredných odborných školách, avšak rozdiel nie je výrazný. Je teda zrejmé, že vedomosti o demokracii, spoločenských zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti mladí ľudia získavajú nielen v škole ale aj v rodine a v každodennom živote. V tejto súvislosti je zarážajúce, že až viac ako polovica oslovených respondentov oboch typov stredných škôl zhodnotilo svoje vedomosti ako nedostatočné, pričom opäť dominujú gymnazisti.
- Pozitívne hodnotenie vedomostí z oblasti občianskej a politickej participácie, demokracie a zákonov sa zvyšuje priamoúmerne s výškou navštevovaného ročníka štúdia, teda s vekom respondentov. A tak zatiaľ čo v 1. ročníku pozitívne zhodnotilo vedomosti z predmetnej oblasti 24,2 % oslovených, v 2. ročníku len dokonca 21,9 %, v treťom už každý tretí oslovený a to 32,2 %. Na druhej strane so zvyšujúcim sa ročníkom štúdia, a teda aj veku respondentov mierne klesá percento tých, ktorí vnímajú vedomosti z oblasti demokracie a občianskej participácie ako nedostatočné a zároveň aj percento stredoškólkov s ľahostajným prístupom k otázke. Všeobecne však možno konštatovať, že u mladých ľuďoch prevažujú pocity nedostatočných vedomostí z demokracie a občianskej participácie a to bez rozdielu navštevovaného ročníka štúdia v strednej škole.
- Z oslovených 88,8 % respondentov potvrdilo, že v škole je **ustanovený žiacky samosprávny orgán** a približne 10 % prezentovalo nevedomosť, či nezaujem.
- Z porovnania údajov s výsledkami zisťovania v roku 2011 je zrejmé, že vnímanie existencie žiackej samosprávy v stredných školách zaznamenáva nárast. Tak zatiaľ čo v roku 2011 vnímalo činnosť a fungovanie žiackej samosprávy v škole 78,5 %, pri súčasnom zisťovaní už 88,8 %, pričom pokles nastal ako v prípade odpovedi neviem, tak aj nezaujíma ma to. Aj to svedčí o celkovom náraste záujmu žiakov o činnosť školy a spolupodieľaní sa na riešení problémov.
- Vedomosti o fungovaní žiackej školskej rady vykazovali vo vyššej miere žiaci gymnázií ako z odborných škôl. Zaujímavé je, že nezaujem o problematiku, ľahostajnosť prezentovali vo vyššom zastúpení žiaci gymnázií. A tak gymnazisti sa na jednej strane zaujímajú o dianie v škole, sledujú tak možnosti participovať na živote školy, na druhej strane v mnohých prípadoch deklarujú ľahostajný postoj a celkový nezaujem o školu a jej činnosti.
- Súčasne so zisťovaním existencie žiackych školských rád vo vybraných stredných školách nás zaujímalo, či sú **žiaci informovaní o činnosti žiackej samosprávy v škole, či sa zúčastňujú verejného zasadnutia orgánu a volieb a či niekedy kandidovali za člena žiackej školskej rady**. Na základe získaných výsledkov možno konštatovať, že len necelých 65 % oslovených žiakov stredných škôl je informovaných o činnosti žiackej samosprávy v škole a tretina sa vyjadrila, že informácie nemá.
- Opäť sa potvrdil pozitívny trend, ktorý korešponduje s celkovým zvyšovaním participácie žiakov na živote školy, s neustálym zvyšovaním počtu žiackych samosprávnych orgánov v stredných školách. Oproti zisteniu v roku 2011 sa tak výraznejšie zvýšila informovanosť žiakov o činnosti žiackej samosprávy v škole, aj účasť vo voľbách a kandidatúra oslovených stredoškólkov za člena žiackej školskej rady. Mladí ľudia si tak stále viac

uvedomujú, že vlastnou aktivitou a občianskou participáciou sa môžu podieľať na zlepšení podmienok života v škole, aj v spoločnosti.

- Signifikantné rozdiely vzhľadom na demografické znaky výskumného súboru sa potvrdili vo všetkých sledovaných oblastiach. Dievčatá – stredoškolačky sú vo väčšej miere informované o existencii a činnosti ŽŠR ako chlapci, pričom uvedené percentá sú vyššie ako pri predchádzajúcom skúmaní. S vyšším ročníkom stúpa percento stredoškolákov s poznatkami a informáciami o činnosti žiackej školskej rady, pričom najvyššie percento vykazovali žiaci ostatného sledovaného ročníka štúdia v strednej škole a vyššiu mieru informovanosti o činnosti žiackej samosprávy vykazovali gymnazisti.
- Podobne ako v prípade informovanosti o činnosti žiackej samosprávy, tak aj v prípade **účasti vo voľbách do ŽŠR** sa potvrdilo, že so zvyšovaním veku respondentov, a teda aj ročníkom ich štúdia zvyšuje sa počet žiakov, ktorí potvrdili účasť vo voľbách do samosprávneho orgánu školy. Podobná situácia je aj v prípade účasti na verejných zasadaniach žiackej samosprávy, kde je však účasť nižšia. Z výsledkov tak vyplýva, že na verejných zasadnutiach a vo voľbách do orgánov žiackej školskej rady sa zúčastňujú viac starší žiaci, žiaci, ktorí sú spojení so školou a viac dokážu posúdiť potreby školy a záujmy žiakov a aktivizovať sa. Najvyššia účasť vo voľbách do samosprávy bola u skúmaných žiakov stredných škôl zaznamenaná v Prešovskom kraji a následne v Trnavskom, Nitrianskom a Košickom kraji, najnižšia v Bratislavskom kraji, len 33,6 %. Uvedený jav je identický ako pri predchádzajúcom zisťovaní. Je zarážajúce, že práve v stredných školách v Bratislavskom kraji stredoškolači najmenej deklarovali vlastnú účasť vo voľbách do žiackej samosprávy.
- Najčastejšie za člena žiackej samosprávy kandidovali najstarší respondenti, žiaci 3. ročníka, ktorí často v činnosti pokračujú už z nižších ročníkov. Zaujímavé je, že vo vyššom percente potvrdili kandidatúru najmladší žiaci než žiaci 2. ročníkov. Je teda zrejmé, že školy sa popri využívaní skúseností starších žiakov zameriavajú na zapájanie najmladších žiakov do života školy a podporujú v nich záujem o participáciu a angažovanosť. Rozdiely v názoroch podľa typu strednej školy sa nepotvrdili.
- Z predchádzajúcich výskumných zistení vyplynulo, že dôležitú úlohu pri činnosti žiackych školských rád v stredných školách zohráva funkcia koordinátora. Zákon č. 596/2003, resp. § 26 legislatívne upravuje ustanovenie a fungovanie žiackej školskej rady. Úloha, resp. funkcia koordinátora nie je zákone upravená, napriek tomu, ako vyplynulo z našich zistení, väčšina žiackych školských samospráv spolupracuje s koordinátorom. Vo väčšine prípadov funkciu koordinátora zastáva jeden z pedagógov školy, výchovný poradca a podobne. Koordinátor pomáha s aktivitami žiackej samosprávy, uľahčuje komunikáciu s členmi pedagogického zboru a vedením školy v škole a aj mimo nej. V prieskume nás zaujímalo koľko z oslovených stredoškolákov vníma **existenciu a pôsobenie koordinátora žiackej školskej rady** na pôde školy. Zo zistení vyplynulo, že väčšina skúmaných žiakov stredných škôl je informovaná o ustanovení funkcie koordinátora v škole. Len necelých 5 % poprelo existenciu koordinátora žiackej školskej rady ako zástupcu z radov učiteľov. Približne tretina však na otázku nevedela odpovedať.
- Zároveň nie je prekvapením, že vedomie o pôsobení koordinátora v škole súvisí so samotným povedomím respondentov o existencii žiackej samosprávy. Stredoškolači, ktorí potvrdili informovanosť o existencii a činnosti žiackeho samosprávneho orgánu v škole, vo väčšej miere ako ostatní poznali funkciu a činnosť aj koordinátora.
- Možno konštatovať, že dochádza k nárastu škôl so zriadenou funkciou koordinátora žiackej školskej rady. Zatiaľ čo v roku 2011 v školách s ustanovenou žiackou samosprávou potvrdilo funkciu koordinátora samosprávy ako zástupcu z radov učiteľov 40 %

skúmaných stredoškóľákov, pri súčasnom zisťovaní viac ako polovica. Je teda zrejmé, že funkcia koordinátora žiackeho samosprávneho orgánu v škole, aj keď nie je právne zakotvená v zákone, si nachádza stále významnejšie miesto v činnosti školy. Má nezastupiteľnú úlohu už pri samotnom ustanovení žiackej samosprávy, pomáha pri komunikácii samosprávy s vedením školy, ale aj s ostatnými pedagógmi a zároveň pomáha žiackej samospráve pri presadzovaní a uplatňovaní záujmov žiakov a organizovaní aktivít školy. Zarážajúci je pritom výsledok, podľa ktorého vysoké percento opýtaných sa nevedelo vyjadriť. Aj tu zaznamenávame pozitívny trend.

- **Spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady** vyjadrila necelá polovica opýtaných, pričom 33,1 % stredoškóľákov prejavilo iba čiastočnú spokojnosť. S kvalitou práce žiackeho samosprávneho orgánu nebolo spokojných 7,1 % respondentov, avšak necelá pätina oslovených stredoškóľákov nevedela na danú otázku odpovedať.
- Spokojnosť s činnosťou žiackej samosprávy prezentovali najmä dievčatá, respondenti vo veku 16 rokov, prváci, gymnazisti a opýtaní pochádzajúci z Banskobystrického kraja. K čiastočne spokojným patrili respondenti vo veku 17 rokov, tretiaci, gymnazisti a mladí obyvatelia Bratislavského kraja. Len čiastočnú spokojnosť s prácou žiackej školskej rady prezentovali gymnazisti a mladí obyvatelia Prešovského kraja. Kvalitu činnosti žiackej školskej rady vnímali negatívne chlapci, najstarší opýtaní, tretiaci, žiaci stredných odborných škôl a respondenti žijúci v Trenčianskom kraji. Stanovisko nedokázali zaujať najmä chlapci vo veku 16 rokov, prváci, žiaci stredných odborných škôl a respondenti žijúci v Nitrianskom kraji.
- K spokojným patrili vo väčšej miere aj respondenti, ktorí považovali **žiacku školskú radu za potrebnú**. Opýtaní, ktorí existenciu žiackej samosprávy odmietli, častejšie boli s jej činnosťou spokojní len čiastočne, neboli spokojní alebo nevedeli na otázku odpovedať.
- Spokojnosť vyjadrila viac než polovica opýtaných, ktorí prezentovali názor, že táto spolupráca je pravidelná, pričom v skupine opýtaných, ktorí spolupráci hodnotili ako príležitostnú, mali prevahu žiaci stredných škôl, ktorí boli spokojní len čiastočne. Až 41,0 % nespokojných respondentov sa domnievalo, že vedenie školy a žiacka samospráva nespokupujú vôbec.
- **V roku 2018** stúpol počet opýtaných, ktorí činnosť žiackej školskej rady hodnotili pozitívne. Zvýšil sa aj počet respondentov, ktorí mali voči tejto práci určité výhrady, pričom počet nespokojných stredoškóľákov sa za sledované obdobie nezmenil. Výrazne však klesol počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli odpovedať. Uvedené zistenia dokumentujú vyššiu spokojnosť žiakov s činnosťou členov žiackej samosprávy, ako aj mierne zvýšený počet osôb, ktoré v tejto oblasti videli ešte určité rezervy. Pozitívne je hodnotený výrazný pokles počtu opýtaných, ktorí nevedeli na otázku odpovedať, pretože je zrejmé, že žiaci stredných škôl sú s prácou žiackej samosprávy v súčasnosti viac oboznámení a vyhovuje im lepšie než v roku 2011.
- Dievčatá vo vyššom počte vyjadrili celkovú aj čiastočnú spokojnosť. Chlapci boli kritickejší a omnoho častejšie ohodnotili kvalitu činnosti žiackej školskej rady negatívne. S prácou členov žiackej samosprávy tak boli spokojnejšie dievčatá ako chlapci.
- **Činnosť a úlohy žiackej samosprávy na pôde školy** spájajú žiaci predovšetkým s aktivitami zameranými na vytváranie a zlepšenie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť a na iniciovanie vzniku a fungovania špeciálnych služieb pre žiakov ako je bufet, automaty na nápoje, skrinky a pod. Veľký dôraz kladú oslovení žiaci aj na vybavenie tried a učební modernou didaktickou technikou, vybavenie knižnice. Väčšina oslovených za dôležitú úlohu žiackej samosprávy považuje predkladanie návrhov na zmeny v rozvrhu, v školskom poriadku alebo vyučovacom procese, zlepšovaní školskej webovej stránky

z dôvodu väčšej informovanosti žiakov o dianí v škole a upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok a čistotu. Významnú úlohou žiackej samosprávy vidia stredoškóľáci v podpore stredoškolskej odbornej činnosti, organizovaní finančných zbierok pre potreby školy, zapájanie žiakov do riešenia problémov školy ako aj prezentovaní záujmov školy navonok. Je zaujímavé, že podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov školy ako jednu z úloh samosprávy žiakov podporila len viac ako polovica žiakov. O niečo menej opýtaných považuje za dôležitú spoluprácu žiackej samosprávy s inými samosprávnymi orgánmi v meste. Prekvapujúco na ostatnom mieste v očakávaných aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu v stredných školách sa vyskytla aktivizácia pracovného servisu pre žiakov.

- **Porovnanie výsledkov za roky 2011 a 2018** ukázalo, že materiálne podmienky v škole, špeciálne služby pre žiakov, napríklad bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a podobne a vytváranie a zlepšovanie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť, boli v oboch rokoch dominujúcimi očakávaniami, ktoré stredoškóľáci spájajú s činnosťou žiackej samosprávy. Najvýraznejšie sa zvýšil význam práve podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť, ale aj presadzovanie záujmov školy na pôde mesta, spolupráca s inými samosprávnymi orgánmi v meste a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov. Mierne sa zvýšil záujem aj o podporu stredoškolskej odbornej činnosti žiakov a problémy spojené s údržbou školy. Prekvapujúco aktivizovanie pracovného servisu pre žiakov a tvorba webovej stránky školy pre lepšiu informovanosť zaznamenáva klesajúcu tendenciu. Menej žiakov tak uvedené aktivity považuje za potrebné presadzovať v rámci činnosti samosprávneho orgánu školy. Význam ostatných úloh žiackej samosprávy sa výraznejšie nezmenil.
- **Aktívnu prácu v žiackom samosprávnom orgáne školy** deklarovalo 7,2 % oslovených žiakov, pričom uvedené percento je vyššie ako pri predchádzajúcom zisťovaní (rok 2011: 6,2 %, rok 2018: 7,2 %). Aj to potvrdzuje už naznačený pozitívny trend v participácii žiakov.
- **Porovnaním údajov za sledované roky 2011 a 2018** sa opätovne potvrdil zvyšujúci sa záujem o celkové dianie v škole. A tak oproti výsledkom z roku 2011 stúpol počet stredoškóľakov, ktorí prezentovali funkciu v žiackom samosprávnom orgáne školy a klesol počet tých, ktorí deklarovali, že nie sú členmi žiackej školskej rady. Hoci rozdiely nie sú veľké, aj tak výsledky považujeme za pozitívny prvok k zvýšeniu občianskej participácie mladých ľudí. Veď aktívna participácia žiakov na živote školy je prvým krokom k aktivizácii sa na živote spoločnosti.
- Členmi žiackej samosprávy sú častejšie dievčatá ako chlapci, žiaci najvyšších skúmaných ročníkov. Ide najmä o žiakov zo škôl v Trnavskom a Košickom kraji, najmenej z Bratislavského a Nitrianskeho kraja.
- Na základe rozdielov v odpovediach podľa typu navštevovanej školy možno konštatovať, že členstvo v žiackej samospráve výraznejšie deklarovali stredoškóľáci z odborných škôl.
- Prieskumom sme zisťovali aj názory respondentov na **opodstatnenosť žiackej školskej rady v prostredí stredných škôl**. Z výpovedí skúmaných žiakov vyplýva, že stredoškóľáci v 68,4 % sú presvedčení, že žiacka samospráva je podľa ich názoru potrebná pre žiakov a pre celkový život v škole. Veď mladí ľudia sa zapájaním do chodu školy stávajú zodpovednejší, žiaci sú informovaní o dôležitých veciach školy, sú celkovo aktívnejší v škole, aj v mimoškolských aktivitách poriadaných školou, zlepšujú sa vzťahy medzi žiakmi a pedagógmi školy a aj iniciatívou žiackej samosprávy zlepšujú sa v škole a formuje sa tak pozitívnejší vzťah žiakov k škole. Aktivita v samospráve školy sa tak, ako už bolo konštatované, stáva prvým krokom pre aktívne občianstvo. Len necelých 7 %

(6,8 %) nevidí v žiackej samospráve školy opodstatnenosť a nevníma ju ako podstatnú pre žiakov. Až každý štvrtý oslovený žiak sa k problému nevyjadril a volil možnosť neviem.

- Opodstatnenosť žiackeho samosprávneho orgánu v strednej škole pre žiakov školy vidia výrazne viac oslovené dievčatá. Na druhej strane sú to chlapci, ktorí vo svojich vyjadreniach častejšie ako dievčatá popierajú význam a potrebu žiackej školskej rady, prípadne sa k problému nevedia vyjadriť.
- Diferenciácie podľa kraja pôsobnosti skúmanej strednej školy ukazujú, že opodstatnenosť, a teda aj potrebu žiackej školskej rady pre žiakov školy vnímajú v najvyššom zastúpení stredoškóľáci z Trenčianskeho a Banskobystrického kraja a čo je zaujímavé najmenej žiaci zo škôl v Bratislavskom kraji. I napriek uvedeným rozdielom vo všetkých krajoch SR prevažuje v odpovediach oslovených stredoškóľákov presvedčenie, že žiacka samospráva má svoje opodstatnenie v živote školy aj jej žiakov a je pre žiakov potrebná. Negatívny postoj k skutočnosti malo najviac žiakov z Košického kraja. Aj v tomto prípade pomerne vysoké percento nevedelo k problému zaujať stanovisko. Najmarkantnejšie sa to prejavilo u žiakov stredných škôl v Bratislavskom a Nitrianskom kraji a najmenej v školách Trenčianskeho kraja.
- Medzi najdôležitejšie úlohy žiackych samospráv patrí skvalitnenie **komunikácie medzi pedagógmi a žiakmi**. Zo zistených výsledkov prieskumu vyplynulo, že respondenti najčastejšie prezentovali svoje názory prostredníctvom triednych učiteľov. Nižší počet opýtaných uviedol, že komunikáciu s vedením školy zabezpečili členovia žiackej školskej rady, žiaci vyhľadali individuálne riaditeľa, rodičia sa rozprávali s učiteľom na rodičovských združeniach, dohodli si s riaditeľom individuálnu konzultáciu, žiaci vložili svoje podnety do anonymnej schránky alebo so svojimi názormi oboznámili výchovného poradcu, prípadne koordinátora žiackej školskej rady. Len malý počet respondentov využil na tieto účely deň otvorených dverí v riaditeľni a 9,0 % opýtaných priznalo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec. Zistené údaje ukázali, že žiaci najčastejšie oboznamovali so svojimi postojmi triednych učiteľov, prípadne komunikovali s vedením školy prostredníctvom členov žiackej školskej rady. Ich názory často tlmočili rodičia na triednych schôdkach alebo v priamom rozhovore s vedením školy.
- Obidve skupiny opýtaných najčastejšie prezentovali svoje názory vedeniu školy cez triedneho učiteľa. Dievčatá vo vyššej miere uvádzali, že ich podnety vyjadrili členovia žiackej školskej rady, komunikáciu s vedením školy zabezpečovali rodičia na triednických schôdkach a v prípade potreby vyhľadali aj riaditeľa školy. Chlapci sa skôr individuálne rozprávali s výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackeho samosprávneho orgánu, prípadne navštívili riaditeľa školy počas dňa otvorených dverí. Približne rovnaký počet respondentov uviedol, že žiaci individuálne konzultovali svoje problémy s vedením školy alebo využili anonymnú schránku na žiacke podnety. Názor, že žiaci a vedenie školy navzájom nekomunikujú vôbec, prezentovali výrazne častejšie chlapci než dievčatá.
- Najmenej skúseností s možnosťami komunikácie žiakov a vedenia školy mali prváci, ktorí sa najčastejšie rozprávali s triednym učiteľom alebo ich názory prezentovali pedagógom rodičia. Druháci preferovali anonymné schránky umiestnené v škole. Tretiakom najviac vyhovoval osobný individuálny rozhovor, či už s riaditeľom školy, výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackej samosprávy, prípadne ich názory prezentovali vedeniu školy členovia žiackej školskej rady.
- Všetci opýtaní, avšak častejšie gymnazisti považovali za najlepší spôsob spolupráce žiakov a vedenia školy prezentovanie ich názorov cez triednych učiteľov. Približne tretina opýtaných v oboch typoch stredných škôl uprednostnila komunikáciu rodičov na triednych schôdkach. Gymnazisti vo vyššej miere preferovali riešenie problémov

prostredníctvom členov žiackej školskej rady, priamy rozhovor žiakov s riaditeľom školy a viac ocenili aj anonymnú schránku určenú na žiacke podnety. Žiaci stredných odborných škôl skôr uprednostnili komunikáciu rodičov s vedením školy, individuálny rozhovor žiakov s výchovným poradcom, prípadne koordinátorom žiackej školskej rady alebo návštevu u riaditeľa počas dňa otvorených dverí. Až 11,3 % žiakov stredných odborných škôl a 7,4 % gymnazistov priznalo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec.

- **V roku 2018** stúpol počet opýtaných, ktorí zastávali názor, že žiaci prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa a výrazne sa zvýšil počet respondentov, ktorí sa domnievali, že podnety žiakov predložili vedeniu školy členovia žiackej školskej rady alebo boli na tento účel v školách umiestnené anonymné schránky. Zvýšil sa aj počet stredoškóľakov, ktorí si mysleli, že žiaci vyhľadali riaditeľa školy, výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej samosprávy, na rozhovor s vedením školy využili deň otvorených dverí, prípadne túto komunikáciu zabezpečovali ich otcovia a matky individuálnym pohovorom s riaditeľom. Na rovnakej úrovni zostal počet opýtaných, ktorí tvrdili, že s vedením školy nekomunikovali vôbec. Znížil sa iba počet respondentov, ktorí sa vyjadrili, že postoje žiakov tlmočili triednemu učiteľovi rodičia na rodičovských združeniach. Uvedené zistenia poukázali na skutočnosť, že v súčasnosti komunikáciu žiakov s vedením školy zabezpečili najmä členovia žiackej školskej rady, žiaci individuálne vyhľadali riaditeľa školy, triedneho učiteľa, výchovného poradcu, využili anonymnú schránku na podnety, deň otvorených dverí a pod. Pozitívne je hodnotený fakt, že stredoškóľáci sa menej spoliehali na svojich rodičov, ktorí riešili tieto problémy na rodičovských združeniach a stagnoval aj počet opýtaných, ktorí tvrdili, že vedenie školy a žiaci navzájom vôbec nekomunikovali.
- **Žiacku školskú radu za potrebnú** považovalo až 68,4 % opýtaných. Približne štvrtina stredoškóľakov neprípisovala existencii žiackej samosprávy žiadnu dôležitosť a 6,8 % respondentov nemalo na potrebu žiackeho samosprávneho orgánu vytvorený vlastný názor. Považujeme za dôležité, aby si žiaci stredných škôl uvedomili, že žiacku samosprávu potrebujú predovšetkým na to, aby mohli s vedením školy začať hovoriť o problémoch, ktoré negatívne ovplyvňujú ich život v škole.
- Žiacku školskú radu za dôležitú súčasť považovali častejšie dievčatá, žiaci druhých ročníkov, opýtaní vo veku 16 a 17 rokov, gymnazisti a stredoškóľáci z Trenčianskeho, Banskobystrického a z Prešovského kraja. Jej význam neocenili skôr chlapci, žiaci tretích ročníkov, opýtaní vo veku 18 rokov a mladí obyvatelia Trnavského a Košického kraja.
- **V roku 2018** stúpol počet opýtaných, ktorí považovali žiacku školskú radu za potrebnú a výraznejšie klesol počet respondentov, ktorí na túto problematiku nemali vytvorený vlastný názor. Za sledované obdobie sa nezmenil počet stredoškóľakov, ktorí označili žiacku samosprávu za zbytočnú. Zo zistených dát je zrejmé, že od roku 2011 výrazne klesol počet žiakov stredných škôl, ktorí nevedeli vyjadriť vlastný názor a zvýšil sa počet opýtaných, akceptovali činnosť žiackej školskej rady a v súčasnosti ju považujú za dôležitú najmä pre participáciu žiakov na živote školy.
- **Kvalita spolupráce členov žiackej školskej rady a vedenia školy** ovplyvňuje nielen možnosti participácie žiakov na živote školy, ale aj funkčnosť žiackej samosprávy a vzťahy žiakov s pedagógmi. Viac než polovica opýtaných hodnotila spoluprácu vedenia a členov žiackej školskej rady pozitívne, pretože pravidelne spolupracujú. Necelá pätina stredoškóľakov sa priznala, že táto spolupráca je iba príležitostná. Len 3,1 % respondentov uviedlo negatívnu odpoveď a asi každý štvrtý oslovený žiak strednej školy nevedel mieru spolupráce žiackej samosprávy a vedenia školy ohodnotiť. I keď najvyšší počet opýtaných potvrdil pravidelnú spoluprácu, považujeme počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli

odpovedať za príliš vysoký. Vzniknutú situáciu by bolo možné riešiť lepšou informovanosťou žiakov o činnosti žiackej samosprávy a zvýšením záujmu o problémy, ktoré musia členovia žiackych školských rád riešiť.

- Dievčatá, respondenti vo veku 17 rokov, žiaci tretích ročníkov, gymnazisti a opýtaní pochádzajúci z Prešovského kraja častejšie než ostatní uvádzali, že vedenie školy a členovia žiackych školských rád spolupracujú pri riešení problémov pravidelne. Názor, že táto spolupráca je len príležitostná, prezentovali najmä najstarší opýtaní, žiaci stredných odborných škôl, druháci a respondenti žijúci v Trnavskom kraji. Chlapci, žiaci tretích ročníkov a stredoškólači z Trenčianskeho kraja sa vo vyššej miere domnievali, že vedenie školy nepovažuje členov žiackych školských rád za svojich partnerov a nespolupracuje s nimi vôbec.
- **V roku 2018** výraznejšie stúpol počet opýtaných, ktorí označili spoluprácu žiackeho samosprávneho orgánu s vedením školy za pravidelnú a mierne sa zvýšil aj počet respondentov, ktorí ju považovali za príležitostnú. Nezmenil sa počet žiakov stredných škôl, ktorí prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec a klesol počet stredoškólačov, ktorí nevedeli situáciu posúdiť. Tieto zistenia sú považované za pozitívne, pretože je zrejmé, že sa zvýšila informovanosť žiakov stredných škôl o činnosti žiackej samosprávy. Možno konštatovať, že v mnohých stredných školách vedenie školy začalo členov žiackej školskej rady akceptovať ako partnerov, ktorí im pomáhajú riešiť rôzne problémy a v niektorých školách, kde ešte nebola rozvinutá žiadna spolupráca, už začali tieto dva významné subjekty navzájom spolu komunikovať.
- Jednou z ťažiskových úloh členov žiackych školských rád je **iniciovanie zmien**, ktoré by skvalitnili život žiakov a ich presadenie vo vzťahu k vedeniu školy. Úspešnú realizáciu návrhu žiackej školskej samosprávy uviedla len viac než pätina opýtaných. Asi 8,2 % respondentov sa vyjadrilo, že tento podnet bol prijatý a teraz sa čaká na jeho realizáciu a 12,4 % žiakov stredných škôl priznalo, že predložené návrhy neboli vedením školy prijaté. Viac než polovica opýtaných nemala žiadne poznatky o tom, že by členovia ich žiackeho samosprávneho orgánu vedeniu školy navrhovali nejaké podnety. Zistené údaje potvrdili pomerne nízke percento úspešnosti v presadzovaní zmien iniciovaných žiackym samosprávnym orgánom a opäť sa ukázalo, že mnohí žiaci neboli o činnosti žiackej samosprávy vôbec informovaní.
- Viac informácií o zrealizovaných návrhoch mali chlapci, najstarší opýtaní, žiaci tretích ročníkov a respondenti žijúci v Košickom kraji. Skutočnosť, že návrh na zmenu neprijalo vedenie školy, deklarovali najmä dievčatá, respondenti vo veku 18 rokov, žiaci stredných odborných škôl a opýtaní pochádzajúci z Prešovského a z Bratislavského kraja. Gymnazisti, druháci a respondenti s trvalým bydliskom v Trenčianskom kraji vo vyššom počte uvádzali, že návrh iniciovaný žiackou školskou radou bol vedením školy akceptovaný, avšak zatiaľ nebol zrealizovaný. Na otázku nevedeli odpovedať najmä chlapci, respondenti vo veku 15 rokov, prváci, žiaci stredných odborných škôl a opýtaní s trvalým bydliskom v Nitrianskom kraji.
- **V roku 2018** výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí uviedli, že návrh iniciovaný žiackou školskou radou bol už zrealizovaný. Na rovnakej úrovni zostal počet respondentov, ktorí priznali, že vedenie školy podnet iniciovaný žiackou samosprávou odmietlo. Mierne klesol počet stredoškólačov, ktorí sa vyjadrili, že návrh bol vedením školy akceptovaný a čaká sa na jeho zavedenie do praxe a výrazne sa znížil počet opýtaných, ktorí na otázku nevedeli odpovedať. Zistenia dokumentujú nielen výraznejší vzostup iniciatívnosti členov žiackych samosprávnych orgánov, ale i vyššiu informovanosť žiakov stredných škôl o zmenách, ktoré vedeniu školy navrhli členovia žiackej školskej rady.

- Z výsledkov výskumu je zrejmé, že v **oblasti podnetov a návrhov**, ktoré v školách iniciovali členovia žiackej samosprávy sa vyskytlo mnoho problémov a ťažkostí. Je zrejmé, že v niektorých prípadoch ich realizácia stroskotala na nedostatku financií alebo na nezáujme vedenia školy meniť veci, na ktoré si všetci už zvykli. Na otázku, akých oblastí sa podnety, ktoré iniciovala žiacka školská rada týkali, odpovedalo len 162 respondentov (12,9 %). Ukázalo sa, že zrealizované návrhy žiackych samosprávnych orgánov boli najčastejšie zamerané na kvalitu stravovania, úpravy školského interiéru, okolia školy, organizovania podujatí pre žiakov, počúvania hudby počas prestávok, riešenia vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi, vydávania školského časopisu a tvorby rozhlasového vysielania, ale i organizácie vyučovania, úprav školského poriadku a zavedenia zmien vo výchovno-vzdelávacom procese.
- **Záujem o aktívnu činnosť v žiackom samosprávnom orgáne školy** prejavila necelá tretina oslovených stredoškolákov. V tejto skupine respondentov 7,7 % patrilo k členom žiackej samosprávy a pätina opýtaných uvažovala o možnosti aktívne sa zapojiť do jej činnosti. Až 71,6 % žiakov stredných škôl nemalo záujem o aktívnu prácu v školskej rade, pričom viac než polovica respondentov v tomto podsúbore sa o činnosť žiackej samosprávy nezaujímal a 14,3 % opýtaných neverilo, že aktívna participácia žiakov na živote školy prinesie pozitívne zmeny.
- Možno konštatovať, že len 7,7 % opýtaných patrilo k aktívnym členom žiackej samosprávy a asi pätina respondentov by sa rada do tejto práce zapojila. Až 71,6 % oslovených stredoškolákov sa o činnosť žiackej školskej rady nezaujímal.
- K členom žiackej samosprávy patrili najmä dievčatá, žiaci tretích ročníkov, najstarší opýtaní, žiaci stredných odborných škôl a respondenti pochádzajúci z Košického a z Trenčianskeho kraja. Snahu participovať v budúcnosti na práci žiackej školskej rady vyjadrovali častejšie dievčatá, žiaci druhých ročníkov, opýtaní vo veku 17 rokov, gymnazisti a stredoškoláci s trvalým bydliskom v Trenčianskom a v Prešovskom kraji. Nezáujem o participáciu v činnosti žiackej samosprávy deklarovali chlapci, žiaci prvých ročníkov, opýtaní vo veku 15 rokov, gymnazisti a mladí obyvatelia Nitrianskeho kraja.
- Oslovení žiaci stredných škôl mali len veľmi malé ambície zapojiť sa do činnosti žiackej školskej rady. S činnosťou žiackej školskej rady boli najspokojnejší jej členovia, pričom negatívny postoj bol zistený aj v skupine opýtaných, ktorá by sa rada do tejto práce zapojila. K najkritickejšim patrili žiaci stredných škôl, ktorí sa zároveň o prácu žiackej samosprávy nezaujímal. Situáciu by mohlo vyriešiť podrobnejšie sa oboznámenie stredoškolákov s činnosťou žiackej samosprávy, ako aj snaha pomôcť spolužiakom pri organizovaní niektorých aktivít.
- Komparácia zistení potvrdila zvyšujúci sa záujem žiakov stredných škôl o celkové dianie v tomto prostredí. V **roku 2018** mierne stúpol počet členov žiackej samosprávy a výraznejšie sa zvýšil počet opýtaných, ktorí by o túto činnosť mali v budúcnosti záujem. Klesol počet stredoškolákov vyjadrujúcich neochotu zapojiť sa činnosti žiackej školskej rady. V tejto skupine respondentov stúpol počet tých, ktorí deklarovali nezáujem a výrazne sa znížil počet opýtaných, ktorí sa o činnosť žiackej samosprávy nezaujímal z presvedčenia, že v škole sa aj tak nič nezmení.

Odporúčania pre prax:

- Zvýšiť informovanosť žiakov stredných škôl o činnosti žiackej školskej rady, či už formou pravidelne aktualizovanej nástenky, informáciami od členov žiackej samosprávy, krátkou debatou na triednických hodinách, vysielaním v školskom rozhlase, uvádzaním dôležitých informácií na internetovej stránke školy alebo iným spôsobom.
- Všetci členovia žiackych školských rád by mali rôznymi spôsobmi propagovať aktivity, ktoré realizujú, snažiť sa zvýšiť medializáciu svojej práce, s cieľom skvalitniť ju a motivovať aj ostatných žiakov k lepšej spolupráci a vyššej aktivite.
- Zapojiť do práce žiackeho samosprávneho orgánu žiakov z nižších ročníkov, najmä prvákov, ktorí mali o činnosti žiackej školskej rady najmenej poznatkov.

Literatúra

BOŠŇÁKOVÁ, M. a kol.: Žiacke školské rady ako jedna z foriem participácie mládeže na živote spoločnosti. Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava, 2004.

DUGOVIČOVÁ, M. a kol.: Žiacka samospráva v stredných školách (koordinátor žiackej školskej rady). Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava, 2007.

BIELIKOVÁ, M.: Školská samospráva a občianska aktivácia mládeže. Záverečná správa z prieskumu, UIPŠ Bratislava, 2012.

Názov: **Názory žiakov stredných škôl na význam a činnosť žiackej samosprávy**
Autorky: **Marcela Bieliková – Mária Janková – Marianna Pétiová**
Vydalo: **Centrum vedecko-technických informácií SR v Bratislave**
Rok vydania: **2018**
Rozsah: **54 strán**
Náklad: **160 kusov**

ISBN 978-80-89965-09-0